

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

ΤΩΝ

Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ
Ἀγίων Τόπων

1126

ΠΡΟΣ ΤΟ

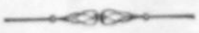
ὑπόμνημα τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἠνωμένων
Ἡγεμονειῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΓΡΑΙΚΙΚΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

1863.

Ἀναγκαζομένη ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὴν κατὰ τῶν ἀδίκων διωγμῶν, οὓς ἐξήγειρεν ἀνελπίζως ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις τῶν Ἠνωμένων Ἡγεμονειῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ἀπευθύνει εὐθαρσῶς τὴν φωνὴν πρὸς τὰς Κραταιὰς Δυνάμεις, ὧν ἐν χερσίν ὁ Ὑψιστος ἔθετο τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἀδικημάτων καὶ τὴν τῶν καταδυναστευομένων ἀντίληψιν.

Ἡ Ἐκκλησία χαλεπὰς ὑφίσταται προσβολὰς τῆς τιμῆς ἑαυτῆς καὶ τῆς ἱερᾶς ἰδιοκτησίας ἣν τινα κατέχει νομίμως ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις ἐκείναις. Ἀλλὰ σύννοιδεν ὅτι ἀναξιοπαθεῖ, καὶ ἐπὶ τῶν βεβαίων καὶ αἰώνιων ἑαυτῆς δικαίων στηριζομένη, πέποιθεν ὅτι εὐρήσει δικαιοσύνην.

Ὅτε ἐν Παρισίοις αἱ Κραταιαὶ Δυνάμεις ἐπελήφθησαν τοῦ περὶ τῶν Γραικομοναστηριακῶν κτημάτων ζητήματος τῷ 1858 ἔτει, καθώρισαν διὰ τοῦ Π^ο Πρωτοκόλλου τὸν νόμιμον τῆς λύσεως τρόπον, ἀναθέμεναι εἰς Διαιτητικὸν Δικαστήριον τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν, ἐὰν μὴ ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ εἰρηνικῶς συνεβιάζοντο ἀπ' εὐθείας τὰ διαφερόμενα μέρη. Ἡ δὲ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος

Κούζα πάντα αποφυγούσα ἔκτοτε συμβιβαστικὸν λόγον, ἀπέβηνε κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον πρὸς τὰς Κραταιὰς Δυνάμεις Ὑπόμνημα μακρὸν, ἐν ᾧ, ἐξονειδίζουσα τὴν Ἐκκλησίαν, διακηρύττει ἀπροκαλύπτως ὃν προέθετο σκοπὸν ἐντελοῦς δημεύσεως τῶν ἱερῶν κτημάτων, καὶ δυσχεραίνουσα ὅτι διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου ἰσοβάθμια δίκαια ἀπενεμήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπαιτεῖ τὴν ἀκύρωσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀποφάσεων, ὅπως, διάδικος ἢ αὐτὴ καὶ δικαστὴς γενομένη, παρὰ πᾶσαν δικαίου ἀρχὴν, ὑποβάλλῃ τὰ ἱερὰ κτήματα ὑπὸ δήμευσιν.

Καὶ παράδοξοι μὲν καθ' ἑαυτὰς αἱ προτάσεις αὗται· ἀλλ' οὐδὲ ἀνέμεινεν ὁ Ἡγεμὼν Κούζας τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Προχωρῶν δικαίῳ τοῦ ἰσχυροτέρου εἰς ἔργον, κατέσχεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου μηνὸς ἀπαξάπαντα τὰ Μοναστηριακὰ εἰσοδήματα, καὶ διὰ τῆς βίας εἰσπραξάμενος εἰς τὸ δημόσιον ταῦτα καταδαπανᾷ ἐν ταῖς ἀνάγκαις τοῦ Κράτους. Ἐντεθεν ἀρξάμενος, προέβη εἰς ἐξοσρακισμόν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων· κατόπιν δὲ τούτου ἐπέβαλε χεῖρα καὶ ἀπεγύμνωσε πάντα τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια ἀπὸ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ κειμηλίων, καὶ τὸ δὴ τολμηρότερον, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Ἡγουμένων τὰ δωρητήρια ἔγγραφα, τοὺς κτηματικούς τίτλους, τὰ Αὐθεντικά τῶν πάλαι εὐεργετῶν Ἡγεμόνων Χρυσόβουλλα, προφάσει μὲν δῆθεν ἀσφαλείας, ἔργῳ δὲ προφανῶς πρὸς ἐξάλειψιν πάσης ἀποδείξεως τῶν κτηματικῶν τῆς Ἐκκλησίας δικαίων· καὶ τοὺς μὲν τῶν Ἡγου-

μένων, ὅσοι ἀντέστησαν γενναίως καὶ ὅσοι τὰ ἱερὰ ἔγγραφα διέσωσαν εὐτόλμως, ἐτιμώρησε διὰ φυλακισμῶν καὶ ἔσυρεν ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων ὡς ἐγκληματίας, τέλος δὲ ἀφελὼν ἀπὸ πάντων τῶν Ἡγουμένων πᾶσαν ἐξουσίαν διαχειρίσεως ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, ἀνεκήρυξε τὰ τῆς Ἐκκλησίας κτήματα ὡς δημοσίαν τῆς Ἡγεμονείας περιουσίαν.

Ἀναγκαῖον λοιπὸν τὸ νὰ καταδειχθῇ πρὸς τὰς Κραταιὰς Δυνάμεις ἡ τηλικαύτη κατὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν τόλμη. Ἀναγκαῖον νὰ ἐξελεγχθῇ τὸ ἀνυπόστατον τῶν ἐν τῷ Ὑπομνήματι τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως ἀξιώσεων, καὶ νὰ καταδηλωθῶσιν οἱ τρόποι, δι' ὧν, τὰ ἄπερ κατ' ἰδίαν δόκησιν ἀπαιτεῖ, φέρει καὶ εἰς ἔργον, καταπατοῦσα τῆς ἰδιοκτησίας τὸ δίκαιον.

Πρὸ τούτων δὲ ἀξίον νὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ ἀπάτη ἣν ὑποκρύπτει αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ὑπομνήματος, ἀποκαλοῦσα τὰ Γραικικὰ Μοναστήρια ρουμουνικὰ, καὶ παριστῶσα αὐτὰ οἰονεὶ ὡς ἰθαγενῆ καὶ ἐντόπια, καὶ ἐπομένως ὑποκείμενα ταῖς διατάξεσι τῆς Αὐθεντείας καὶ μηδένα λόγον ἔχοντα ἐξαιρετικῆς προστασίας τοῦ Διεθνoῦς δικαίου μήτε Εὐρωπαϊκῆς παρεμβάσεως.

Τὸ ἀπατηλὸν τῆς ὀνοματοθεσίας ταύτης ἐξελέγχει ἡ τε τῶν πραγμάτων ἀλήθεια καὶ τὸ κείμενον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πρωτοκόλλων· διότι ἄλλα εἰσὶ τὰ ἰθαγενῆ τοῦ τόπου Μοναστήρια, ἅτινα ἐνοίκους ἔχοντα Μοναχοὺς ἰθαγενεῖς, εἰσὶν ἡ Κοινόβια Ἀδελφοτήτων αὐτοτελῆ καὶ αὐτοδιοίκητα, ἡ Μετόχια τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων Οὐγγροβλαχίας καὶ Μολδαβίας καὶ τῶν ὑποκειμένων ταύ-

ταῖς Ἐπισκοπῶν, ἢ προσηλωμένα τοῖς νοσοκομείοις καὶ σχολείοις τοῦ τόπου, ἢ τέλος ὑπὸ τῶν Κτιτορικῶν γενεῶν δεσποζόμενα. Ταῦτα τὰ ἰθαγενῆ Μοναστήρια, πάντα σχεδόν, εἴτε διὰ νόμων τῶν γενικῶν τοῦ τόπου Συνελεύσεων, εἴτε ὑπὸ τῆς ἐνεστώσης Κυβερνήσεως, καθυπετάγησαν τῇ κοσμικῇ ἐξουσίᾳ· ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος, οὐδὲ περὶ τούτων ἡ ἀμφισβήτησις.

Τὰ περὶ ὧν τὸ Πρωτόκολλον τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου διέλαβε Μοναστήρια εἰσὶ τὰ Γραικικὰ Μοναστήρια, τὰ ὑπὸ τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων καὶ τῶν Ἁγίων Τόπων τῶν ἐν τῷ Ὄθωμανικῷ Κράτει κειμένων δεσποζόμενα ὡς κτήματα αὐτῶν γνήσια καὶ νόμιμα.

Τοιαῦτα ὄντα, ξένα ὅλως δηλαδὴ καὶ ὡς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἡγεμονειῶν ἀλλότρια, ἐπιχειρεῖ ἤδη ὁ Ἡγεμὼν νὰ ὑποβάλῃ εἰς δήμευσιν, ἀπ' ἐναντίας τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν ὅσα ἐν Παρισίοις συνωμολογήθησαν περὶ αὐτῶν ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Τὰ Μοναστήρια ταῦτα, ἑβδομήκοντα δύο τὸν ἀριθμὸν, εἰς τρεῖς ὑπάγονται κατηγορίας ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀφιέρωσως ἐξεταζόμενα: πρώτην μὲν τὴν τῶν Μοναστηρίων, ἅτινα οἱ Κτιτορες ἀφιέρωσαν τοῖς Ἁγίοις Τόποις, καὶ τοιαυτὰ εἰσὶ τὰ πλεῖστα· δευτέραν δὲ τὴν τῶν Μοναστηρίων, ὅσα οἱ ἀπόγονοι τῶν κτιτόρων ἐξουσιάζοντες κληρονομικῶ δικαίῳ, ἀφιέρωσαν ἐν μεταγενεστέραις ἐποχαῖς καὶ τρίτην τὴν τῶν Μοναστηρίων, ὅσα τὸ πάλαι ὑπὸ Ἡγεμόνων ἢ ἄλλων προσώπων οἰκοδομηθέντα, ἐδωρήσαντο κατόπιν οἱ κατὰ καιροὺς Ἡγεμόνες μετὰ τῆς Γενικῆς τοῦ τόπου Συνελεύ-

σεως πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους δι' ἐπισήμων καὶ πανδήμων πράξεων. Καὶ τούτων μὲν πάντων τῶν Μοναστηρίων τὰ ἀκίνητα κτήματα τὰ ὑπὸ τῶν κτιτόρων προσηλωθέντα αὐτοῖς, ἐπηυξήθησαν ἐκ δωρεῶν νεωτέρων, παρὰ πολλῶν καὶ ποικίλων προσώπων εὐσεβῶν· πλεῖστα δὲ καὶ οἱ Ἁγιοὶ Τόποι προσεκλήσαντο δι' ἀγορᾶς καὶ διὰ δωρεῶν, ἅτινα εἰς οὐδὲν μὲν τῶν ἐκεῖ Μοναστηρίων ὑπάγονται, ἐξήρτηται δὲ ἀμέσως ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν Ἁγίων Τόπων.

Πάντα ταῦτα προέβητο νὰ δημεύσῃ ἡ ἐνεστῶσα Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις, καταπατοῦσα τοὺς τε καθιεροῦντας τὴν τελείαν αὐτῶν κτήσιν νομίμους τίτλους καὶ τὴν ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων κατοχὴν, καὶ πρὸς δικαιολογίαν τρεῖς τινὰς προβάλλει ἐν τῷ Ὑπομνήματι αὐτῆς ἀξιώσεις:

Πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ Ἁγιοὶ Τόποι οὐδὲν ἔχουσι κτήσεως δικαίωμα, ἀλλὰ μόνον μικροῦ τινος μέρους μετοχὴν ἐν τοῖς εἰσοδήμασι τῶν κτημάτων τούτων.

Δεύτερον δὲ, ὅτι πᾶσαι αἱ δωρεαὶ ἐγένοντο ὑπὸ συνθήκας τινὰς, ἐξ ὧν ἀπορρέει ὑπὲρ τοῦ τόπου δικαίωμα χρήσεως τῶν προσόδων εἰς ἐπιτοπίους ἀγαθοεργίας.

Καὶ τρίτον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις κέκτηται δικαίωμα ἀναμίξεως, καὶ ἀνεμίγη πάντοτε, ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν Μοναστηρίων τούτων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν.

Ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν βάσεων, καίτοι ὅλως ἀνυποστάτων, ἐρειδομένη, πειρᾶται ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις νὰ λύσῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὸ περὶ τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων Ζήτημα· καὶ οὐ μόνον τὴν ἰστο-

ρικὴν ἀλήθειαν παραφθείρει ἐν ᾧ παρέστησεν Ὑπομνήματι, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς τοῦ δικαίου ἀρχὰς ἀθετεῖ, καὶ προσέτι τὰ Κείμενα αὐτὰ τῶν Ἡγεμονικῶν καὶ Κτιτορικῶν Χρυσοούλλων παραχαράττει δι' ὧν προβάλλει μὴ γνησίων περικοπῶν.

Πρὶν δὲ τὰς εἰρημένας ἀξιώσεις ἀνασκευάσωμεν, ἀναγκαῖον γὰρ ἐξετάσωμεν τὰ ἐπιχειρήματα, ὅσα ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ μέρους τοῦ ζητήματος ἀρύεται καὶ προβάλλει τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα.

II.

Αἱ πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους δωρεαὶ Μοναστηρίων καὶ κτημάτων ἐν Βλαχία καὶ Μολδαβία ἀρχὴν ἔσχον ἀπὸ τοῦ 15^{ου} Αἰῶνος. Ἄλλ' οὐδέποτε ἀμφισβήτησις τις ἀνεφύη μεταξὺ τῶν ἡγεμονικῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν Ἁγίων Τόπων, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1821 ἔτους.

Δύο εἰσὶν αἱ περίοδοι τοῦ ἱστορικοῦ μέρους τοῦ ἔκτοτε ἀναφύεντος ζητήματος· ἡ μὲν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐν Παρισίοις συμβάσεως τοῦ 1858· ἡ δὲ, ἀπ' αὐτῆς τῆς Συμβάσεως ἀρχομένη, καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ δὲ Ὑπόμνημα τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα, καὶ τοι κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐκδοθὲν, τὰ τῆς πρώτης μόνον περιόδου ἀναφέρει· τὴν δὲ δευτέραν παρέρχεται ἐν σιγῇ.

Πρώτη περίοδος τοῦ Μοναστηριακοῦ Ζητήματος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐν Παρισίοις Συμβάσεως τοῦ 1858 ἔτους.

Διαβρῆδην ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὁμολογεῖται ὅτι ἀφ' ἧς ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ προκείμενον ζήτημα, οὐδέποτε αἱ Ἡγεμονι-

καὶ Κυβερνήσεις ἠμφισβήτησαν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα ἐπὶ τῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν. Πρῶτον ἐν ταῖς προσφάτοις πράξεσι τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἐφάνη ἀμφισβητούμενον τὸ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων δικαίωμα.

Ἐάν ἡ καινὴ αὕτη ἐπίνοια εἶχέ τι τὸ βάσιμον, πρόδηλον ὅτι αἱ κατὰ καιροὺς Ἡγεμονικαὶ Κυβερνήσεις, οὐδόλως ἤθελον τηρήσει σιωπὴν ἐν διαστήματι τριακοσίων ἐτῶν, καθ' ἃ οὐ μόνον ἐδείχθησαν σεβαζόμεναι τὰ τῶν Ἁγίων Τόπων δίκαια, ἀλλὰ καὶ διὰ μακρᾶς σειρᾶς ἀλληλοδιαδόχων ἐπισήμων πράξεων ἐπεκύρωσαν τὰς κτήσεις ταύτας, οὐδ' αὐτὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν Κούζας ἤθελεν ἀναβάλλει μέχρι τῶν ἐσχάτων τούτων μηνῶν τὴν προσβολὴν τῶν ἀρχαίων δικαιωμάτων, καὶ τῆς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων κατοχῆς τῶν Ἁγίων Τόπων.

Ἡ μακρὰ αὕτη σιγή, καθ' ἑαυτὴν ἐξεταζομένη, ὑπάρχει πρῶτον τεκμήριον καταδικάζον τὴν ἐπιχειρουμένην ὑπὸ τῆς ἐνεσώσης Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως ἀπογύμνωσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν καιρῷ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ 1821 ἔτους, ὁ Γραικικός Κληρὸς, συκοφαντηθεὶς πολιτικῶς ὑπὸ κακοβουλίας, ἐξώσθη διὰ Βασιλικῷ Φερμανίου ἀπὸ τῆς κατοχῆς τῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονεῖαις Μοναστηρίων αὐτοῦ, ἄχρις οὗ τῷ 1827 ἔτει, ἐπανακληθεὶς διὰ νέου Βασιλικῷ Χατισεριφίου εἰς τὴν προτέραν θέσιν, ἐπανάλαβε τὰ Μοναστήρια. Τότε οἱ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας Ἡγεμόνες, ἐπιστημοτέραν καθιστῶντες τὴν πράξιν τῆς ἀποδόσεως τῶν Μονα-

στηρίων πρὸς τοὺς νομίμους αὐτῶν κτηματοδεσπότης, προσεκάλεσαν τὰς ἐντοπίους Βουλὰς, τὰ Διβάνια, ὅπως ὑποβάλωσι, κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου, ἀναφορὰς περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Μοναστηρίων.

Περικοπὰς τινὰς ἐκ τῶν Ἀναφορῶν ἐκείνων ἀπαντῶμεν ἐν τῷ Ὑπομνήματι τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα· ἀλλ' αἱ περικοπαὶ αὗται τοσοῦτον ἠκρωτηριασμένοι ἀναφέρονται, ὥστε ἤθελέ τις ὑπολάβει ἐξ αὐτῶν, ὅτι τὰ Διβάνια τῶν Ἡγεμονεῖων διεμαρτυρήθησαν τότε κατὰ τῆς ἀποδόσεως τῶν Μοναστηρίων.

Ἄλλ' ἐκ τούναντίου, αἱ Ἀναφοραὶ ἐκεῖναι οὐ μόνον οὐδεμίαν ἔκφρασιν δυσαρσεκείας περιέχουσι κατὰ τοῦ Ἀνακτορικοῦ Θεσπίσματος, ἀλλὰ καὶ πρόκεινται μαρτύρια τρανὰ ὁμολογοῦντα τὰ αἰώνια δίκαια τῶν Ἁγίων Τόπων ἐπὶ τῆς κτήσεως καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν Μοναστηρίων ἐκείνων. Τὰ Διβάνια τότε ἐκουσίως παρεδέξαντο τὴν ἀπόδοσιν τῶν Μοναστηρίων· ἐξέφρασαν δὲ πρὸς τοὺς Ἡγεμόνας προτάσεις τινὰς, ἀφ' ὧν δαίκνυται ὅποια τις ἡ ἀρχὴ τοῦ Μοναστηριακοῦ καλουμένου ζητήματος, ὅπερ τοσοῦτον παραμορφοῦται ἐν τῷ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα Ὑπομνήματι.

Αἱ προτάσεις ἐκεῖναι τρία τινὰ περιεῖχον αἰτήματα πρὸς τοὺς Ἀπεσταλμένους ὑπὸ τῶν Ἁγίων Τόπων Ἐξάρχους:

- 1^{ον} τὴν ἐμφάνισιν τῶν Κτιτορικῶν ἐγγράφων πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐν ἐκείνοις διειλημμένων,
- 2^{ον} τὴν ἀπότισιν τῶν ὅσα τότε ὤφειλον πρὸς διαφόρους δανειστὰς τὰ Μοναστήρια, καὶ

3^{ον} τὴν ἐπισκευὴν τῶν Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων.

Εἰς ταῦτα συνίσταντο αἱ τῷ 1828 προβληθεῖσαι ἀπαιτήσεις, ἢ μᾶλλον οἱ πόθοι τῶν Βλαχο-Μολδαβικῶν Διθανίων. — Ἐξεταζόμενοι ἀληθῶς αἱ ἀπαιτήσεις αὗται, οὐ μόνον οὐδεμίαν περιεῖχον ἀρνήσιν τῆς τῶν Ἁγίων Τόπων κτηματοδεσποτείας, ἀλλὰ καὶ συνωμολόγουν αὐτὴν ἄλλως τε, αἱ Ἀναφοραὶ τῶν Διθανίων ἐκπεφρασμένως βεβαιοῦσι τὰ δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων, οὗ ἕνεκα καὶ συγχρόνως τῇ ἐπιστροφῇ τῶν Μοναστηρίων συναπέδωκαν αἱ Ἡγεμονικαὶ Κυβερνήσεις πρὸς τοὺς Ἀπεσταλμένους τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν εἰσοδημάτων, ὅσα ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἀπουσίας τῶν Ἡγουμένων εἰσепράχθησαν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 ἔτους.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπὸ τῶν γεγονότων τούτων, ἐξεβράβη ὁ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πόλεμος, καὶ ἐπῆλθεν ἡ τῶν Ἡγεμονειῶν κατοχὴ ὑπὸ τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων, ἧτις καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει εἰρήνην παρεξετάθη μέχρι τοῦ 1834 ἔτους.

Ἀληθῶς, ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ὁ Ῥωσσικὸς Ἀρχιστράτηγος ἔλαβε μέτρα τινὰ περὶ τῶν Μοναστηρίων, οἷα τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει ὡς ληφθέντα καὶ τῷ 1808 ἔτει ἐν Βλαχίᾳ ἀπηγόρευσε δηλαδὴ τὴν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος ἐξαποστολὴν οἰαςδήποτε ποσότητος ἐκ τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, καὶ κατέστησεν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἐν

καιρῷ πολέμου μέτρα οὐδὲν παράγουσι συμπέρασμα πρὸς δικαιοσύνην τῶν ὅσα σήμερον καταπράττει ἡ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα Κυβέρνησις.

Διατείνεται τὸ Ὑπόμνημα λέγον, ὅτι « ἡ ῥηθεῖσα ἐπιτροπὴ » τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἔλαβε τότε ἐντολὴν νὰ τακτοποιήσῃ πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὰ ἀπὸ τῶν Ἁγίων Τόπων ἐξαρτώμενα Μοναστήρια, καὶ ὅτι αἱ Γραικικαὶ Κοινότητες ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς Ἡγουμένους αὐτῶν νὰ συμπράξωσιν εἰς τὴν τακτοποίησιν καὶ νὰ ἐμφανίσωσι τὰ δωρητήρια ἔγγραφα. » Ἄλλοι λόγοι οὗτοι εἰσὶν ὅλως ἀνυπόστατοι· ἐν καιρῷ τῆς τοῦ πολέμου διαρκείας οὐδεμίαν ὁμολογουμένως συγκοινωνία ἦν δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τῶν Ἡγουμένων καὶ τῶν Κυριαρχιῶν αὐτῶν.

Δωρεᾶν ἀποδίδει προσέτι τὸ Ὑπόμνημα εἰς τὸν Γραικικὸν Κληρὸν, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Ῥωσσικῆς κατοχῆς ἀπεπειράθη νὰ ἀπολαύσῃ τι. Ὁ Γραικικὸς Κληρὸς οὐδὲν εἶχε νὰ ἐπιθυμήσῃ, ἀφοῦ λαβὼν εἶχεν ἤδη τὴν κατοχὴν τῶν Μοναστηρίων καὶ κτημάτων αὐτοῦ. Ἀπόπειρά τις ἐγένετο πραγματικῶς· ἀλλ' αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τῶν τότε κυβερνώντων ἀρχόντων, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐπιστολῆς τοῦ Κόμητος Νεσερλόδ, τῆς ἐπισταλείσης πρὸς τὸν στρατηγὸν Κισσελέφ τῇ 10/22 Φεβρουαρίου τοῦ 1831 ἔτους. Ἀφ' οὗ αἱ Ἡγεμονεῖαι ἀπέκτησαν τὸν νέον ὀργανισμόν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει Συνθήκης καὶ ἀπῆλθον εὐεργέτημα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πλοῦς τοῦ Δουναβέως, οἱ τότε ἐν πράγμασιν Ἀρχοντες προέτειναν νὰ ἀπομα-

κρυβθῆ ἀπὸ τοῦ τόπου ὁ Γραικικός Κλήρος· πλὴν οὔτε παρὰ τῇ Ῥωσικῇ Αὐλῇ εὔρον ὧτα εὐήκοα, οὔτε παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἐπέτυχον, ἤδη ἀποδοθείσης γενικῆς ἀμνηστείας παρὰ τοῦ Βασιλέως Σουλτάν Μυχμουδ, δι' ἣν πᾶν πολιτικὸν συκοφάντημα κατὰ τοῦ Κλήρου ἀπέβαινε μάταιον.

Οὐχ ἤττον ὁμως ἐπέμενον τότε καταβοῶντες οἱ Ἄρχοντες ἐπὶ καταχρήσεσι πραττομέναις δῆθεν παρὰ τῶν ἐκεῖ στελλομένων Ἡγουμένων οὐχ ἤττον ἐνέκειντο παρὰ ταῖς δύο Αὐλαῖς κατηγοροῦντες ὅτι ἀπέκρυπτεν ὁ Κλήρος τὰ Κιτωρικὰ ἐγγράφα ἐπὶ σκοπῷ ἀποφυγῆς τῶν ὅσα εἰς ἀγαθοεργίας ἐπιτοπίους διώρισαν οἱ δωρησάμενοι πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους τὰ Μοναστήρια.

Τότε πρὸς διευθέτησιν τοῦ ζητήματος τούτου, προτάσει τῆς Ῥωσικῆς Αὐλῆς ἐμπερομένη ἐν τῇ μνησθείσῃ ὁδηγίᾳ τῆς 10/22 Φεβρουαρίου 1831, ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν Μικτὴν ἢ ἐξέτασις τῶν ἐκατέρωθεν ἀνεγκλήσεων καὶ ἡ λύσις τῆς ἀναφύεσης διαφορᾶς, καὶ οὕτω κατεχωρήθησαν ἐν τῷ Ὁργανικῷ Νόμῳ ἑκατέρας Ἡγεμονείας Ἄρθρα εἰδικὰ περὶ τῶν ξένων τούτων Μοναστηρίων.

Τῶν Ἀρθρῶν τούτων, τὸ μὲν τῆς Μολδαβίας παρεσιωπήθη ὅλως ἐν τῷ Ὑπομνήματι τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα· τὰ δὲ τῆς Βλαχίας ἀναφέρονται ἐσφαλμένως, ὥστε νὰ παράγῃται καὶ συμπέρασμα ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ πρόχειρος ἢ δεξις ἐκ τῆς κατωτέρω μεταφράσεως τοῦ ἐν τῷ Ὑπομνήματι κειμένου τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Ἄρθρων, ἀντιπαρατιθεμένης πρὸς μετάφρασιν τοῦ πρωτοτύπου Γαλλικοῦ κειμένου τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου τῆς Βλαχίας.

Μετάφρασις τοῦ ἐν τῷ Ὑπομνήματι κειμένου τῶν Ἀρθρῶν τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου Βλαχίας.

Ἄρθρον 363. Ὅσον περὶ τῶν καταχρήσεων καὶ σπαταλῶν, τῶν συχνότατα γενομένων παρὰ τῶν Ἡγουμένων τῶν προσκυνημένων Μοναστηρίων εἰς οὐς ἐνεπιτεύθη ἡ διαχείρισις τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων, ἀνακόφρευτος ὑπάρχει ἡ διόρθωσις αὐτῶν. Ἐνεκ τούτου, μία ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, συγκειμένη ἐκ τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, τεσσάρων Ἀρχόντων, καὶ τεσσάρων ἀπεσταλμένων τῶν Ἁγίων Τόπων, ἤτοι τοῦ Ἁγίου Τάφου, τοῦ Ὁρους Σινᾶ, τοῦ Ὁρους Ἄθωνος καὶ τῶν Μοναστηρίων τῆς Ρουμελίας, θέλει ἀσχοληθῆ εἰς ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὰ προσκυνημένα Μοναστήρια, θέλει ἐρευνήσῃ τὰς πρότε-

Μετάφρασις τῶν αὐτῶν Ἀρθρῶν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου Γαλλικοῦ κειμένου.

Ἄρθρον 363. Ἐνεκ τῶν καταχρήσεων καὶ σπαταλῶν, τῶν συχνότατα γενομένων παρὰ τῶν Ἡγουμένων τῶν ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐξαρτωμένων Μοναστηρίων εἰς οὓς ὑπάρχει ἐμπεπιστευμένη ἡ διαχείρισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἀνακόφρευτος ὑπάρχει ἡ τακτοποίησις τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Διὸ, μία ἐπιτροπὴ συγκειμένη, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, ἐκ τοῦ Λογοθέτου τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, τεσσάρων Ἀρχόντων καὶ τεσσάρων ἀπεσταλμένων τῶν Ἁγίων Τόπων: τῆς Ἱερουσαλῆμ, τοῦ Ὁρους Σινᾶ, τοῦ Ὁρους Ἄθωνος, καὶ τῆς Ρουμελίας, θέλει ἐνασχοληθῆ εἰς ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων ἀναφερομένων πρὸς ταῦτα τὰ Μοναστήρια, θέλει συζη-

ρον γενομένης καταχρήσεως, θέλει σκερθῆ ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν παρεδεκτικῶν ἀναμορφώσεων, καὶ τελευταῖον θέλει ἀποφασίσαι τὸ ἐκ τῶν προσόδων μέρος, ὅπερ θέλει εἶναι δυνατὸν νὰ χορηγηθῆ πρὸς τὰ τοῦ Κράτους Ταμεία διὰ νὰ χρησιμεύῃ εἰς ἀγαθοεργίας.

Ἄρθρον 364. Ὁ Λογοθέτης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ὑποχρεοῦται νὰ ἀγρυπνῆ ἐπὶ τῆς τήρησεως τῶν ὅσα ἡ ἐπιτροπὴ θέλει ἀποφασίσαι ὡς πρὸς τὰ προσκυνημένα Μοναστήρια, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

τήσει τὰς προτέρας καταχρήσεις καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν σχέδια, καὶ τελευταῖον θέλει καθορίσει τὸ ἐκ τῶν προσόδων μέρος, ὅπερ δύναται νὰ χορηγηθῆ πρὸς τὰ τοῦ Κράτους Ταμεία χάριν κοινωφελῶν καταστημάτων.

Ὅσον δὲ περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν Μοναστηρίων τῶν μὴ ἐξαρτωμένων ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς, θέλουσιν ἐφαρμοσθῆ αἱ διατάξεις αἱ περιεχόμεναι ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ παρόντος Κεφαλαίου, ἀριθμ. 4.

Ἄρθρον 364. Ὁ Λογοθέτης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι Παραρτήματι διαταχθέντων, καθὼς καὶ τῶν ὅσα ἡ ἐπιτροπὴ θέλει ἀποφασίσαι περὶ τῶν ξένων Μοναστηρίων, ὅταν αἱ ἐργασίαι αὐτῆς περατωθῶσι καὶ λάβωσι τὴν δέουσαν ἐπικύρωσιν.

Τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα συνάγει ἐκ τῶν ἀνωτέρω λέγον: Τὰ ἄρθρα ταῦτα καθυποβάλλουσι τὰ ἀπὸ τῶν Ἀγίων Τόπων ἐ-

• Ἐξαρτώμενα Μοναστήρια εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ διατάξεις, • τοὺς περὶ τῶν ἐντοπίων Μοναστηρίων τῶν μὴ προσκυνημένων, • καὶ ὑποτάττουσιν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τὴν ἐξελέγξιν τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως.

Τοιοῦτον συμπέρασμα οὐδὲ ἐκ τοῦ ἠκρωτηριασμένου ἐν τῷ Ὑπομνήματι κειμένου τοῦ 364 Ἄρθρου δύναται τις νὰ πορισθῆ λογικῶς· διότι οὐδόπως διαλαμβάνει τὸ Ἄρθρον τοῦτο, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει δικαίωμα ἐπιτηρήσεως καὶ ἐξελέγξεως ἐπὶ τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων, ἀλλ' ὅτι ὁ Λογοθέτης ὀφείλει νὰ ἀγρυπνῆ εἰς τὴν τήρησιν τῶν ὅσα μέλλει νὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ, ἀφ' οὗ αἱ ἐργασίαι ταύτης περατωθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσιν.

Ἄλλως δὲ, τὰ ἄρθρα 363 καὶ 364 τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου (τῆς Βλαχίας) ἀφ' ὧν τὸ Ὑπόμνημα περιέκοψε φράσεις οὐσιώδεις, διακρίνουσι καθαρῶς τὰ Γραικικά Μοναστήρια ἀπὸ τῶν ἐντοπίων, καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀνομάζουσι ξένα, ἀλλοδαπὰ, ἢ ἐξαρτώμενα ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς, τὰ δὲ δευτέρα ὀνομάζουσι μὴ ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐντόπια. Παρομοίως, περὶ μὲν τῶν ἐντοπίων Μοναστηρίων ὀρίζεται ἐν τῷ 364 Ἄρθρῳ, ὅτι ὁ Λογοθέτης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ὀφείλει νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν τήρησιν τῶν ὅσα ἤδη διετάχθησαν· περὶ δὲ τῶν ξένων Μοναστηρίων οὐδόπως ὀρίζεται ὅτι καὶ ταῦτα ἐπίσης ὑπόκεινται εἰς τὰς διατάξεις ἐκείνας (ὡς διατείνεται τὸ Ὑπόμνημα), ἀλλὰ ρητῶς διαγορεύεται πούναντιον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Λογοθέτης ὀφείλει νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν τήρησιν τῶν ὅσα μέλλει νὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ, διάφορα προ-

δήλως τῶν πρώτων, ὡς καὶ ἡ φύσις τῶν Μοναστηρίων διάφορος.

Τὰ ἄρθρα δὲ ταῦτα τοῦ Ὀργανικοῦ Νόμου δεικνύουσι σαφῶς περὶ τίνων ἦν ἐξ ἀρχῆς ἡ πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους ἀμφισβήτησις τῆς Βλαχικῆς Ἡγεμονείας· διότι τρία τινὰ ἐπιβάλλουσιν ἔργα εἰς τὴν μικτὴν ἐκείνην Ἐπιτροπὴν: 1^{ον} νὰ ἐξετάσῃ τοὺς τίτλους τῶν Μοναστηρίων τῶν ἐξαρτωμένων ἀπὸ τῶν Ἁγίων Τόπων 2^{ον} νὰ συζητήσῃ τὰς προτέρας καταχρήσεις καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν κατάλληλα σχέδια, καὶ 3^{ον} νὰ ἀποφασίσῃ τί δυνατόν νὰ χορηγηῆται ἐκ τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων πρὸς τὰ κοινωφελῆ τοῦ τόπου καταστήματα.

Ἐν δὲ τῇ Μολδαβίᾳ αἱ ἀμφισβητήσεις ἦσαν ἀπλούστεραι, ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ 416 ἄρθρου τοῦ Ὀργανικοῦ Νόμου. Τὸ ἄρθρον τοῦτο σύγκειται ἐκ δύο περιόδων, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἔχει οὕτω:

Ἄρθρον 416. « Μία εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, συγχειμένη ἐκ τεσσάρων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τεσσάρων Ἀρχόντων ἐγνωσμένων ἐπὶ τιμιότητι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου θέλει συστηθῆ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Πληρεξουσίου Προέδρου. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ἔχει τὴν ἀνωτέραν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἐν Μολδαβίᾳ Μοναστηρίων καὶ τῶν Μετοχιῶν αὐτῶν· θέλει συντάξῃ κτηματολόγιον τῶν κτημάτων ἐκάστου Μοναστηρίου· θέλει τακτοποιῆσαι τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, καὶ θέλει ἐξελέγξῃ τὸ ὅλον τῶν εἰσοδημάτων, ἐξ οὗ ἐν μέρος θέλει λαμβάνεται πρὸς διατήρησιν

τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, οἶον, Θεολογικῶν σχολῶν, δημοσίων σχολείων καὶ ἄλλων. »

Ἡ πρώτη αὕτη τοῦ Ἄρθρου περίοδος ἀφορᾷ εἰδικῶς τὰ ἐντόπια Μοναστήρια· ἡ δὲ ἐφεξῆς δευτέρα ἀφορᾷ ἰδίως τὰ Γραικικά· καθὼς ἐν Βλαχίᾳ, οὕτω καὶ ἐν Μολδαβίᾳ ὁ Ὀργανικὸς Νόμος διακρίνει ἐντελῶς τὰ ἐντόπια ἀπὸ τῶν ξένων Μοναστηρίων.

Ἰδοὺ ἡ δευτέρα τοῦ Ἄρθρου περίοδος.

« Θέλουσι δὲ προστεθῆ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην, ὅσον διὰ τὰ Μοναστήρια τὰ ἐξαρτώμενα ἐκ τῶν Ἁγίων Τόπων τέσσαρες Ἐκκλησιαστικοὶ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τῶν μερῶν ἀφ' ὧν ἐξαρτῶνται ταῦτα τὰ Μοναστήρια: ἤτοι εἰς ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς ἐκ τοῦ Ὄρους Σινᾶ, εἰς ἐκ τῆς Ρουμελίας καὶ εἰς ἐκ τοῦ Ἄθωνος· καὶ ἐπειδὴ ἀναγκαῖον νὰ διορθωθῶσιν ἀνευ ἀναβολῆς αἱ καταχρήσεις αἵτινες προεισέφρησαν καὶ νὰ τακτοποιηθῇ ἡ διαχείρισις τῶν κτημάτων τῶν Μοναστηρίων τούτων, ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ἐξετάσει τοὺς τίτλους καὶ ἄλλα πρωτότυπα ἐγγράφα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς διαφόρους δωρεάς, καθὼς καὶ τὰς ἀρχικὰς διατάξεις καὶ ὄρους τῶν δωρητῶν, καὶ θέλει ἀποφασίσαι, τῇ ἐγκρίσει τῆς Προστάτιδος Αὐλῆς, τὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν ἀρμόδια διορθωτικὰ σχέδια. »

Δύο λοιπὸν τὰ καθήκοντα, ἅτινα ὁ Ὀργανικὸς Νόμος τῆς Μολδαβίας ἐπέβαλεν εἰς τὴν Μικτὴν Ἐπιτροπὴν: Πρῶτον, ἡ ἐξέτασις τῶν τίτλων καὶ ἐξακρίβωσις τῶν διατάξεων τῶν δωρητῶν, δεύτερον, ἡ εὔρεσις τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν καταλλήλων σχεδίων.

Λόγος δὲ περὶ ἀμφισβήτησεως τῆς ιδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων οὐδεὶς ὑπῆρξεν ἐν ἀμφοτέροις ταῖς Νομοθεσίαις· ἡ μόνη ἐν αὐταῖς καθιερωμένη ἀρχὴ ὑπάρχει ἢ ἐκτέλεισις τῶν ὅσα οἱ δωρηταὶ διέταξαν.

Συνεπεία τούτων οἱ Ἅγιοι Τόποι ἀπέστειλαν, τῇ 20 Νοεμβρίου 1832, Ἀντιπρόσωπους ἑαυτῶν ὡς μέλη τῆς Μικτῆς ἐκείνης Ἐπιτροπῆς. Ὑπάρχει πάντῃ ἐσφαλμένον τὸ ἐν τῷ Ὑπομνήματι λεγόμενον, ὅτι δῆθεν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τῆς Βλαχίας συνέταξε τότε κανονισμόν περὶ πάντων ἀγεξαιρέτως τῶν Μοναστηρίων, καὶ ὅτι ὁ στρατηγὸς Κισσελέφ ἔδωκεν ἰσχύιν νόμου εἰς τὸν κανονισμόν ἐκείνον. Τὰ προεκτεθέντα Ἄρθρα τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου ἀποδεικνύουσι σαφῶς, ὅτι οὐδεὶς Νόμος ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὰ ξένα Μοναστήρια παρ' ἄλλου, εἰμὴ παρὰ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς· αὐτὴ δὲ οὐδὲ ἀρχὴν ἐργασιῶν εἶχε κάμει εἰσέτι. Ἄλλως δὲ οἱ κανονισμοί, περὶ ὧν τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει, περιέχουσι ῥητῶς, ὅτι ἀφορῶσι μόνον τὰ ἐντόπια, τὰ μὴ προσκυνημένα, Μοναστήρια.

Δείκνυται δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι οἱ τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπεσταλμένοι, ἀπελθόντες τότε εἰς Βουκουρέστιον, ἐπέμειναν ὥστε, συμφώνως τῷ Ὁργανικῷ Νόμῳ, νὰ προβῇ κατὰ πρῶτον ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐγγράφων, ἐξ ἧς μόνως ἐμελλε νὰ γνωσθῇ νομίμως ἂν οἱ τίτλοι οὗτοι ἐπιβάλλουσιν ἀληθῶς εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους ὑποχρεώσεις τινὰς πρὸς ὄφελος τῶν ἐπιτοπιῶν ἀγαθοεργικῶν Καταστημάτων. Τὰ δὲ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διο-

ρισθέντα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποφυγόντα ἐπιμόνως τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐγγράφων, ἐτράπησαν εἰς σύνταξιν σχεδίου τινὸς ὀργανισμοῦ τῶν Μοναστηρίων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, καὶ προέτειναν αὐτὸ τοῖς ἀπεσταλμένοις τῶν Ἁγίων Τόπων. Πλὴν οὔτε ὁ Ὁργανικὸς Νόμος, οὔτε ὁ ὀρθὸς λόγος ἐπέτρεπον τὴν τοιαύτην παρέκθεσιν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ· δια τοῦτο καὶ ἐματαιώθη ἐπὶ τέλους, χωρὶς ἀποτελέσματος μείνασα, ἡ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης συγκάλεσις.

Τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει περικοπὰς ἐκ τινος ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν οἱ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διορισθέντες Κύριοι Μαῦρος καὶ Στριβαίης παρέστησαν μετὰ τὸ τέλος τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄλλ' αἱ περικοπαὶ αὗται βεβαιοῦσι μᾶλλον τὰ δίκαια τῆς ιδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων, διαλαμβάνουσαι ὅτι:

« Οἱ Ἀπεσταλμένοι ἐπέμενον πάντοτε εἰς τὸ ὅτι τὰ Μοναστήρια »
» ταῦτα εἰσὶν ιδιοκτησία τῶν Ἁγίων Τόπων. Πρὸς δὲ τοὺς λό- »
» γους τούτους ἀπήγγων οἱ τῆς Κυβερνήσεως Ἀντιπρόσωποι ὅτι »
» αἱ Ἱερὰ Κοινότητες δὲν ἐθεώρουν ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ἐποψίν τὰ »
» δίκαια τῆς ιδιοκτησίας ἅτινα ἀνήκουσιν αὐταῖς νὰ ἐνεργῶσιν ἐπὶ »
» τῶν Μοναστηρίων τῶν ἐξαρτωμένων ἀπὸ αὐτάς. » Εἰς ταῦτα »
» προστίθεται ὅτι, « ἡ Κυβέρνησις ἀναγκάζεται νὰ ἀφήκῃ τὰς Ἱε- »
» ρὰς Κοινότητας ὑπὸ τοὺς νόμους ὅσοι πρὸ τοῦ Ὁργανικοῦ Νό- »
» μου ἦσαν ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων. »

Οἱ λόγοι οὗτοι τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως, μαρτυροῦν τὴν ιδιοκτησίαν τῶν Ἁγίων Τόπων, τοσούτην μᾶλλον

ἔχουσι σημασίαν, καθόσον, ὡς λέγει τὸ Ὑπόμνημα, ἡ ἔκθεσις ἐκείνη ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Μικτῆς ἐκείνης Ἐπιτροπῆς, μακρὰ διαπραγματεύσεις ἐγένοντο μεταξύ τῆς Ῥωσικῆς Αὐλῆς, τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ τῶν δύο διαφερομένων μερῶν.

Περὶ τὸν τὸ νὰ συνακολουθήσωμεν μετὰ τοῦ Ὑπομνήματος τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἐξετάζοντες ἐν λεπτομερείᾳ τὰς διακοινώσεις, τὰς ἐπιστολάς, τὰ σχέδια, ὅσα ἀντηλλάγησαν ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1853 ἔτους· διότι πᾶσαι αἱ διαπραγματεύσεις ἐκεῖναι ἀπέβησαν δυστυχῶς ἀτελεσφόρητοι. Τοῦτο δὲ μόνον σημειοῦμεν, ὅτι πᾶς τις ἀπαθῶς διερχόμενος τὴν σειρὰν τῆς ἀλληλογραφίας ἐκείνης ὁλόκληρον, οὐχὶ δὲ ἠκρωτηριασμένην ὡς ἐν τῷ Ὑπομνήματι ἀναφέρεται, βεβαιοῦται σαφῶς ὀπόσῃ μετρισιπάθειαν καὶ αὐταπάρνησιν ἐπέδειξεν ὁ Ἰερὸς Κληρὸς καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα. Πλὴν οὔτε ὡς μεριδιοῦχον ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τὴν Ἡγεμονικὴν Κυβέρνησιν, οὔτε εἰς φόρον ὑπερβαίνοντα πᾶν δικαίου μέτρον νὰ ὑπαχθῇ. Ἐπέμενε δὲ εὐλόγως ὥστε πρὸ παντός ἄλλου νὰ ἐξετασθῶσι τὰ κτιτορικὰ ἔγγραφα· διότι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐγγράφων στηριζόμεναι δῆθεν, ἀπῆλθον αἱ Ἡγεμονεῖαι νὰ συμμετάσχωσιν ἐνὸς μεριδίου τοῦ εἰσδήματος.

Ὅτι δὲ αἱ Ἡγεμονικαὶ Κυβερνήσεις οὐδόλως διεφιλονείκουν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους τὴν ἰδιοκτησίαν, οὔτε ἀπῆλθον ἐπιμείξαν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων, ἀλλὰ μόνον

ἀντικείμενον ἀπαιτήσεως εἶχον τὴν ἀπολαβὴν ἐνὸς μέρους ἐκ τῶν προσόδων τῶν Μοναστηρίων τούτων, καταφαίνεται προδήλως καὶ ἐκ τοῦ Ἡγεμονικοῦ Διατάγματος, ὅπερ ὁ Ἡγεμὼν Γκίικας ἐξέδωκε τῷ 1851 ἔτει, ὅτε κατὰ συνεννόησιν γενομένην μετὰ τῶν δύο Αὐλῶν, καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἰερῶν Κοινοτήτων ὡς καὶ τῶν δύο Ἡγεμόνων, καθωρίσθη ἡ ἐπὶ δημοπρασίας ἐκμίσθωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. Τὸ εἰρημένον Ἡγεμονικὸν Διάταγμα, ἐκδοθὲν τῇ 15 Μαΐου 1851 ὑπ' Ἀριθ. 40 φέρει ἐπὶ λέξεως τὰ ἑξῆς:

« Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον θεωροῦν ὅτι ἡ Κυβέρνησις
 » οὐδόλως ἔχει νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν γαιῶν τῶν
 » ἀνηκουσῶν τοῖς Ἁγίοις Τόποις, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπιτηρήσῃ τὴν
 » ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων ἅτινα ἐνεκρίθησαν ὡς πρὸς τὴν ἐκμί-
 » σθωσιν τῶν γαιῶν ἐκείνων, καθὼς ἡ καλὴ τάξις καὶ οἱ νόμοι
 » τοῦ Τόπου ἀπαιτοῦσι, θέλει διατάξῃ τὰ δέοντα ὥστε νὰ ἐκτελε-
 » σθῶσι τὰ ρηθέντα μέτρα. » (ἐκ μεταφράσεως τοῦ Ἐκκλησιασ-
 » τικοῦ Ὑπουργείου δημοσιευθείσης τῷ 1857). Τὸ Ἡγεμονικὸν τοῦ-
 » το Διάταγμα ἐφηρμόσθη καὶ παρ' αὐτῆς τῆς τοῦ Ἡγεμόνος Κού-
 » ζα Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν δημοπρασιῶν, αἵτινες ἐτελέσθησαν πέ-
 » ρυσι κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἐν τε Ἰασιῷ καὶ Βουκουρεστίῳ, πρὸς
 » ἐκμίσθωσιν τῶν Γραικομοναστηριακῶν κτημάτων. Ἐν τῇ ἐποχῇ
 » ἐκείνῃ ὁ Ἡγεμὼν Κούζας δὲν ἐφρόνει εἰσεῖτι τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν
 » Ἁγίων Τόπων ὡς ἀνύπαρχτον.

Ἐν καιρῷ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, οἱ δύο τότε Ἡγεμόνες ἀνεκνήσαν παρὰ τῆ Ὑψηλῆ Πύλῃ τὸ Γραικομοναστηριακὸν ζήτημα, οὗ ἕνεκα καὶ συνεκροτήθη παρὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως Ἐπιτροπὴ δικαστικὴ ἐξ ὑπουργῶν καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους.

Ὁ μὲν Ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προβάλλων τὰς μεγίστας ἀνάγκας τῆς Ἡγεμονείας, ἀπῆτει πρὸς θεραπείαν αὐτῶν νὰ χορηγήσῃ τὰ Γραικικὰ Μοναστήρια τὸ τεταρτημόριον τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὁ δὲ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, συνεπέα προτάσεως τοῦ Διβανίου, ἀπῆτει τὸ τρίτημόριον τῶν Γραικομοναστηριακῶν προσόδων ὑπὲρ τοῦ Τόπου· συναπῆτει δὲ ὥστε καὶ δεῦτερον τρίτημόριον νὰ δίδεται πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἵνα παρ' αὐτοῦ διατηρῶνται αἱ Ἐκκλησίαι καὶ τὰ Μοναστήρια· τὸ δὲ τελευταῖον τρίτον νὰ ἀφεθῆ πρὸς ὄφελος τῶν Ἁγίων Τόπων. Τοιαύτας ἀπαιτήσεις ἐπεφόρτισεν ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Γαίικας τοὺς ἀποσταλέντας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπουργοὺς του, Κυρίου Παλλέτον καὶ Νέγγρη, νὰ προτείνωσι τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ὅτε ὁμοῦς ἐφθασαν οὗτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ἡγεμὼν διέταξεν αὐτοῖς νὰ ἐγκαταλείψωσι μὲν τὰς προτάσεις ταύτας, νὰ συνακολουθήσῃ δὲ ταῖς τοῦ Ἡγεμόνος Σιρβαίη, δηλαδὴ νὰ περιορισθῶσιν εἰς ἀπαίτησιν τοῦ τεταρτημορίου τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων ὑπὲρ τοῦ Τόπου. Ταῦτα πάντα δείκνυνται ἐκ τε τῶν Πρακτικῶν τῆς τότε Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν τῶν δύο Ἡγεμόνων, τῶν σωζομένων ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ὑψηλῆς Πύλῆς.

Ἄλλως δὲ, καὶ τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα σαφῶς μαρτυρεῖ τίνα ἦσαν τὰ τότε προβαλλόμενα. « Ἡ Ἐπιτροπὴ, (λέγει) εἰς » ἦν ὑπεβλήθη τὸ ζήτημα, προσεκάλεσεν ἐνώπιον αὐτῆς τὰ δύο » μέρη ὅπως γνωρίσῃ, ἂν ὁ Ὄργανικός Νόμος ἐχορήγει, ὡς ἐν » ἀρχῇ, εἰς τὰς δύο Ἡγεμονείας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ λάβωσιν » ἐπιχορήγησίν τινα ἀπὸ τῶν Μοναστηρίων, καὶ ἂν ἡ ἐπιχορήγησις » αὐτῇ δὲν ἦτο ἐπιβαρυντικὴ πρὸς τὰ Μοναστήρια. » λέγει προσέτι τὸ Ὑπόμνημα ὅτι, « αἱ Γραικικαὶ Κοινότητες προέστησαν » καὶ τότε τὸ αἰώνιον τῶν ἐπιχείρημα: δηλαδὴ ὅτι οὐδὲν δικαίωμα » ἀνεγνώριζον εἰς οὐδένα ὥστε νὰ διαθέσῃ περὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἀ- » νηκόντων κτημάτων. » — Καὶ τοῦτο βεβαίως ἀποδεικνύει, ὅτι περὶ τοῦ τῆς ιδιοκτησίας δικαιώματος οὐδεμίᾳ ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις. Προστίθει δὲ τὸ Ὑπόμνημα: ὅτι « οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν » Ἱερῶν Κοινοτήτων, ὅτε ἐζητήθη παρ' αὐτῶν νὰ παρουσιάσωσι » τοὺς τίτλους τῆς κτήσεως, ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ κατοχὴ συνίστησι » νόμον. » Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἤθελεν εἶναι νομιμωτάτη, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ῥηθήσεται, ἐὰν προετίθετο ἀμφισβήτησις περὶ ιδιοκτησίας, διότι ἐν περιστάσει τοιαύτῃ αἱ ἀποδείξεις ὀφείλονται παρ' ἐκείνου ὅστις ἐνάγει κατὰ τοῦ κατέχοντος. Πλὴν τὸ πρᾶγματι ἐξεταζόμενον ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης ἦτο: ἂν αἱ κτιτορικαὶ διαθήκαι ὑποχρεοῦσι τοὺς Ἁγίους Τόπους εἰς ἐκτέλεσιν ἀγαθοεργιῶν τινῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι ἀπεκρίθησαν τότε οὐχὶ ὅσα τὸ Ὑπόμνημα δωρεὰν ἀναφέρει, ἀλλ' ὅτι τὰ κτιτορικὰ ἐγγράφα εὕρισκονται ἐν τοῖς Μονα-

στηρίοις, καὶ εἰσὶν ἑτοιμοὶ νὰ στείλωσιν ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὰ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐν τούτοις ἐπῆλθεν ἡ ἐν Παρισίοις εἰρήνη τοῦ 1856, καὶ ἀνεβλήθη πᾶσα ὀριστικὴ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπόφασις περὶ τοῦ ζητήματος, ὡς περιελθούσης ἔκτοτε τῆς περὶ τούτου ἀρμοδιότητος εἰς τὴν συγκαλεσθεῖσαν ἐν Παρισίοις Σύνοδον τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων ἀποδείκνυται ἱστορικῶς ὅτι ἐν ὄλῳ τῷ διαστήματι τῆς πρώτης ταύτης περιόδου τοῦ Μοναστηριακοῦ ζητήματος, τουτέστιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τῆς Συνόδου τῶν Παρισίων, αἱ Κυβερνήσεις τῶν δύο Ἡγεμονειῶν οὐδέποτε διημφισβήτησαν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα. Τούναντίον δέ, δι' ὧν ἐκίνουν ἀπαιτήσεων συνωμολόγουν τὸ δικαίωμα τοῦτο, καθότι ἀπέβλεπον εἰς ἀπολαβὴν μεριδίου τινὸς τῶν Γραικομοναστηριακῶν προσόδων. Πολλάκις δὲ καὶ ῥητῶς ὡμολόγησαν τὸ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων δικαίωμα.

Μεταβαίνοντες εἰς τὴν δευτέραν περίοδον, θέλομεν εὖρει τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Ἡγεμὼν Κούζας ἐφρόνησε νὰ ἀρνηθῆ τὸ ἰδιοκτητικὸν δικαίωμα τῶν Ἁγίων Τόπων, καὶ νὰ θεωρήσῃ τὰ Γραικικὰ Μοναστήρια ὡς ἐντόπια.

Δευτέρα περίοδος τοῦ Γραικομοναστηριακοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς ἐν Παρισίοις συ- βάσεως μέχρι σήμερον.

Τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα ἀναφέρει ἱστορικῶς γεγονότα τινὰ τῆς πρώτης μόνον περιόδου. Ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, ἀπτεται μὲν ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ἀκροθιγῶς τοῦ ΠΓ Πρωτοκόλλου, ἀλλ' ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ τοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν αὐτοῦ· τὰ δὲ ἔκτοτε γεγονότα καὶ τὰς τελευταίας τῆς Κυβερνήσεως πράξεις παρέρχεται ὑπὸ τελείαν σιγὴν.

Ἄλλ' ἡ μὲν Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις εἶχε προδήλως λόγους ὥστε νὰ παρασιωπήσῃ τὰ γεγονότα ταῦτα· ἡμεῖς δὲ, ὡς οὐσιωδέστατα ταῦτα ὄντα πρὸς τὸ ζήτημα, ὀφείλομεν νὰ ἐκθέσωμεν ὡς οἷόν τε συνοπτικῶς, παραπέμποντες πρὸς λεπτομερεστέραν γνῶσιν, εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν συλλογὴν πάντων τῶν πρὸς τὴν περίοδον ταύτην σχετικῶν Διπλωματικῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἐγγράφων.

Ὅτε συνεκροτήθη ἡ ἐν Παρισίοις Σύνοδος τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, τὸ Μοναστηριακὸν ζήτημα ἦν ἐκκρεμὲς, ὡς ἀνωτέρω εἰρηται, ἐνώπιον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης· ὡς ζήτημα δὲ διεθνὲς, περιῆλθεν εἰς τὴν διάσχεψιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν εἰς τὰς Ἡγεμονείας ἀποστολὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐξεταστικῆς

Ἐπιτροπῆς (1857) συμφώνως τῇ συνθήκῃ τῶν Παρισίων, συνήλθον οἱ Πληρεξούσιοι τῶν Δυνάμεων ἐπὶ ἀναδιοργανώσει τοῦ πολιτεύματος τῶν Ἡγεμονειῶν, ἐπελήφθησαν τῆς μεταξὺ τῶν Ἡγεμονικῶν Κυβερνήσεων καὶ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου ὑφισταμένης διαφορᾶς, καὶ συνέταξαν, ἐν τῇ Συνεδριάσει τῆς 30 Ἰουλίου 1858, τὸ ἑξῆς Πρωτόκολλον:

- Ὁ Κύριος Πληρεξούσιος τῆς Ῥωσσίας προσκαλεῖ τὴν προσοχήν τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τῆς διατρεχούσης διαφορᾶς ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις περὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀφιερωμένων Μοναστηρίων.
- Ἐξετάσαν τὸ Συνέδριον ἀποφασίζει, ὅτι ὅπως δοθῇ δικαία τισὶ λύσις εἰς τὴν διαφορὰν τὴν περὶ τούτου ὑφισταμένην μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου, τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη θέλουσι προσκληθῆ εἰς τὸ νὰ συνεννοηθῶσι μεταξὺ τῶν συμβιβαστικῶς. Ἐν περιστάσει δὲ καθ' ἣν δὲν κατορθώσῃ νὰ συνεννοηθῶσιν ἐντὸς ἐνιαυσίου διαστήματος, θέλει ἀποφασισθῆ ὑπὸ Διαιτητῶν ἂν δὲ οἱ Διαιτηταὶ δὲν συμφωνήσωσι πρὸς ἀλλήλους, θέλουσιν ἐκλέξει ἓνα ἐπιδιαιτητὴν. Εἰ δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἐπιδιαιτητοῦ μὴ δυναθῶσι νὰ συμφωνήσωσι, τότε ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θέλει συνεννοηθῆ μετὰ τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων ὥστε νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἐπιδιαιτητὴν.

Ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω Πρωτοκόλλου δείκνυται, αἱ Δυνάμεις αἰτινες διοργάνησαν καὶ ἐγγυήθησαν τὸ πολίτευμα τῶν Ἡγεμονειῶν, διέταξαν ὥστε νὰ ὑποβληθῇ τὸ Μοναστηριακὸν ζήτημα εἰς δύο φάσεις:

Πρώτην μὲν τὴν τῆς συμβιβαστικῆς συνεννοήσεως τῶν διαφερομένων μερῶν

Δευτέραν δὲ τὴν ἐν περιστάσει μὴ συνεννοήσεως ἐντὸς ἐνιαυσίου προθεσμίας ἐκδίκασιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ Διαιτητῶν.

Καὶ δεύτερον δὲ Πρωτόκολλον, ὑπογράψεν τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1859, διώρισε τὴν ἐναρξιν τῆς ἐνιαυσίου προθεσμίας ἓνα μῆνα μετὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν τῆς διπλῆς ἐκλογῆς τοῦ Πρίγκιπος Κούζα ὡς Ἡγεμόνος Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ὁ ἀναγνωρισμὸς τοῦ Ἡγεμόνος ἐγένετο τῇ 12/24 Σεπτεμβρίου, ὥστε ἡ προθεσμία τοῦ ἐνὸς ἔτους ἤρξατο ἀπὸ τῆς 12/24 Ὀκτωβρίου 1859, καὶ συνεπληρώθη τῇ 12/24 Ὀκτωβρίου 1860.

Ὁ Ἡγεμὸν Κούζας, ὁ σήμερον διαμαρτυρόμενος κατὰ τοῦ Π' Πρωτοκόλλου, παρέδεδεξατο αὐτὸ τότε, ἀρχὴν ποιούμενος ἐκτέλεσεως. Δύο προσκλήσεις τῶν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργῶν τῆς τε Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας ἐγένοντο, τῇ 2 Ἰανουαρίου 1860, πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους ἐπὶ ἀποστολῇ ἀντιπροσώπων διαπραγματευθησομένων τὴν συνεννόησιν. Ὁ δὲ Κ. Νέγρης, ἀντιπρόσωπος τῶν Ἠνωμένων Ἡγεμονειῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπέθυσεν ἐπίσης δύο προσκλήσεις πρὸς τοὺς Πατριάρχας καὶ πρὸς τὰς Ἱερὰς Κοινότητες, τῇ 25 Ἰανουαρίου καὶ 4 Φεβρουαρίου 1860. Ἀμέσως δὲ καὶ διωρίσθησαν ἐν Μαρτίῳ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἀντιπρόσωποι, καὶ συνήλθον ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ Μάιον. Τῇ δὲ 20 Ἰουνίου διωρίσθησαν καὶ οἱ τῶν Ἡγεμονειῶν ἀντιπρόσωποι διὰ Ἡγεμονικοῦ Διατάγματος.

Τῆ 23 Ἰουνίου ἐγνωστοποιήθη παρὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπουργείου πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἁγίων Τόπων ὁ διορισμὸς τῶν Ἡγεμονικῶν ἀντιπροσώπων, καὶ διορίσθη ἡμέρα συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς τῆ 3 Ἰουλίου.

Ἄλλὰ, καίτοι ἀρξαμένη οὕτω τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Πρωτοκόλλων, ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἐξηκολούθει συγχρόνως καὶ ἐπιρρείας νὰ ἐπάγῃ κατὰ τῶν Μοναστηριῶν πολυειδεῖς.

Ἐνεκα τούτου, τῆ 4 Ἰουλίου 1860, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν Ἐγγυητριῶν Δυνάμεων ἀπέβουσαν κοινὴν Νόταν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ἐκτιθέμενοι ὅτι « κατὰ τὴν ἐννοιαν τοῦ Πρωτοκόλλου, τὰ Μοναστηριακὰ κτήματα ὀφείλουσι νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἦσαν θέσει ἐν καιρῷ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Πρωτοκόλλου ἄχρις οὗ ἐκπληρωθῶσι δεόντως τὰ ἐν αὐτῷ διαταττόμενα. » Ἐπὶ τούτῳ καὶ προσεκάλει ἡ Νότα τῶν Πρέσβεων τὴν Ὑψηλὴν Πύλην εἰς τὸ νὰ διακοινώσῃ πρὸς τὰς Ἡγεμονικὰς Κυβερνήσεις καθ' ὅν ἐγκρίνη προσφορῶτερον τύπον, ὅτι « τὸ ἀληθὲς αὐτῶν χρέος ἦν νὰ διατηρήσωσι τὰ καθεστῶτα, καὶ ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ ὁμολογητὸς γνώμη τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων τῶν πέντε Δυνάμεων. »

Συμφώνως πρὸς ταῦτα καὶ ἔγραψε τῆ 9/21 Αὐγούστου 1860 ὁ Ὑψηλότατος Ἀαλφ Πασσᾶς πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Κούζαν δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διορισθέντα, προφάσεις διαφόρους ἐπινοοῦντα, ἀπέφευ-

γον τὴν Συνεδρίασιν. Οὕτω, τῆ μὲν 3 Ἰουλίου, ὅτε ὄφειλε νὰ συγκροτηθῇ ἡ πρώτη Συνεδρίασις, εὐρέθησαν τὰ μέλη ἐκεῖνα ἀπόντα ἐκ Βουκουρεστίου· ἐπρόσμειναν μέχρι τῆς 16 οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐπὶ ματαίῳ, καὶ ἐπομένως παρέστησαν δι' ἐχθέσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς Προξένους τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων τὰ παρεμβλλόμενα προσκόμματα.

Τότε ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ὑπουργὸς προσεδιόρισεν ἐκ νέου τὴν 27 Αὐγούστου ὡς ἡμέραν ἐνάρξεως, γράφων πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Ἁγίων Τόπων ὅτι ἐξ αἰτιῶν ἀπροβλέπτων καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀναποδράστου ἔτυχε νὰ παραλείψωσι τὸ ἔργον οἱ τῆς Κυβερνήσεως ἀντιπρόσωποι. Ἄλλὰ καὶ πάλιν, τῆ 27 Αὐγούστου, ὁ μὲν εἰς τῶν ἀντιπροσώπων τούτων Κ. Ροσσέτος εὐρέθη ἀπών· ὁ δὲ ἕτερος Κ. Γολέσκος προσήνεγκε παραίτησιν. Ἐκτοτε ἀλλεπαλλήλως ὠρίζοντο ἡμέραι ἐνάρξεως, καὶ οὐδέποτε συνήρχοντο τὰ μέλη τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὴν Κυβέρνησιν μέχρι τῆς 12/24 Ὀκτωβρίου, ὅτε συνεπληρώθη καὶ ἡ προθεσμία ἡ τεθεῖσα ὑπὸ τῶν Πρωτοκόλλων.

Ἐπομένως οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἀπεσαλμένοι ἐξέθεντο τῆ 13/25 Ὀκτωβρίου πρὸς τε τὸν Ἐκκλησιαστικὸν ὑπουργὸν καὶ πρὸς τοὺς Προξένους τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων τὰ παρεμβληθέντα ἄχρι τέλους ἐμπόδια, καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι, συμπληρωθείσης ἤδη τῆς προθεσμίας ἀνευ ἀποτελέσματος ἔνεκα τῆς διαγωγῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἡ μὲν ἐντολὴ αὐτῶν παύει, οἱ δὲ Ἅγιοι Τόποι ἔχουσι νὰ διορίσωσι τοὺς Διαιτητὰς αὐτῶν, εἰς οὓς ἀπόκειται τὸν τεύθεν ἢ λύσις τοῦ ζητήματος.

Τῇ δὲ 13/25 Δεκεμβρίου, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἐκ κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων, προσεκάλεσε τὰ δύο μέρη εἰς τὸ νὰ διορίσωσι τοὺς Διαιτητὰς, ὡς συμπληρωθείσης ἤδη τῆς πρὸς συνεννόησιν ὀρισθείσης ὑπὸ τοῦ Πρωτοκόλλου προθεσμίας· συγχρόνως δὲ προσεδιορίσθη καὶ ἐξάμηνος διορία, καθ' ἣν οἱ Διαιτηταί, ἀφ' ὅτου συνέλθωσιν, ὄφειλον νὰ διεκπεράνωσι τὸ ἔργον αὐτῶν.

Ἄλλ' ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἐξηκολούθει καὶ πάλιν ἀναβάλλουσα καιρὸν καὶ ἀντιτάττουσα δυσχερείας ὡς πρὸς τὸν διορισμὸν Διαιτητῶν, καὶ οὕτω παρήλθον ἑννέα μῆνες ἐπὶ ματαίῳ.

Τότε δὲ καὶ πάλιν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀπέστειλε τῇ 25 Σεπτεμβρίου (1861) ἐπίσημον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Κούζαν, ἐκτιθεμένη τὰ ἐκ τῆς ἀναβολῆς προκύπτοντα ἄτοπα, καὶ προσκαλοῦσα αὐτὸν κατεπειγόντως εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Παρισιανοῦ Συνεδρίου.

Ὁ δὲ Ἡγεμὼν Κούζας, φοβούμενος τὴν ἀπόφασιν τῆς Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ συνείδησιν δικαζούσης τὸ ζήτημα, καὶ θέλων νὰ ἀναβάλῃ τὴν συγκρότησιν τῆς Διαιτητίας, προέβαλε διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Μολδαβίας, γνώμη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, δι' ἐπιστολῆς ἐπισήμου ἀπευθυνθείσης τῇ 20 Νοεμβρίου 1861 πρὸς τοὺς Προξένους τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων, ὅτι λυπούμενος διὰ τὰς παρεμπεισοῦσας παρενοχλήσεις, ἐξ ὧν ἀπέτυχεν ἡ ἀπ' εὐθείας συνεννόησις, καὶ λογιζόμενος ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ ἐπιτύχῃ ἐπαναληφθεῖσα ἐτι ἅπαξ, ζητεῖ παρὰ τῶν

Δυνάμεων νέαν τινὰ προθεσίαν, ὥστε νὰ ἐπαναληφθῶσιν αἱ διαπραγματεύσεις μιᾶς εἰρηνικῆς συνεννοήσεως, συμφώνως τῇ πρώτῃ φάσει τῶν διατάξεων τοῦ ΙΓ' Πρωτοκόλλου.

Συνεπεία τούτου, ὁ Ὑψηλότατος Ἀαλὴ Πασσᾶς ἀνεκοίνωσε τῇ 18/30 Ἰανουαρίου 1862, πρὸς τε τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ἀγίων Τόπων καὶ πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Κούζαν, ὅτι συναπεφασίσθη παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἐγγυητριῶν Δυνάμεων ὥστε, ἂν μέχρι τῆς 18/30 Ἀπριλίου 1862 τὰ διαφερόμενα μέρη μὴ φθάσωσιν εἰς συνεννόησιν ἄμεσον, ὄφειλεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης νὰ μεταβῇ ἀφεύκτως τὸ ζήτημα εἰς τὴν Διαιτητικὴν Ἐπιτροπὴν.

Οὕτως ἐχορηγεῖτο νέα τρίμηνος προθεσμία, καθ' ἣν τὸ ζήτημα ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρώτην φάσιν τοῦ Πρωτοκόλλου· ταύτης δὲ παρελθούσης, τὰ διαφερόμενα μέρη μετέβαινον ἀναγκαίως εἰς τὴν δευτέραν φάσιν.

Μικρῶ δὲ πρότερον τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἦτοι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1861, αἱ Κραταιαὶ Δυνάμεις διὰ τοῦ 7 Ἀρθροῦ τοῦ περὶ ἐνώσεως τῶν δύο Ἡγεμονικῶν Κυβερνήσεων γενομένου τότε Πρωτοκόλλου, ἐπεκύρωσαν αὖθις τὴν πλήρη ἐνέργειαν τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΗ' Πρωτοκόλλου.

Πῶς δὲ προσηνέχθη μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς νέας προθεσμίας ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις; παρήλθεν ὁ τρίμηνος καιρὸς δίχα τινὸς ἐνεργείας, καὶ ὅτε τὸ τέλος τῆς προθεσμίας ταύτης ἐπλησίαζε, τότε προσκλήσεις σύγχρονοι ἐγένοντο πρὸς τοὺς Ἀγίους Τό-

πους παρά τε τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐκ Βουκουρεστίου καὶ παρά τοῦ Κ. Ἀντιπροσώπου τῶν Ἡγεμονειῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καλοῦσαι μὲν ἀμφότεραι τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχὰς εἰς ἀποστολὴν Πληρεξουσίων, σκοπὸν δὲ προτείνουσαι ὄλως ἀντίθετον: διότι ὁ μὲν ὑπουργὸς προσεκάλει τοὺς Πληρεξουσίους ὡς δώσαντας φῶτα πρὸς τὴν ἐκεῖνος συνέστησεν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Μοναστηριακοῦ ζητήματος, ὁ δὲ Κ. Νέγρης προσεκάλει τοὺς Πληρεξουσίους ὅπως συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Πληρεξουσίων τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ ἀρμοδίᾳ λύσει τοῦ ζητήματος.

Τὰς ἀντιφατικὰς ταύτας προσκλήσεις, ἄλλως τε παρά καιρὸν γενομένας, εὐλόγως ἀπεποιήθησαν αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαί. Ἀνήγγειλαν δὲ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, καὶ πρὸς τὸν Ἀντιπρόσωπον τῶν Ἡγεμονειῶν ἀπήντησαν, ὅτι τὸν τευθεν ἀνατιθέασιν εἰς τὴν Διαιτητικὴν Ἐπιτροπὴν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀνυπερθέτως ἐξαποστέλλουσι τοὺς δύο ἐκ μέρους ἑαυτῶν Διαιτητὰς εἰς Βουκουρέστιον, ὥστε νὰ εὐρεθῶσιν ἔτοιμοι εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου αὐτῶν μετὰ τῶν Διαιτητῶν τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῷ ὀρισμένῳ χρόνῳ, ἐξ ὀχλαδῆ μηνῶν, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον συνεδριάσωσι.

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου ἐπεδοκίμασαν ἢ τε Ὑψηλὴ Πύλι καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων, καὶ κατὰ συνέπειαν προσεκλήθη ὁ Ἡγεμὼν Κούζας δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, κατὰ Μάιον τοῦ 1862, νὰ προβῇ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς, διορίζων

τοὺς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ Διαιτητὰς. Κατὰ δὲ τὸν Ἰούνιον μῆνα, ἐγνωστοποίησαν αἱ Ἱεραὶ Κοινότητες πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ὅτι διώρισαν ἤδη τοὺς ἑαυτῶν Διαιτητὰς, καὶ ἀπέστειλαν εἰς Βουκουρέστιον.

Ὁ Ἡγεμὼν Κούζας καὶ τότε παρακερδαίνων καιρὸν ὑπέκρουπεν ὃν εἶχε σκοπὸν, καὶ ἐπεδείκνυεν αἰσθήματα εὐνοϊκώτατα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἕνεκα τούτου καὶ διευκόλυνε τὰ κατὰ τὸ 1860 καὶ 1861 ἔτος γενόμενα ἐν Μολδαβίᾳ ἐμπόδια τῆς ἐκμισθώσεως τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων, ἐξ ὧν μεγίστη προήλθε ζημία τῶν Ἀγγίων Τόπων, ἀφῆκε δὲ ἐλευθέραν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δημοπρασίας ἐν τῷ Σεπτεμβρίῳ καὶ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ παρελθόντος 1862 ἔτους, καὶ οὕτως ἐτελέσθη ἡ δημοπρασία κατὰ τοὺς τύπους τοὺς ὀρισθέντας ἀπὸ τοῦ 1851.

Ἀλλὰ μόλις ἡ δημοπρασία ἐπεραιώθη, καὶ αἴφνης, ἐν ᾧ περιεμένετο ἡ συγκρότησις τῆς Διαιτητικῆς, ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις, ἀποκαλύπτουσα τὸν κεκρυμμένον σκοπὸν, ἐπέβαλε κατάσχεσιν τῇ 13 Νοεμβρίου, δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐπὶ ὄλων τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, καὶ διέταξε νὰ εἰσπραχθῶσι τὰ μισθώματα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη πρᾶξις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἔτεινε νὰ λύσῃ ἀφ' ἑαυτῆς διὰ τῆς βίας τὸ ζήτημα, οὗ τινος ἡ λύσις ἀπητεῖτο νὰ γένη ὑπὸ τῆς Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς. Καὶ ἐν ᾧ τὸ δικαίωμα τῆς κτήσεως οὐδέποτε ἦν ἀμφισβητούμενον, ἡ Κυβέρνησις ἐπιβάλλουσα χεῖρα εἰς τὰς προσό-

δους, κατέστρεψε τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο διὰ μιᾶς, ὕστερον ἀπὸ κατο-
χὴν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων στηριζομένην ἐπὶ τίτλων ἱερῶν καὶ
ἀναμφιλέκτων.

Τὴν πράξιν ταύτην ἐθεμελίωσεν ἡ Κυβέρνησις ἐπὶ προφάσεως
τοσοῦτον παραδόξου, ὥστε ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ ἀναφέρωμεν
αὐτολεξεί τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἵνα μὴ φα-
νῶμεν ἀπίθανα λέγοντες.

« Θεωροῦντες (λέγει) ὅτι τόσον ὁ Πατριάρχης, ὅσον καὶ οἱ
» Ἀρχιεροὶ τῶν Μοναστηρίων τῶν Ἀγίων Τόπων ἐξέθεντο προσ-
» κλαύσεις ἐναντίον τῶν ἐνταῦθα Ἡγουμένων, ὅτι δῆθεν ἐγειναν
» παρὰ τούτων ἐκμισθώσεις ἐν κρυπτῷ, ἐξ ὧν προκύπτει ἐλάττω-
» σις τῶν προσόδων, κτλ. »

Τοιαῦτα λέγουσα ἡ Κυβέρνησις ἐξετίθετο προφανῶς εἰς τὸ νὰ
διαψευθῶσιν οἱ λόγοι αὐτῆς, καθὼς καὶ διεψεύσθησαν ὑπὸ τῶν δια-
μαρτυρήσεων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχηγῶν.

Κατόπιν δὲ καὶ ἄλλον λόγον προτείνει ἡ τοῦ Ὑπουργικοῦ
Συμβουλίου πράξις, λέγουσα:

« Θεωροῦντες προσέτι ὅτι τὸ προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-
» γοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μέτρον (τῆς κατασχέσεως) ζημίαν μὲν
» οὐδεμίαν φέρει πρὸς οὐδένα, ὑπάρχει δὲ ἐν μέσον ἀσφαλείας κτλ. »

Καὶ ἀληθῶς τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦτο ζημία, ἀλλὰ τελεία τῶν
Ἀγίων Τόπων ἀπογύμνωσις!

Αἱ Ἱεραὶ Κοινότητες διεμαρτυρήθησαν πάσῃ δυνάμει παρὰ τε
τῆ Ὑψηλῆ Πύλῃ καὶ παρὰ τοῖς Ἀντιπροσώποις τῶν ἐγγυητριῶν

Δυνάμειν. Ἡ δὲ Ὑψηλὴ Πύλῃ ἀπὸ τῆς 1/13 Ἰανουαρίου τοῦ 1863
ἔτους διεύθυνε πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Κούζαν ἐπίσημον ἐπιστολὴν,
γράφουσα ὅτι « ἀληθῶς ἐκπλήξεως ἀξίον ἤθελεν εἶναι, ἐὰν ἡ Κυ-
» βέρνησις τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος ἤθελε λάβει κατὰ νοῦν νὰ λύ-
» σῃ ἀφ' ἐαυτῆς ἐν ζήτημα, περὶ οὗ τὸ ἐν Παρισίοις συνέδριον συ-
» σκεψάμενον ἀπεφάσισε καὶ ἀνέθετο αὐτὸ εἰς Διαιτητίαν. » Καὶ
παρακατιῶν. « Ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ ἐκπληροῖ καθήκον, διαμαρτυρο-
» μένη ἐπισήμως κατὰ πάσης πράξεως τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνή-
» σεως, ἀφορώσης εἴτε τὴν ἀπογύμνωσιν εἴτε τὴν κατάσχασιν τῶν
» εἰσοδημάτων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Μοναστηρίων, καὶ τέλος ὑ-
» περβαινούσης ὅπως δῆποτε τὰ ὅρια, ἅτινα διεχάραξε τὸ Συμβού-
» lion τῶν Παρισίων ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς λύσεως τοῦ ζητήμα-
» τος τούτου. »

Ταυτόχρονως δὲ ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ ἐκοινοποίησε τὴν διαμαρτύ-
ρησιν αὐτῆς δι' ἐπισήμου Νότας καὶ πρὸς τοὺς Πρέσβεις τῶν ἐγγυ-
ητριῶν Δυνάμειν, καταδεικνύουσα τὰς ἀθαιρεσίας τοῦ Ἡγεμό-
νος Κούζα καὶ τὰ βίαια μέτρα εἰς ἃ ἐξετρέπετο.

Τὴν 2 Ἀπριλίου, ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ καὶ πάλιν ἀπέυθυνε πρὸς
τοὺς Κυρίους Πρέσβεις Νόταν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, γρά-
φουσα ὅτι « ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου δὲν δύναται νὰ παρα-
» ταθῇ ἐπὶ πολὺν ἔτι καιρὸν, χωρὶς νὰ παραγάγῃ δυσαρέτους καὶ
» σοβαρὰς συνεπειάς. Ὁ τρόπος τῆς λύσεως αὐτοῦ καθωρίσθη ἤδη
» ὑπὸ τοῦ Π' Πρωτοκόλλου τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου. Πᾶσα ἀ-
» πόφασις ἐκτρεπομένη ἀπὸ τῶν διατάξεων τῆς διεθνούς ταύτης

» πράξεως, ὑπάρχει παράνομος. Ἐνεκα τούτου ἡ Ὑψηλὴ Πύλη
» θεωρεῖ κατεπεῖγον, ἐπὶ συμφέροντι καὶ τῶν δύο ἐνδιαφερομένων
» μερῶν, τὸ νὰ συγκροτηθῆ ἀνευ ἐλαχίστης ἀναβολῆς ἡ Διαιτητι-
» κὴ Ἐπιτροπὴ περὶ ἧς ὀρίζει τὸ Πρωτόκολλον, ἡ δὲ κατάσχεσις
» τῶν προσόδων νὰ ἀρθῆ ἀμέσως, ὥστε νὰ εὐκολυνθῆ ἡ ἀναγκαίως
» ἀπαιτούμενη τακτοποίησις τοῦ ζητήματος. »

Ἡς τις ἠλπικεν, ὅτι μετὰ τὰς ἐπισήμους ταύτας διαμαρτυ-
ρήσεις, ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἐμελλε νὰ διευλαβηθῆ
τὸ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν δήμευσιν ἀπεναντίας τῶν Πρωτοκόλλων
ἀλλ' ἐκείνη θέλουσα νὰ παρακερδήσῃ καιρὸν, ἕως οὗ κατὰ τὸν Ἀ-
πρίλιον εἰσπράξῃ τὰ εἰσοδήματα, τὴν μὲν κατάσχεσιν διετήρει,
πρὸς δὲ τοὺς Κυρίους Προξένους τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων διε-
βεβαίω, ὅτι τὰ χρήματα θέλει ἀποδώσει πρὸς τὰς Ἱερὰς Κοινοτή-
τας. Ὅτε δὲ τὰ εἰσοδήματα εἰσεπράχθησαν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ
Κράτους, ἐπανελάβεν ἀπαρακαλύπτως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐξ ἀρχῆς
μελετηθέντων σκοπῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔπαυσε τοὺς ἀναγνωρισμοὺς τῶν σαλέντων
νέων Ἡγουμένων εἰς χηρεύοντα Μοναστήρια, διορίζουσα ἐν αὐτοῖς
προσωρινοὺς φροντιστὰς, οὓς αὐτὴ ἤθελε μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἐξέδωκε
Διάταγμα, δι' οὗ ἐξωστράχισε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν
Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων, καὶ δι' αὐστηρῶν
ἀστυνομικῶν μέτρων ἐξετέλεσε τὸ Διάταγμα τοῦτο καὶ ἐκτελεῖ μέ-
χρι τῆς σήμερον. Κατόπιν δὲ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὑπουργεῖον ἀνέ-
λαβε νὰ συντάξῃ προϋπολογισμοὺς κανονίζοντας τὰς δαπάνας ἐ-

κάστου Γραικικοῦ Μοναστηρίου, ὡς ἐὰν ἀνήκον ταῦτα εἰς τὴν
Κυβέρνησιν.

Ἐπειτα, δι' ὑπουργικῆς πράξεως, ἀνήρρεσεν ἐν τοῖς μισθωτι-
κοῖς συμφώνοις τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων τὰ περὶ δασοφυλά-
κων καὶ ὄριοφυλάκων Ἄρθρα, ἀφαιρούσα ἀπὸ τῶν Ἡγουμένων τὴν
ἐξουσίαν τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν καὶ ἀνατιθεμένη εἰς τὸ Ἐκκλησια-
στικὸν Ὑπουργεῖον.

Ἀκολούθως δὲ, τῇ 15 Μαΐου, ἀπέβηκε πρὸς τοὺς Ἡγουμέ-
νους ἐγκύκλιον, ἐν ᾗ κατὰ πρῶτον διακηρύττει ἀπαρακαλύπτως ὅτι
« τὸ Ῥουμουνικὸν Κράτος, κατὰ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς νόμους τοῦ τό-
» που (!) ὑπάρχει κτηματοδεσπότης τῶν προσκυνημένων Μονα-
» στηρίων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν, » καὶ κατὰ συνέπειαν διατάτ-
τει τοῖς Ἡγουμένοις, ὅπως ἐν πάσῃ δίκῃ τῶν Μοναστηρίων, καὶ
ἐν πάσῃ πράξει ἀπαιτούσῃ δικαστηρίου ἐπικύρωσιν, μηδὲν ἐνεργῶ-
σιν ἀνευ συμπράξεως τῶν τῆς Κυβερνήσεως δικηγόρων.

Καὶ ἄλλη δὲ πάλιν ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου, ἐκδοθεῖσα τῇ
18 Ἰουλίου, ἀποκαλεῖ τὰ Γραικικὰ Μοναστήρια κτήματα τοῦ Κρά-
τους, καὶ ἀπαγορεύει τοῖς δικαστηρίοις τὸ ὀνομάζειν τὸν τεύθεν
αὐτὰ κτήματα τῶν Ἁγίων Τόπων, ὡς μέχρι τοῦδε, φυσικῶ τῷ λό-
γῳ, ὀνομάζοντο ἐν πάσαις ταῖς δικαστικαῖς πράξεσι.

Τῇ δὲ 3 Ἰουνίου κατέλυσε δι' Ἡγεμονικοῦ Διατάγματος τὰς
ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ Ἐπιτροπὰς τοῦ Παναγίου Τάφου, καὶ
δι' ἄλλου πάλιν Διατάγματος διεκήρυξεν, ὅτι τῶν Μοναστηριακῶν
κτημάτων ἡ μίσθωσις γενήσεται τοῦ λοιποῦ παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ

Συμβουλίου καὶ τὰ σύμφωνα ἐκδοθήσονται παρὰ τοῦ Υπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τοὺς δὲ Ἡγουμένους, ὅσοι κατὰ τῆς ἀπογυμνώσεως τῶν Ἁγίων Τόπων διεμαρτυρήθησαν, καὶ ὅσοι τὴν Ἱερὰν Ἀκολουθίαν ἐτόλμησαν νὰ ἐκτελέσωσιν Ἑλληνιστὶ, τούτους αὐθαιρέτως ἡ Κυβέρνησις καὶ ἐξώθησε τῶν Μοναστηρίων, καὶ εἰς τὰ ἐγκληματικὰ δικαστήρια ἔσυρεν.

Ἄλλ' οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστῃ ὁ διωγμός· ἀλλὰ Διάταγμα πάλιν Ἡγεμονικόν, τῆ 18 Ἰουνίου ἐκδοθὲν, ἀφείλεν ἀπὸ τῶν Ἡγουμένων τὰ Ἱερὰ Σκεύη καὶ Ἄμφια καὶ Κειμήλια τῶν Μοναστηρίων καὶ ἔθετο αὐτὰ ὑπὸ τὴν φυλακὴν τῶν ἐνοριακῶν πρωτοϊερέων· τὸ δὲ πάντων ἀνηκουστότερον, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Ἡγουμένων διὰ τῆς βίας καὶ πάντας τοὺς τίτλους, τὰ χρυσόβουλλα, τὰ κτιτορικὰ ἔγγραφα, καὶ συνήγαγεν αὐτὰ εἰς ἓν τῶν Μοναστηρίων ὑπὸ φρουρὰν στρατιωτικὴν, ὁπόθεν, κατὰ νεώτερον ἄλλο Διάταγμα, μέλλουσι νὰ ἀποτεθῶσι διηνεκῶς ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Κράτους!

Καὶ τοσαύτην μετέλλθεν ἡ Κυβέρνησις αὐστηρότητα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς βιαιοπραγίας ταύτης, δι' ἧς ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀποδεικτικῶν τῆς κτήσεως τίτλων τῶν Ἁγίων Τόπων, ὥστε οὐδόπως διευλαβήθη νὰ παραβιάσῃ τὸ ἄσυλον τῶν Μοναστηρίων, καὶ διὰ τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων νὰ διαφρήξῃ τὰ σιδηρὰ κιβώτια, ἐν οἷς τὰ ἔγγραφα ἐφυλάττοντο. Καὶ πάλιν τοὺς φρονίμους καὶ πιστοὺς Ἡγουμένους, ὅσοι μετ' ἀξιεπαί-

νου ζήλου διέσωσαν τὰ Ἱερὰ ἔγγραφα ἀποσεύλαντες εἰς χεῖρας τῶν Κυριαρχῶν αἰς ἀνήκουσι, τούτους οὐ μόνον ἔπαυσε τῶν Ἡγουμένων, ἀλλὰ καὶ παρέπεμψεν ὡς ἐνόχους κλοπῆς (!) εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια.

Τοιαῦτα ἀπὸ τινῶν μηνῶν τὰ τῆς βίας καὶ ἀρπαγῆς ἔργα τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως, ἅτινα τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα ὑπὸ τελείαν διήλθε στήν. Τοιαῦταί εἰσιν αἱ προφανεῖς παραβάσεις τῶν ὑψηλῶν ἀποφάσεων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πρωτοκόλλων, εἰς ἃς ἐν γνώσει προέβη ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις· διότι ἀπὸ τῆς 4 Ἰουλίου τοῦ 1860 ἔτους εἰδοποιήθη ῥητῶς ὑπὸ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὅτι « τὰ κτήματα τῶν Ἁγίων Τόπων ὀφείλουσι νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἦσαν θέσει ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ὑπογραφῆς » τοῦ II Πρωτοκόλλου, ἄχρις οὗ ἐκτελεσθῶσι δεόντως τὰ ἐν αὐτῷ διαγορευόμενα. »

Ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ Μοναστηριακοῦ ζητήματος ἐξάγονται, ὡς γεγονότα μὲν,

1^{ον} Ὅτι τὰ δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων, μηδέποτε ἄλλοτε ἀμφισβητηθέντα, πρώτη ἡ πράξις τῆς τῶν προσόδων κατασχέσεως ἐν Νοεμβρίῳ τοῦ παρελθόντος 1862 ἔτους ἔδειξεν ὅτι ἐβουλεύσατο ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀμφισβητήσῃ· πρώτη δὲ πάλιν ἡ Υπουργικὴ Ἐγκύκλιος τῆς 15 Μαΐου 1863 ἐκήρυξεν ὅτι οἱ Ἅγιοι Τόποι κτήσιν οὐκ ἔχουσι.

2^{ον} Ὅτι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἀπεγύμνωσεν αὐθαιρέτως καὶ διὰ τῆς βίας

τοὺς Ἁγίους Τόπους, οὐ μόνον καταπατοῦσα πᾶσαν ἀρχὴν δικαίου, ἀλλὰ καὶ ἀντιβαίνουσα πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων.

Ὡς δὲ πρὸς τὰς καθόλου ἀρχὰς τοῦ δικαίου, ἐξάγεται:

3^{ον} Ὅτι τὸ περὶ τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων ζήτημα ἀνήκει νὰ ἐκδικασθῆ ὑπὸ Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς ὠρίσθη ὑπὸ τῶν Πρωτοκόλλων, ἅτινα καὶ αὐτὸς ὁ Ἡγεμὼν Κούζας ἐπαναληπτικῶς παρεδέξατο.

4^{ον} Ὅτι αἱ βίαιοι πράξεις, δι' ὧν ἀπεγυμνώθη ἡ Ἐκκλησία, εἰσὶν ἄκυροι καὶ ἀνίσχυροι, καὶ ἀναγκάως ἀπαιτεῖται τούτων μὲν ἡ ἀκύρωσις, τῶν δὲ διαφερομένων μερῶν ἢ εἰς τὰ καθεστῶτα ἐπάνοδος καὶ ἐν αὐτοῖς διαμονή, ἄχρις ὅτου ἡ Διαιτητικὴ ἀπόφασις ἐκδοθῆ.

Τὰ πορίσματα ταῦτα τοσοῦτον ὑπάρχουσιν ἀναντίρρητα, ὥστε ἔρκει, ἐὰν καὶ μέχρις ἐνταῦθα ἴστατο ἡ παροῦσα Ἀπάντησις. Ὅταν οἱ Διαιτηταὶ ἐπιληφθῶσι τοῦ ζητήματος, τότε ἐξετάσαντες τοὺς λόγους ἐκατέρων τῶν μερῶν, καὶ λαβόντες ἀνὰ χειρας τοὺς τίτλους, τὰ ἐγγράφα, θέλουσιν ἀποφανθῆ νομίμως, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῶν ἔξει νόμου ἰσχύιν. Τοιοῦτον ἔχει ἡ Διαιτητῖα καθήκον τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ καθήκον τῶν διαδίκων, ὅπερ οἱ Ἅγιοι Τόποι ὅσον ἀπὸ μέρους αὐτῶν, εἰσὶν ἐτοιμοὶ νὰ ἐκπληρώσωσι.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἠθέλησε τὰς παραδόξους ἀξιώσεις αὐτῆς νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ δι' ἐπιχειρημάτων ἐσφαλμένως λαμβανομένων ἐκ τῶν χρυσοβούλλων, ὧν παρεφθαρμένης

τινὰς περιχοπὰς προβάλλει τὸ Ὑπόμνημα, ἀναγκαία ἡ ἀναίρεσις καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐκείνων πρὸς λύσιν πάσης ἀμφιβολίας, καὶ δεῖξιν τελείαν τοῦ ἀνυποστάτου τῶν ἐν τῷ Ὑπομνήματι ἀξιώσεων.

III.

Ἴνα δὲ καὶ τάξιν καὶ σαφήνειαν ἔχη ἡ προκειμένη συζήτησις, καθὰ ἡ ἀλήθεια καὶ εὐλικρίνεια ἀπαιτεῖ, ἐξετάσωμεν πάντα τὰ ἐν τῷ Ὑπομνήματι ἐπιχειρήματα, εἰς τὰς τρεῖς συγκεκριμένους ἀξιώσεις τῆς Κυβερνήσεως, αἵτινες εἰσὶν αὗται:

1^{ον} Ὅτι οἱ Ἅγιοι Τόποι οὐδόλως εἰσὶ κτηματοδεσπόται τῶν Μοναστηρίων ἢ ἄλλων κτημάτων, ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις κειμένων.

2^{ον} Ὅτι πάντα τὰ κτιτορικά ἔγγραφα περιλαμβάνουσι συνθήκας τινὰς, καὶ ἐπιβάλλουσιν εἰς τοὺς Ἅγίους Τόπους ὑποχρεώσεις πρὸς ὄφελος φιλανθρωπικῶν καὶ κοινωφελῶν καταστημάτων τῶν Ἡγεμονειῶν.

3^{ον} Ὅτι ἡ Αὐθεντεία κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναμίγνυσθαι, καὶ ἀνemiγή πάντοτε, ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν Μοναστηρίων τούτων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν.

Πρὸ δὲ τῆς καθ' ἕκαστα ἐξετάσεως τῶν κεφαλαίων τούτων, ἴδωμεν ὅποια τὰ κοινῶς πρὸς τὰ τρία ταῦτα ἀναγόμενα ἐπιχειρήματα.

§. II.

Ἐπὶ πάσης διαφορᾶς, ἐνθα τὸ ἐν τῶν διαφορομένων μερῶν κατέχει τίτλους τινὰς, πρῶτιστον ἀπαιτεῖται τὸ νὰ ἐξετασθῶσιν οἱ τίτλοι οὗτοι ἐξ ὧν ἔχει νὰ καταδειχθῇ παρὰ τίνι τὸ δίκαιον.

Οἱ Ἅγιοι Τόποι κατέχουσι τίτλους, τὰς τῶν κτιτόρων διαθήκας, τὰ τῶν δωρητῶν ἔγγραφα, τὰ ἀποδεικτικά τῶν δι' ἀγορᾶς κτήσεων. Ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔγγραφοῖς περιέχονται αἱ ἐξ ἐλευθέρως θελήσεως ἐκάστου τῶν κτιτόρων καὶ δωρητῶν πράξεις, διατάξεις, συνομολογήσεις, ὧν ἐκάστη ἔχει ἴσον δικαίωμα τηρήσεως καὶ σεβασμοῦ εἰς αἰῶνας. Πᾶς λοιπὸν δίκαιος Κριτῆς, κατὰ συνείδησιν καὶ ἀμερολήπτως κρίνων, ὀφείλει νὰ διέλθῃ πάντας τοὺς τίτλους τούτους καὶ νὰ ἐξετάσῃ αὐτοὺς μετὰ προσοχῆς ἴσης, ἂν ἀληθῶς ἐθέλῃ νὰ φωτισθῇ ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων.

Αἱ προγενέστερα Κυβερνήσεις τῶν Ἡγεμονειῶν ἀπέφυγον τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων τούτων, καίτοι ἐπιμόνως προσκληθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἁγίων Τόπων, καίτοι ὑπὸ τοῦ Ὄργανικοῦ Νόμου ὑποχρεούμεναι νὰ πράξωσι τοῦτο. Ἐπίσης καὶ ἡ ἐνεσῶσα Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἀπέφυγε τὴν ἐξέτασιν, ὅτε κατὰ πρόσκλησιν αὐτῆς, γενομένην ἐν συνεσίᾳ τοῦ II^{ου} Πρωτοκόλλου τοῦ Παρισιανοῦ Συνεδρίου, οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἁγίων Τόπων ἐξάλησαν εἰς Βουκου-

• μασιν, ἔξωθεν δὲ γαίαις τε καὶ μωσίοις καὶ παντὶ τῷ εἰς τοιοῦ-
• τον προσήκοντι Μοναστήριον, καὶ πράγμασι κινητοῖς τε καὶ ἀκι-
• νήτοις, ὥστε ἐπαρκεῖν εἰς τροφήν καὶ ζωάρκειαν τῶν ἐν αὐτῷ πα-
• τέρων καὶ διακονητῶν, καὶ εἰς ὑποδοχὴν τῶν κατὰ τύχην ἔξωθεν
• φοιτῶντων ξένων ἢ χάριν θεωρίας καὶ προσκυνησεως ἐρχομένων,
• καὶ ὥστε μὴ μόνον ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἡμετέρας Αὐθεντείας ἔ-
• χειν τὸ Ἱερὸν τοῦτο Μοναστήριον τὴν κυβέρνησιν ταύτην ὡς ἀ-
• νωτέρω διετάξαμεν καὶ εἶπομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μεθ' ἡμᾶς
• βουλήσει θεία διαδεχομένων τὸν Ἡγεμονικὸν τοῦτον Θρόνον φυ-
• λάττεσθαι τὰ διατεταγμένα καὶ τηρεῖσθαι διὰ τῆς φροντίδος τῶν
• κατὰ καιροὺς Ἱγουμενῶν καὶ Οἰκονόμων. Ἀναλογισάμενοι δὲ
• πάνυ, καὶ παντὶ τρόπῳ διασκεψάμενοι, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν
• τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου, πῶς ἄρα εἶη βέλ-
• τιον πρὸς διαμονὴν καὶ στερέωσιν αὐτοῦ, ὥστε κατὰ τὸν ἐγκάρ-
• διον ἡμῶν πόθον, εἰς μακροίωνας ἔχειν δοξάζεσθαι ἐν αὐτῷ τὸ
• ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς Ὑπεραγίας αὐτοῦ Μητρὸς,
• καὶ τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενοι ἔλλαμψιν ποῖ ἄρα πλείονα ἐξομεν
• τὸν μισθόν, ἰδοὺ θεία πάντως εὐδοκία ἀπόφασιν ποιησάμενοι, δι-
• δάμεν τὸ Ἱερὸν τοῦτο Μοναστήριον καὶ ἀφιερῶμεν, αὐτὸ τε καὶ
• τὰ αὐτοῦ ὅποσα ἂν ᾖσι, τῷ Ἁγιωνύμῳ Ὁρει τοῦ Ἄθωνος, οὐ
• μέντοι ἐν τῶν ἐκεῖ Μοναστηρίων, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἰκοσιν, ὅπως
• πάντα ἐξίσου ἔχωσιν αὐτὸ καὶ κρατῶσι, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὠφέ-
• λειαν ποριζόμενα, ἐξιλεῶσι τὸ Θεῖον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ
• τῶν γονέων ἡμῶν, κλπ. κλπ. — Ὁ ἀποστελλόμενος εἰς αὐτὸ

• Ἱγούμενος, ἐκλεγέσθω ἀνὴρ κάτοχος θείου φόβου, συνετὸς καὶ
• ἐχέφρων καὶ πρᾶξιν κεκτημένος, καὶ μεμαρτυρημένος ἐπὶ ἔργοις
• ἀγαθοῖς, καὶ εἰς διοίκησιν Μοναστηριακῶν ὑποθέσεων ἐξησχημέ-
• νος, καὶ ἐν τῷ μοναδικῷ πολιτεύματι δόκιμος· ὡσαύτως δὲ καὶ
• οἱ μετ' αὐτοῦ σταλησόμενοι μοναχοί, οἱ τε Ἱερομόναχοι καὶ ἄλ-
• λοι πρὸς λειτουργίαν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, τὸν μοναδικὸν
• βίον τηρεῖτωσαν ἀπαρασαλεύτως

• Ἐκ τῶν προσόδων τοῦ Μοναστηρίου τῶν ἀπὸ τῶν γαιῶν
• καὶ κτημάτων, ἐν μὲν τοῖς εὐθνηνοῦσι χρόνοις, ὑπολογισάσθωσαν
• τὰ ἀναγκαιούτα τῷ Μοναστηρίῳ ἔξοδα, καὶ κρατηθήτωσαν εἰς
• τὸ Μοναστήριον, τὰ δὲ λοιπὰ πεμφθήτωσαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.
• Ἐν δὲ τοῖς δυστυχέσι χρόνοις, πεμφθήτωσαν ἐκεῖ ἐλάττονα, κα-
• τὰ τὸ φέρον τῶν καιρῶν, ὅπως μὴ τις ἔλλειψις γένηται τῷ Μο-
• ναστηρίῳ, εἰς τε τροφήν τῶν πατέρων καὶ εἰς ἐπίσκευσιν τῶν ἐ-
• φθορότων εἴτε ἐν τοῖς τοίχοις, εἴτε ἐν ταῖς πέτραις, εἴτε ἐν ταῖς
• ὀροφαῖς, εἴτε ὅποιδήποτε ἄλλοθι τοῦ Μοναστηρίου ἐφθορὸς τι ὑ-
• πάρχει ἢ φθείρεσθαι ἄρχεται· τούτων ἀπάντων ἢ ἐπίσκευῆ γινέ-
• σθω ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μοναστηρίου » κλπ.

• Ὅσπινδὴποτε τις ἔχη τὴν προκατάληψιν κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Κλή-
• ρου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀναγκαιῶς ὀφείλει νὰ συνομολο-
• γήσῃ, ἀναγινώσκων τὸ προεκτεθὲν χρυσόβουλλον, τὰς ἐξῆς ἀλη-
• θείας:

1ον· Ὅτι ὁ Ἡγεμὼν Σερβάνος Καντακουζηνὸς δίδωσι καὶ
ἀφιερῶν τὸ Μοναστήριον Κοτροτζάνι τὸ ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομηθὲν καὶ

προικισθέν, τοῖς εἰκοσιν Ἱεροῖς Μοναστηρίοις τοῦ Ἁθωνος, ὅπως ἔχωσι καὶ κρατῶσιν αὐτό.

2^{ον} Ὅτι μετὰ τῆς κτήσεως μεταβιβάζει πρὸς τὰ ῥηθέντα Ἱερὰ Μοναστήρια τὴν διαχείρισιν τοῦ Ἱεροῦ τούτου καταγωγίου.

3^{ον} Ὅτι τὰ εἰσοδήματα εἰς δύο προσδιορίζονται χρήσεις, πρώτην μὲν τὴν διατήρησιν τοῦ Μοναστηρίου, δευτέραν δὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἱερῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἁθωνος.

Ἄλλὰ τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα πειρᾶται νὰ πορισθῇ ἐκ τοῦ χρυσοβούλλου τούτου, ὅτι τὸ Μοναστήριον Κοτροτζάνι ὑπάρχει δημόσιον κατάστημα ἀγαθοεργίας ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει παρὰ τοῦ κτίτορος δικαίωμα πρὸς διαχείρισιν αὐτοῦ. Τοιαύτης ἐρμηνείας ἀνεπίδεκτοι ὄλως εἰσὶν αἱ σαφεῖς καὶ καθαραὶ τοῦ χρυσοβούλλου ἐκφράσεις. Οὐδὲν στοιχείον, οὐδεὶς χαρακτήρ δημοσίου ἀγαθοεργοῦ καταστήματος ὑπάρχει ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ, οὐδ' ἔχνος δικαιώματος διαχειρίσεως ἢ ἀναμίξεως τῆς Κυβερνήσεως.

Πορίζεται τὸ Ὑπόμνημα ἐκ τῆς περὶ τῶν προσόδων διατάξεως τοῦ χρυσοβούλλου, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία τῶν Ἁγίων Τόπων ὑπάρχει περιωρισμένη. Ἄλλ' αἱ στοιχειωδέστεραι τοῦ δικαίου ἀρχαὶ μαρτυροῦσιν, ὅτι τότε ἡ ἰδιοκτησία ὑπάρχει περιωρισμένη, ὅταν τῶν πραγματικῶν αὐτῆς δικαίων ἀφαιρούμενον μετατίθεται εἰς τρίτον. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματος, ὁ χρησιδεσπόζων ἀκινήτου τινὸς κτήματος ὑπάρχει ἄλλο πρόσωπον παρὰ τὸν ἔχοντα τὴν ψιλὴν αὐτοῦ κτήσιν. Ἐὰν λοιπὸν ὁ τοῦ Μοναστηρίου Κοτροτζανίου κτίτωρ

διέταξεν, ὅπως τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ χρησιμεύσωσι, πρῶτον εἰς τροφήν τῶν ἐν αὐτῷ πατέρων καὶ εἰς εὐπρεπῆ διατήρησιν τοῦ Μοναστηρίου, ἔπειτα δὲ τὸ περιπλέον εἰς βοήθειαν τοῦ Ὄρους Ἁθωνος, ἡ διάταξις αὕτη οὐδόλως χρησιμεύει πρὸς τρίτον τινὰ δικαίωμα χρησιδεσποτείας ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ Ὄρους Ἁθωνος· τούναντίον ἡ διάταξις αὕτη ἀφορᾷ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ τούτου τοῦ ἰδιοκτῆτου, ὡς ἀσφαλίζουσα τὴν συντήρησιν τῶν κτιρίων καὶ τὴν διατροφήν τῶν πατέρων, οἵτινες κατὰ τὸ χρυσοβούλλον εἰσὶν οἱ αὐτοὶ πατέρες τοῦ Ὄρους Ἁθωνος. Ἐνεκα τούτου καὶ τὸ πρὸς δαπάνην τοῦ Μοναστηρίου ποσὸν ἀφίεται ὄλως εἰς τὴν ἐγκρίσιν τῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἁθωνος, αἵτινες, ὡς κτηματοδέσποιναί, ἔχουσιν ἄμεσον τὸ συμφέρον εἰς τὴν καλὴν τοῦ κτήματος αὐτῶν διατήρησιν.

Ἀναγκαῖον δὲ ἐπὶ τούτοις νὰ καταδείξωμεν καὶ ἄλλο λάθος τοῦ Ὑπομνήματος, ἀποδίδον ἔννοιαν παραδόξως ξενὴν εἰς τὴν λέξιν βοήθεια, ἥτις ἐν πᾶσιν ἀπαντᾶται τοῖς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δωρητηρίοις ἐγγράφοις. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα ἀποκαλεῖ πᾶν τὸ τῇ Ἐκκλησίᾳ διδόμενον, βοήθειαν, συντέλειαν, εἰσφοράν. Κἂν μεγάλη ἢ ἡ δωρεὰ, κἂν πολυτελής, κἂν πλουσιωτάτη, οὐδὲν ἦττον ἀποκαλεῖται βοήθεια· καθότι οὐδεὶς ἐφρόνησε ποτὲ ὑπερηφανευσάμενος ὅτι αὐτὸς μόνος συντήρησε τὴν Ἐκκλησίαν. Κἂν τις τῶν Μοναρχῶν τῆς γῆς ὑπάρχη ὁ δωρούμενος, ἐνώπιον ὅμως τοῦ Ὑψίστου συναισθανόμενος τὴν ἑαυτοῦ σμικρότητα, ταπεινὴν ἐπιζητεῖ λέξιν, δι' ἧς ὀνομάσει τὴν ἑαυτοῦ προσφοράν. Τοιαύτη ἡ ἀ-

λθής έννοια τής λέξεως βοήθεια, ήν και ό του Κοτροτζανίου κτίτωρ και πάντες οί πρός τήν Έκκλησίαν δωρηται έν παντί τόπω μετεχειρίσθησαν.

Μεταβώμεν ήδη εις τό δεύτερον χρυσοβούλλον, τό του Μοναστηρίου Βακαρεστίου, όπερ τώ 1723 έτει ώκοδομήθη ύπό του Ήγεμόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου, πρώτου έν τοίς Φαναριώταις Ήγεμόνος τής Βλαχίας.

Ός άπόσπασμα του χρυσοβούλλου τούτου αναφέρει τό Ύπόμνημα τά εξής:

« 1^ο Οί κατά καιρόν μέγας Λογοθέτης, μέγας Σπαθάριος και μέγας Βιστιάριος διορίζονται διά του χρυσοβούλλου τούτου έπόπται τής διαχειρίσεως των κτημάτων του Μοναστηρίου, και έπιφορτίζονται να έπαγρυπνώσιν εις τήν άκριβη έκπλήρωσιν των έφεξης διατάξεων.

« 2^ο Έκ των προσόδων του Μοναστηρίου θέλουσι διανέμεσθαι κατ' έτος πεντακόσια γρόσια, ως ακόλουθως: διακόσια γρόσια προς ύπανδρείαν δύο νεανίδων τής πρώτης ή δευτέρας τάξεως, έκατόν προς άπολύτρωσιν αιχμαλώτων, πενήκοντα προς ένδυμασίαν πτωχών κλπ.

« 3^ο Αί βοήθειαι αύται θέλουσιν εκτελώνται και όταν έξ άφορίας ένός ή περισσοτέρων έτών δέν ήθελε μένει περίσσευμα ώστε να σταλη εις τόν Πανάγιον Τάφον.

« 4^ο Τά άφιερώματα, κειμήλια και έγγραφα του Μονα-

« στηρίου έν ουδεμιά περιστάσει και ύπ' ουδεμίαν πρόφασιν δύνανται να άποξενωθώσιν ή σταλώσιν προς τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ή άλλαχόσε, αλλά ό Ήγεμών μετά των ρηθέντων έποπτών θέλει άγρυπνεϊ εις τό να διατηρώνται έν ταύθα άθικτα και να τίθενται εις ασφαλές μέρος, όπου ήθελεν έγκρίνει »

Τοιαύτα αναφέρει τό Ύπόμνημα. Και πόσον μέν τό έν αύτοις άληθές και γνήσιον, δείξουσιν αί κατωτέρω παρατιθέμεναι άντίστοιχοι περικοπαί του πρωτοτύπου κειμένου του χρυσοβούλλου. Έξέστω δέ ίνα προσθήσωμεν και προηγούμενη άλληλη περίοδον, εις ήν τό Ύπόμνημα ουδόλως προσέσχεν· άλλως, ήθελεν άπαντήσει έν αύτῃ τάς αναμφιβόλους και σαφεστάτας έκφράσεις, δι' ών ό κτίτωρ μεταβιάζει τήν του Μοναστηρίου κτήσιν εις τόν Πανάγιον Τάφον.

Ίδού τί κατά γράμμα τό χρυσοβούλλον περιέχει:

« Ήν τινα σεβασμίαν τε και Αύθεντικήν Μονήν δι' Αύθεντικού Αφιερωτικού χρυσοβούλλου άφιερώσατο (ή ήμετέρα Αύθεντεία) τώ Πανάγιω και Ζωοδόχω Τάφω του Κυρίου ήμών Ιησοϋ Χριστου, τῃ άγνωτάτῃ Νέα Σιών, εις ψυχικήν αύτης σωτηρίαν και μνημόσυνον άκατάπαυστον αύτης τε και των μακαρίων αύτης γεννητόρων, ως εϊναί τε και λέγεσθαι ίδιον κτήμα του Παναγίου και Ζωοδόχου Τάφου εις αιώνα τόν άπαντα, όπως οί τε έν ταύτῃ τῃ ύπ' αύτης άνοικοδομηθείση Σεβασμιωτάτῃ Μονῃ εύρισκόμενοι σεβάσμιοι πατέρες και οί έν τῃ του Αγίου Τάφου Ό-

» σωτάτη Ἐκκλησία διατελοῦντες ἐξιλεώσωσι τὸ Θεῖον ὑπὲρ ὧν
» ἐν τῷ παρόντι βία ὡς ἄνθρωπος ἐπλημμέλησε . . .

» Πρῶτον μὲν οὖν τῶν ἄλλων διωρίσατο (ἡ ἡμετέρα Αὐθεν-
» τεία) ἐκ τῶν Ἀρχόντων αὐτῆς τρεῖς τιμιωτάτους καὶ εὐγενεστά-
» τους μεγάλους Ἀρχοντας τῆς Αὐθεντείας αὐτῆς Ἐπιτρόπους
» γνησίους τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου, νῦν μὲν τὸν μέγαν
» Λογοθέτην Κύρ Γεωργιάκην Κρετζουλέσκον, καὶ τὸν μέγαν Σπα-
» θάρην Κύρ Δημητράκην Ῥαμαδάνην, καὶ τὸν μέγαν Βεστιάρην
» κύρ Δόννην Δαμιανόν· μετὰ δὲ τούτους διαδεχθήτωσαν τὴν Ἐπι-
» τροπὴν οἱ κατὰ καιροὺς τὰ αὐτὰ ὀφείκια τῆς Αὐθεντείας ταύτης
» ἔξοντες Ἀρχοντες, καὶ τοῦτο γινέσθω ἔσται κατὰ διαδοχὴν ἔστ'
» ἂν διασώζηται τὸ Μοναστήριον· οἱ δὲ τρεῖς οὗτοι Ἐπίτροποι, οἱ
» τιμιώτατοι καὶ εὐγενέστατοι Ἀρχοντες, ἐπιμελείσθωσαν ὡς εἰ-
» κός καὶ μεριμνάτωσαν καὶ περὶ πάσης ἄλλης ἐπαινετῆς καὶ λυ-
» σιτελοῦς καὶ θεοφιλοῦς διοικήσεως τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, καὶ
» περὶ τῆς διανομῆς ἐτι τοῦ ἐλέους τῶν πεντακοσίων γροσίων, ὡς
» δηλωθήσεται κατωτέρω, ἵνα διανεμηθῶσιν ἀναμφιβόλως οἷς γε
» καὶ ὡς διωρίσατο.

» . . . Ἐκ τῶν προσόδων τοίνυν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, αἱ
» περ εἰσὶν αὐταὶ (δίχα τῆς τῶν ἀμπελώνων καὶ μωσιῶν καὶ τῆς
» τῶν κτηνῶν προσόδου) τὸ δισμάρτιον τῶν προβάτων τῶν χω-
» ριανῶν τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸ ἐν Σουράγια χωρίον, καὶ τὸ του-
» τουναρίτιον καὶ τὸ βακαρίτιον ἀνά ἓν τούλτιον, καὶ τὰ κεφαλικά
» φορολογήματα καὶ πᾶν ἄλλο τέλος, παρὰ μὲν τῆς Αὐθεντείας

» συγχωρηθὲν, παρὰ δὲ τοῦ Ἡγουμένου εἰσπραττόμενον· ἐκ τοῦ
» Αὐθεντικοῦ βιναριτζίου τοῦ καθηλικίου Σακογενίου ἀσλανία πα-
» λαιὰ πεντακόσια· ἀσλανία πεντακόσια ἐκ τῶν ὀκνῶν· ἐκ τοῦ βάμ-
» ματος τοῦ παζαρίου τοῦ ἔξωθεν τῆς πολιτείας ταύτης τὸ τρίτον
» ἄσπρον τοῦ Αὐθεντικοῦ μεριδίου. — Ἐκ τούτων οὖν τῶν προσό-
» δων τοῦ Μοναστηρίου, ἀνά πᾶν ἔτος, πεντακόσια ἀσλανία διανε-
» μέσθωσαν ἐνταῦθα ἐν Βουκουρεστίῳ ἔλεος τοῖς δεομένοις χριστι-
» νοῖς τοιοιυτοτρόπως· διακόσια μὲν ἀσλανία ἀναλωθήτωσαν ἀνά
» πᾶν ἔτος ἐπὶ τῷ συζεύγνυσθαι ἀνδράσι δύο νεάνιδας, εὐγενεῖς ἢ
» τῆς δευτέρας τάξεως, ἐκπεπτωκυίας τῆς προτέρας εὐτυχίας, με-
» τὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, πρὸ τῆς ἀποκρέω· ἑκατὸν
» δὲ γρόσια ἀνά πᾶν ἔτος εἰς ἐνδύματα πτωχῶν, αἵτινα διανεμέ-
» σθωσαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου· πεν-
» τήκοντα διανεμέσθωσαν ἀνά πᾶν ἔτος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορ-
» τῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου πτωχοῖς τισιν αἰσχυνομένοις ἐπαιτεῖν
» παρῆρησίᾳ· πενήκοντα ἔστωσαν ἀνά πᾶν ἔτος τροφῆς ἕνεκα τῶν
» ἐν εἰρκτῇ κατεχομένων, ἀνά ἓν γρόσιον δηλαδὴ ἐκάστης ἑβδο-
» μάδος, ἢ δὲ τῆς τροφῆς διανομῆ τοῖς ἐν εἰρκτῇ γινέσθω δις τῆς
» ἑβδομάδος, τετάρτη τε καὶ σαββάτῳ· πενήκοντα διδόνθωσαν
» ἀνά πᾶν ἔτος πτωχοῖς ἱερωθησομένοις ἐπὶ τῷ ποιῆσαι ἱερά ἁμ-
» φια, καὶ ὠνήσασθαι τὰς ἀναγκαίας βίβλους τὰς Ἐκκλησιαστι-
» κάς ὧν τινων πεντακοσίων ἢ δόσις ἀρξάσθω γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ
» ἐλευσομένου 1724 ἔτους ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας, καὶ γι-
» νέσθω αἱ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως.

» Εἰ δὲ ποτε ὑπὸ τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν
» τὸ Ἱερὸν τοῦτο Μοναστήριον εἰς ἔλλειψιν περιπέσειε καὶ δυστυ-
» χίαν, καὶ οὐκ ἰσχύσοι ἀναπληρῶσαι πάνθ' ὅσα ἡ ἡμετέρα ὠρί-
» σατο Αὐθεντεία, ἀλλ' οὖν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων, καὶ πρὸ τῶν
» πεμφθησομένων εἰς βοήθειαν τοῦ Ἁγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου,
» τὰ πεντακόσια ταῦτα ἀσλανία ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀπροφασίως
» δοθήτωσαν καὶ διοικεῖσθωσαν ὡς ἀνωτέρω ὀνομαστὶ διετάξατο.

» Τὰ παρὰ τῆς ἡμετέρας Αὐθεντείας ἀφιερῶματα εἰς τὴν
» Ἱερὰν ταύτην Μονήν, οἷά περ ἐν τῷ καταλόγῳ καὶ χρυσοβούλλῳ
» Αὐτῆς φαίνονται, εἴτε κειμήλια, εἴτε ἱερὰ σκεύη, εἴτε ἄμφια, εἴ-
» τε ἄλλα εἶδη εἰς χρῆσιν τοῦ Μοναστηρίου, μηδεὶς ἐχέτω ἀδειαν
» λαβεῖν τι τῶν τοιούτων ἐντεῦθεν καὶ ἀποκομίσαι εἰς τὴν Ἀγιω-
» τάτην πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἢ ἐτέρῳσε, καὶ ἀπαλλοτριῶσαι ταῦτα
» τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, φυλακῆς δὴθεν ἀσφαλεστέρας ἕνεκα
» Ἀλλὰ ποτε ἀνάγκης κατεπευγούσης, ἢ φόβου ἐπιδρομῆς ἄλλο-
» φύλων, φροντιζέτω ὁ Ἡγούμενος περὶ τῆς φυλακῆς τούτων ἀ-
» πάντων, ἀδείξαι τε καὶ συμβουλή τοῦ κατὰ καιρὸν Ἡγεμόνος καὶ
» τῶν τριῶν Ἐπιτρόπων τοῦ αὐτοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου μεταφε-
» ρέτω ταῦτα εἰς τόπον ἀσφαλῆ, ἀλλ' οὐκ ἀπο κείμενον τοῦ Βου-
» κουρεστίου, ἐνθα περ εὐλογον καὶ ἀκίνδυνον κρίνηται, τοῦ δὲ φό-
» βου καὶ τοῦ κινδύνου παρελθόντος, ἐπαναγαγέτω ταῦτα ἐπὶ τὸν
» ἴδιον τόπον, τὸ Μοναστήριον. »

Εἶχεν ἀληθῶς τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα λόγους, ὡς τὴν
πρώτην τῶν περιόδων τούτων νὰ παραδράμῃ ἐν σιωπῇ. Ἀλλὰ πᾶς

ἀμερόληπτος, διερχόμενος τὴν περίοδον ταύτην, κατανοεῖ σαφῶς
καὶ ἀναμφιβόλως, ὅποια ἡ φύσις τῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους
δωρεῶν· διότι τοσοῦτον καθαρῶς ἐκφράζεται ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ
ἢ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ Βακαρεστίου μεταβίβασις εἰς τὸν Πανάγιον
Τάφον, ὥστε γελοῖον ἐάν τις φρονήσῃ νὰ ἀμφισβητήσῃ αὐτήν.
Ὁ Κτίτωρ διαβρήδην ἀποφαίνεται, ὅτι « ἀφιερῶ τὸ Μοναστήριον
» Βακαρεστίον ὡς εἶναι τε καὶ λέγεσθαι κτῆμα ἴδιον τοῦ Παναγίου
» Τάφου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. »

Τὸ καθαρὸν τῆς ἐκφράσεως, τὸ δεηκριβωμένον, τὸ νομικώτε-
ρον οὕτως εἰπεῖν ὅπερ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ ἀπαντῶμεν τοῦ Ἡγε-
μόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου, προέρχεται ἐκ τῆς τότε ἀρξαμέ-
νης ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις προόδου τῶν γραμμάτων, κατ' ἀρχὰς δη-
λαδὴ τῆς III' ἑκατονταετηρίδος. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις, ὡς
ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ εἶδομεν τοῦ Κοτροτζανίου, τῷ γενομένῳ κατὰ
τὴν IX' ἑκατονταετηρίδα, ἀπλούστεραι φράσεις ἦσαν ἐν χρήσει ἐν
τοῖς δωρητηρίοις ἐγγράφοις. Ἐγγραφον τότε « δίδωμι καὶ ἀφιερῶ
τὸ δεῖνα κτῆμα πρὸς τὸ δεῖνα Ἱερὸν Προσκύνημα, ὅπως ἔχη καὶ
κρατῆ αὐτό. » Ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη τῶν ἐκφράσεων χαρακτηρίζει
μὲν τὸ πλεῖον ἢ ἔλαττον τῆς κατὰ καιροὺς γενικῆς παιδείας τοῦ
τόπου, οὐδὲν ὁμῶς ἐν τῷ νόηματι ἔχει τὸ διάφορον. Αἱ ἐκφράσεις
παρήλλαττον κατὰ τὰς ἐποχὰς, τὸ δὲ νόημα ἔμενε τὸ αὐτό. Ἐάν
δὲ τις παρατηρήσῃ τὰ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα γενόμενα δωρητή-
ρια ἐγγράφα, εὐρήσει ἐν αὐτοῖς τὰς ἐκφράσεις πολλῶν τελειότερας
καὶ τῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου.

Καὶ μὴ φανείτω περιττὸν τὸ ὅτι κατατρίβομεν τὸν χρόνον ἐπὶ τῆς τῶν φράσεων ποικιλίας· διότι ἐξ αὐτῶν τῶν φράσεων πειράται τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν τῶν Ἀγίων Τόπων ιδιοκτησίαν· ὠφείλειεν ὁμως μᾶλλον νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι αἱ αὐταὶ φράσεις, αἱ ἐν τοῖς δωρητηρίοις τῶν Ἀγίων Τόπων ἀπαντώμεναι, εὔρηται κατὰ τὰς αὐτὰς ἐποχὰς αἱ αὐταὶ καὶ ἐν τοῖς δωρητηρίοις ἐγγράφοις τοῖς πρὸς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις, τὰς Ἐπισκοπὰς καὶ τὰ ἐντόπια Μοναστήρια. Καὶ ἂν αἱ πρὸς ταῦτα γενομένην δωρεὰ μετεβίβασαν αὐτοῖς τὴν ιδιοκτησίαν τῶν δωρηθέντων (ὡς ἀναντιρρήτως οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια), προδήλως τὴν αὐτὴν ἔχουσι φύσιν αἱ πρὸς τὰ ξένα καταγῶγια γενομένην δωρεαί.

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου χρυσοβούλλον. Τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα ἀγωνίζεται νὰ ἐξεύρῃ ἐν αὐτῷ συνθήκας τινὰς, καὶ ὡς τοιαύτας προβάλλει 1^{ον} τὴν περὶ τοῦ ἐλέους τῶν πενταχοσίων γροσίων κτιτορικὴν διάταξιν· 2^{ον} τὴν σύστασιν τριῶν Ἐπιτρόπων, οὓς ὁ κτίτωρ καθίστησιν ἀντιλήπτορας τῷ Ἡγουμένῳ τῷ διοικοῦντι τὸ Μοναστήριον, καὶ 3^{ον} τὴν τοῦ κτίτορος θέλησιν, ὅπως μένωσιν ἀναπόσπαστα τὰ ἀναθήματα, διῶν ἐπρόκεισε τὸ Μοναστήριον.

Ὅποσον ἐσφαλμένως κρίνει τὸ Ὑπόμνημα, δείκνυται ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ χρυσοβούλλου, καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκη μακρᾶς συζητήσεως.

Ὁ κτίτωρ ὀρίζει σαφῶς, ἐκ τίνων προσόδων τὰ πενταχόσια γροσία ἔχουσι λαμβάγεσθαι καὶ διανεμέσθαι εἰς ἐλέη· οὐχὶ ἐκ πα-

σῶν τῶν προσόδων, ὡς τὸ Ὑπόμνημα ὑπεμφαίνει, ἀλλ' ἰδίως ἐκ τινων βητῶς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ σημειουμένων. Οὐδόλλως λοιπὸν ἡ διάταξις αὕτη καθίστησι τὴν δωρεὰν ὑπὸ συνθήκην, ἀλλ' ἀπλῶς ὀρίζει βητὴν τινα χρῆσιν ἐνίων εισοδημάτων. Μήτι δὲ οἱ Ἅγιοι Τόποι παρεῖδόν ποτε τὴν ἐκπλήρωσιν ταύτης ἢ ἀλλῆς ὁμοίας διατάξεως, ἐάν ποῦ ἐγένετο; Πόθεν λοιπὸν τὸ κατὰ τῆς ιδιοκτησίας ἐξαγόμενον συμπέρασμα;

Ὁ κτίτωρ διώρισεν Ἐπιτρόπους τρεῖς ἐκ τῶν μεγάλων Ἀρχόντων. Καλλίστη καὶ σεβαστῇ ἡ διάταξις· ἀλλὰ τί τις δύναται ἐκ τούτου νὰ πορισθῇ; Ἄρα κατεπάτησέ ποτε ὁ Πανάγιος Τάφος ἐκὼν τὴν διάταξιν ταύτην; ἢ μήπως ἀντὶ τῶν τριῶν ἐκείνων Ἐπιτρόπων ἐπιθυμεί νὰ ὑπεισέλθῃ αὐτῇ ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις;

Ἐπὶ τῇ ἀπάντησιν ἀντιγράφω τὸν ἀναγνῶστην λέγοντα· Ὑπάρχει πασίγνωστον ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις, ὅτι ὁ Πανάγιος Τάφος, καὶ ἐνθα παρὰ τῶν κτιτόρων Ἐπίτροποι οὐκ ἦσαν διωρισμένοι, αὐτὸς οἰκειοθελῶς εἶχεν ἐν παντὶ καιρῷ Ἐπιτρόπους ἐπὶ τῶν ἐκεῖ Μοναστηρίων αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὲν τῆς Μολδαβίας Ἡγεμόνες οὐδέποτε ἀντεῖπον κατὰ τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἐπιτρόπων, μᾶλλον δὲ καὶ ἐσέβοντό τὸ πᾶν ὠφέλιμον τοῖς Ἅγίοις Τόποις σύστημα τούτο· οἱ τῆς Βλαχίας δὲ Ἡγεμόνες, ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις μάλιστα χρόνοις, πολλὰκις ἐπήνεγκον δυσάρεστους ἐνοχλήσεις, ὡς Κράτος ἐν Κράτει κακίζοντες τὸν διορισμὸν Ἐπιτρόπων.

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἡγεμὼν Κούζας, ὁ τὴν διάταξιν τοῦ κτιτορος τοῦ Βακαρεστίου προβάλλων ὡς ἐπιχείρημα, κατήγγησε δι' Ἡγε-

μονικοῦ Διατάγματος ἐσχάτως τὰς ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ Ἐπιτροπὰς τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐκ δυσμενείας θέλων νὰ φέρῃ ἀνωμαλίαν εἰς τὰ ἱερά συμφέροντα, καὶ προστάσσει ἐν τῷ Διατάγματι μηδένα καλεῖσθαι Ἐπίτροπον!

Τὴν δὲ περὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ κινητῶν πραγμάτων τοῦ Βακαρεστίου κτιτορικὴν διάταξιν ὁπόσον τὸ Ὑπόμνημα διασφραττίζει, οὐδεμίαν ἀνάγκη ἀποδείξεως. Παραβάλλον τις ἀπλῶς τοὺς λόγους τοῦ κειμένου πρὸς τὰ ἐν τῷ Ὑπομνήματι λεγόμενα, βλέπει ὅτι τὸν μὲν Ἠγούμενον μετεποίησε τὸ Ὑπόμνημα εἰς Ἠγεμόνα, τὴν δὲ Ἁγίαν Πόλιν Ἱερουσαλήμ εἰς Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως· ὅτι περὶ ἐγγράφων τοῦ Μοναστηρίου οὐδεὶς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγος, οὔτε δικαίωμα τι διαχειρίσεως δίδεται πρὸς τὸν κατὰ καιροὺς Ἠγεμόνα. Τοσαύτας τις βλέπων μεταποιήσεις τοῦ κειμένου, ἐξίσταται εἰ ἄρα τὸ Ὑπόμνημα ἀντέγραφεν ὅ,τι οὐκ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν!

Λίπεται πρὸς ἐξέτασιν τὸ τρίτον δωρητήριον, τὸ τοῦ Μοναστηρίου Μαρτζινερίου, περὶ οὗ τὸ Ὑπόμνημα προβάλλει, ὅτι ὑπὸ συνθήκας ἐγένετο ἢ ἀφιέρωσις αὐτοῦ πρὸς τὸ Σίναϊον Ὅρος.

Ἰδοὺ τί ἐξ αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἀναφέρει τὸ Ὑπόμνημα:

« 1^{ον} Οἱ Ἠγούμενοι οἱ διοριζόμενοι παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ὁρους Σινᾶ εἰς Μαρτζινέριον, ὀφείλουσι νὰ ἀποδίδωσι σέβας καὶ τιμὴν πρὸς τοὺς κτίτορας· ἐὰν δὲ οὗτοι ἴδωσι τινὰ Ἡ-

» γούμενον ἀναξίως φερόμενον τῆς θέσεως ταύτης, εἴτε δι' ἀτάκτου διαγωγῆς, εἴτε διὰ κακῆς διαχειρίσεως, εἴτε δι' ὁποιασδήποτε ἄλλης πράξεως ἐπιβλαβοῦς εἰς τὰ τοῦ Μοναστηρίου συμφέροντα, θέλουσιν εἰδοποιήσει ἀμέσως τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ καὶ τῇ Κοινότητι τοῦ Σινᾶ, οὗτοι δὲ ἔσονται ὑπόχρεοι νὰ παραδεχθῶσι τὰς τῶν κτιτόρων ἢ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν παραστάσεις, καὶ νὰ ἐκλέξωσιν ἄλλον Ἠγούμενον ἄξιον πίστεως. »

Προφανές ὅτι ἡ πρώτη αὕτη διάταξις οὐδεμίαν περιέχει συνθήκην. Καθίστησιν ὑπὲρ τοῦ Ὁρους Σινᾶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἢ παύειν τοὺς Ἠγουμεμένους παρ' ὧν ἔχει κυβερνασθαι τὸ Μοναστήριον Μαρτζινέρι, ἀλλ' οὐδὲν παρέχει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν δικαίωμα ἀναμίξεως ἐν τῇ διαχειρίσει τοῦ Μοναστηρίου.

« 2^{ον} Οὐδὲν τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων δύναται νὰ ἀποξενωθῇ, εἰμὴ δι' ἀλλαγῆς, ἥτις ἤθελε φανῆ ἐπωφελῆς τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ τοῦτο τῇ συγκαταθέσει τῶν κτιτόρων ἢ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν. »

Οὐδ' ἐνταῦθα συνθήκη τις περιέχεται· ἡ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζει ἐπὶ τοῦ Μαρτζινερίου τὴν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ ἀναποσπάστου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

« 3^{ον} Ἐκ τῶν ἐτησίων προσόδων τοῦ Μοναστηρίου, ἀφ' οὗ ἀποδοθῶσιν οἱ συνήθεις φόροι πρὸς τὴν Βιστιαρίαν (τὸ δημόσιον ταμεῖον), τὸ περιπλέον θέλει διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ἐξ ὧν τὰ δύο θέλουσι κρατῶνται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Μοναστηρίου, τὸ δὲ τρίτον θέλει στέλλεται πρὸς τὸ Μοναστήριον τοῦ Σιναιίου Ὅ-

» πρὸς, λόγῳ βοηθείας (*), πρὸς μνημόσυνον τῶν μακαρίων πα-
» τέρων καὶ τῶν κτιτόρων. »

Καὶ ἐνταῦθα οὐδεμία περιέχεται συνθήκη, ἀκύρωσιν τῆς δω-
ρεᾶς συνεπάγουσα. Ἡ ἀπλουστάτη αὕτη διάταξις ἀφορᾷ ἀποκλει-
στικῶς τὰ συμφέροντα τοῦ Μαρτζινενίου καὶ τοῦ Ὁρους Σινᾶ ὡς
δὲ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὁ κτίτωρ οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι θέλει
λαμβάνει τοὺς συνήθεις φόρους. Μήτι ἄρα ἡ τῶν φόρων εἰσπραξις
ἐπάγει ἀνάμειξιν τινὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ιδιω-
τικῶν περιουσιῶν;

« 4^{ον} Ἐάν ποτε οἱ κτίτορες ἢ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ὑποπέσω-
» σιν εἰς ἐνδειαν, τὸ δὲ Μοναστήριον εὐρίσκηται ἐν καταστάσει ὡς
» τε νὰ δύναται νὰ βοηθήσῃ αὐτοῖς, ἀφείλει νὰ πράξῃ τοῦτο ἀνα-
» λόγως τῇ δυνάμει αὐτοῦ. »

Καὶ τὸ Ἄρθρον τοῦτο οὐκ ἔστι συνθήκη. Ἐάν οἱ κτίτορες ἠ-
θέλησαν γὰρ διατάξωσιν οὕτω, προνοοῦντες ὑπὲρ τῶν ἀπογόνων αὐ-
τῶν, ἡ Κυβέρνησις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν διάταξιν ταύ-
την, ἥτις μόνους ἀφορᾷ τοὺς οἰκογενεῖς τῶν κτιτόρων καὶ τὸ Ὁ-
ρος Σινᾶ.

Τοιαύτης φύσεως διάταξιν, οἷα ἡ ἀνωτέρω, ἐν οὐδενὶ σχεδὸν
ἄλλῳ δωρητηρίῳ ἐγγράφῳ ἀπαντᾷ τις τούναντίον μάλιστα, ἐν πολ-
λοῖς ἐξ αὐτῶν οἱ κτίτορες ἀπαγορεύουσι ῥητῶς τοῖς ἀπογόνοις αὐ-
τῶν τὸ νὰ ἀπαιτήσωσι βοήθειαν παρὰ τοῦ Μοναστηρίου, συγγε-

(*) Τὸ πρωτότυπον φέρει « εἰς βοήθειαν καὶ στηριγμὸν αὐτοῦ. » ἀλλὰ τὸ Ὑ-
πόμνημα προετίμησε νὰ μεταρράσῃ « λόγῳ βοηθείας. »

νείας λόγῳ, κἂν εἰς ἐνδειαν ὑποπέσωσιν, ἢ καθ' ὅποιανδήποτε πε-
ρίστασιν ἄλλην· οὐχ ἤττον ὅμως ἢ τῶν κτιτόρων τοῦ Μαρτζινε-
νίου διάταξις ὑπάρχει ἰερά καὶ σεβαστὴ ἐν παντὶ καιρῷ. Τοσοῦτον
δὲ μόνον παρατηρητέον, ὅτι ἐάν ποτε οἱ τῶν κτιτόρων τοῦ Μαρ-
τζινενίου ἀπόγονοι εἰς διενέξεις ἔλθωσι πρὸς τὸ Σίναιον Ὅρος ἐπὶ
τῇ βράσει τῆς εἰρημένης διατάξεως, ἢ λύσει τῆς διαφορᾶς ἔργον ἔ-
σται τῶν δικαστηρίων· ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ τοῦ τόπου ἐξουσία οὐδὲν
ἔχει νὰ πορισθῇ ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης δικαίωμα ἀναμίξεως.

Ἄλλως δὲ πολλαῖς συνέβησαν παραδείγματα διαδικασιῶν
ἐνώπιον τῶν τοπικῶν κριτηρίων, μεταξύ ἀπογόνων τῶν ἀφιερωτῶν
καὶ τῶν Ἁγίων Τόπων πρὸς οὓς ἡ ἀφιέρωσις ἐγένετο. Τοιοῦτον ἔ-
χομεν παράδειγμα, λόγου ἄξιον, συμβᾶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐν
Μολδαβίᾳ περὶ τοῦ Μοναστηρίου Φλορεστίου, ὅπερ καὶ ἀνήκει νὰ
ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα περιστατικώτερον, καθότι εὐρίσκομεν ἐν τῷ Ἡ-
γεμονικῷ Ὑπομνήματι τὸ ὄνομα τοῦ Μοναστηρίου Φλορεστίου ἀ-
ναφερόμενον μεταξύ ἐσφαλμένης τινὸς διηγήσεως.

Ἡ τοῦ Φλορεστίου ἀφιέρωσις ὑπάρχει μία τῶν νεωτάτων, ὅ-
σαι ἐν Μολδαβίᾳ ἐγένοντο πρὸς τὸ Ὅρος τοῦ Ἄθωνος. Τῷ 1806
ἔτει ἡ οἰκογένεια τῶν Κωστακέστιδων, ἐν ἧ' ἐξεῖχεν ὁ περιώνυ-
μος Μητροπολίτης Μολδαβίας Βενιαμίν, ἐδωρήσατο τὸ Μοναστή-
ριον Φλορεστίον, προγονικὸν αὐτῆς κτῆμα ὄν, πρὸς τὸ ἐν Ἄθωνι
Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Ἐσφιγμένου. Τὸ δωρητήριον ἐγγράφον, οὗ
τινος ἡ σύνταξις μαρτυρεῖ τὴν τῶν γραμμάτων πρόσοδον ἐν τῷ τό-
πῳ, φέρει ἀκριβεστάτας ἐκφράσεις καὶ τύπους νομίμου συμβολαίου,

καὶ συγχρόνως δείκνυσιν ὅπόσον οἱ δωρηταὶ ἐμερίμων μὴ τις σφε-
φοδία προσβάλῃ ποτὲ τὴν ἀφιέρωσιν (*).

Τοῦτο δὲ τὸ τῶν δωρητῶν ἐγγραφὸν ἐπεκυρώθη τότε καὶ ὑπὸ
τοῦ Ἀνωτάτου Διθανίου τῆς Μολδαβίας δι' ἐπισήμου ἐγγράφου ἐ-
πικυρωτικοῦ, φέροντος τοὺς συνήθεις τύπους τῆς νομιμότητος.
Ἐκτοτε δὲ τὸ τοῦ Ἐσφιγμένου Μοναστηρίου καὶ παρέλαβεν εἰς κα-
τοχὴν τὸ ἀφιερωθὲν Φλορεστίον, καὶ μέχρι τοῦ 1821 κατεῖχεν
αὐτὸ ἡσύχως. Ἐν δὲ τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἐφυγαδεύθησαν μετὰ τῶν ἄλ-
λων Γραικῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ οἱ ἐν Φλορεστίῳ Ἐσφιγμενῖται
Πατέρες.

(*) Πρὸς μαρτυρίαν τοῦ λόγου παρατιθέμεθα ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ δωρητηρίου
τοῦ Φλορεστίου τὰ ἑξῆς:

«... Τὸ Ἱερὸν Μονήριον κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ Τούτοβα, τιμώμενον ἐπ'
ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προφήτου Ἡλιοῦ, καὶ ἐπονομαζόμενον Φλορεστίον,
προγονικὸν ἡμῶν κτήμα ὄν, ἐξ οἰκείας ἡμῶν ἤδη βουλῆς καὶ προαιρέσεως, ἐκου-
σίας τε καὶ ἀπαραδίετης ἀνατιθέμεθα καὶ ἀφιερῶμεν μετὰ πάντων τῶν κινη-
τῶν αὐτοῦ καὶ ἀκινήτων κτημάτων καὶ προσόδων, τῶν κατὰ τὸν Ἄθωνα εὐαγεῖ
καὶ ἐπιτῶ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἐσφιγμένου, καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπάρχει αὐτὸ τε καὶ
τὰ αὐτοῦ ἀναφάρετα καὶ ἀναπόσπαστα γνήσια κτήματα αὐτοῦ τοῦ Ἱεροῦ Μονα-
στηρίου Ἐσφιγμένου εἰς τὸ δικηκεῖς μέχρις οὗ σωζόμενον αὐτὸ διατηρηθῆι ἐν
ταῖς λοιπαῖς Ἱεροῖς Μοναστηρίοις τοῦ Ἄθωνος.

Ἀπὸ τῆς σήμερον τοίνυν ἀφιερῶθη παρ' ἡμῶν αὐτὸ τὸ Μονήριον Φλορέ-
στιον μετὰ τῶν αὐτῶν προσόντων, ἀμέσως μὲν τῶ Ἱερῶ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἐσφιγ-
μένου, ἐμέσως δὲ δ' αὐτοῦ τῶ ἐν αὐτῶ τιμωμένῳ Σωτήρι Χριστῶ καὶ Θεῶ.

Καὶ πάλιν ἡ αὐτοπροαίρετος ἡμῶν ἐν τῶ παρόντι διαλαμβανομένη ἀφιέρω-
σις, ἡ τοπικῶς καλουμένη δάνα, ἔστω χάρις, τὸ κῆρος ἐχέτω εἰς αἰῶνα τὸν
ἄπαντα.»

Ὅτε δὲ μετὰ ἕξ ἔτη ἀπεδόθησαν διὰ Βασιλικῆς Χατισεριφίου
πάντα τὰ Μοναστήρια τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου, οἱ τῶν δωρητῶν τοῦ
Φλορεστίου οἰκογενεῖς ἀντέστησαν εἰς τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ πρὸς
τὸ Κοινόβιον τοῦ Ἐσφιγμένου· ἠγέρθη λοιπὸν ἐκ τούτου ἀγωγὴ
ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων· διήλθε τὰς τρεῖς δικαστικὰς τάξεις, καὶ
τέλος ἀπενεμήθη τελεσιδίκως τὸ δίκαιον πρὸς τὸ Μοναστήριον Ἐ-
σφιγμένου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀφιερωτηρίων τίτλων, καὶ κατὰ τὴν
τοπικὴν τάξιν ἐξεδόθη χρυσόβουλλον Ἡγεμονικὸν τῇ 30 Ὀκτω-
βρίου 1834, δι' οὗ ἐπισήμως διεκηρύχθη τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον Ἐ-
σφιγμένου τέλειος ἰδιοκτήτης τοῦ Φλορεστίου, καὶ ἐπανελάβεν αὐτὸ
ἔκτοτε εἰς κατοχὴν.

Ἐκτὸς λοιπὸν τῆς ἕξ ἀρχῆς νομιμότητος, ἣν δυνάμει τῶν
δωρητηρίων ἔσχεν ἡ ἀφιέρωσις αὕτη, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι, προ-
προσεκτῆσατο ἐκ τῆς διαδικασίας καὶ τὴν τοῦ δεδικασμένου πράγ-
ματος ὑπερτάτην ἰσχύν. « Πᾶσα δίκη (λέγει τὸ 364 Ἄρθρον τοῦ
» Ὀργανικοῦ Νόμου τῆς Μολδαβίας) δικασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αὐθεν-
» τικοῦ Διθανίου διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως, ἐπικυρωθείσης καὶ
» παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος, μένει αἰωνίως τετελεσμένη, καὶ οὐδέποτε
» δύναται νὰ ἀνακινήθῃ οὐδαμῶς, οὔτε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ
» Ἡγεμόνος, οὔτε ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. »

§. 2.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς ἐξέτασιν τῶν κατὰ μέρος ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν τὸ Ἑγεμονικὸν Ὑπόμνημα ὑποστηρίζει ἐκάστην τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀξιώσεων.

Α'. Ὡς ὄπλον κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων προβάλλει τὸ Ὑπόμνημα τὴν Βλαχικὴν λέξιν *Inchinare* (προσκυνεῖν), καὶ ἀγωνίζεται πανταχόθεν νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν λέξιν ταύτην σημασίαν ἀποκλείουσαν τὴν ἰδέαν τῆς διὰ δωρεᾶς μεταβιβάσεως τῆς ἰδιοκτησίας, διὸ καὶ μεταφράζει αὐτὴν ποικιλοτρόπως, ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ ἀφιεροῦν, ἄλλοτε δὲ διὰ τοῦ ἀφοσιοῦν, ἄλλοτε διὰ τοῦ καθιεροῦν, καὶ μάλιστα ἀρέσκειται ἐξηγοῦν αὐτὴν διὰ τῆς φράσεως: « τιμᾶσθαι ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Τόπων, » φράσεως μὴδὲν ἐχούσης νόημα· διότι τιμᾶται μὲν ναὸς ἐπ' ὀνόματι Ἁγίου τινός, οὐδαμῶς ὁμως λέγεται ὅτι τιμᾶται ναὸς ἐπ' ὀνόματι ἄλλου ναοῦ, ἢ Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι ἄλλου Μοναστηρίου.

Πλὴν τίς ἀνάγκη μικρολόγων συζητήσεων περὶ σημασίας λέξεων γλώσσης ζώσης; Πᾶς εἰδῶς τὴν Βλαχικὴν γλῶσσαν, ἐρωτηθεὶς τί τὸ ῥῆμα *inclinare* (προσκυνεῖν) σημαίνει, οὐδὲν ἄλλο θέ-

λει ἀποκριθῆ, ἢ ὅτι ὁ προσκυνῶν τι κτῆμα τῆ Ἐκκλησίᾳ, μεταβιβάσει εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα τῆς κτήσεως.

Ἄλλως δὲ καὶ ματαιόσχολον, ἐάν τις ἀποχωρίζων μίαν μόνην λέξιν ἀπὸ ἐγγράφου τινός, ἐρίζη περὶ τῆς σημασίας αὐτῆς. Αὐτὰ ταῦτα τὰ δωρητήρια ἐγγράφα, ἐν οἷς ἡ λέξις προσκυνεῖν εὐρίσκεται, ἐρμηνεύουσι καθαρῶς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς σημασίαν· διότι πάντοτε προηγοῦνται ἢ ἐπονται συνώνυμοι ἄλλαι λέξεις καὶ λόγοι, οἷον διδόναι, χαρίζεσθαι, ἀφιερῶν, δωρεῖσθαι κλπ. πανταχοῦ δὲ ἡ ἔννοια τοῦ δωρητοῦ ἐκφράζεται διὰ πλειόνων λέξεων καὶ φράσεων· πανταχοῦ, λόγου χάριν, λέγεται ὅτι τὸ δωρηθὲν Μοναστήριον ὑποτάσσεται ὡς Μετόχιον κλπ. Ὅταν δὲ καθίσταται τι Μετόχιον, πρόδηλον καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι γίνεται ἰδιοκτησία τοῦ εἰς ὃν ὑποτάσσεται.

Τοσαύτη δὲ τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ Ὑπόμνημα λαθὸν μαρτυρεῖ τί ἀληθῶς σημαίνει τὸ προσκυνεῖν, ἔνθα λέγει: « Οἱ Ἁγιοὶ Τόποι κατῶρθωσαν νὰ λάβωσι προσκυνητήρια ἐγγράφα, δι' ὧν μέγα μέρος τῶν ἐντοπίων Μοναστηριακῶν κτημάτων περιήλθεν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. »

Β'. Δεύτερον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγίων Τόπων προβάλλεται ἐν τῷ Ὑπομνήματι, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ ἐξαιρέτως τῶν Φαναριωτῶν Ἑγεμόνων ἐπλουτίσθησαν οἱ Ἁγιοὶ Τόποι ἐκ δημοσίων τοῦ Κράτους κτημάτων.

Ἄλλὰ πρῶτον μὲν αἱ παρὰ Φαναριωτῶν Ἑγεμόνων δωρεαὶ, ἃς κακίξει τὸ Ὑπόμνημα, εἰσὶ πάνυ ὀλιγάριθμοι· ἔπειτα αἱ πλείους αἱ

τῶν δωρεῶν, αἵτινες ἐγένοντο παρ' Ἡγεμόνων εἴτε Φαναριωτῶν εἴτε Ἰθαγενῶν, εἰσὶν ἐκ κτημάτων ἀνηκόγων εἰς ἰδίαν αὐτῶν προσωπικὴν περιουσίαν. Τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῶν δωρεῶν ἐγένετο παρ' ἰδιωτῶν, ἐχόντων πλήρες τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέσθαι, πολλὰ δὲ τῶν κτημάτων καὶ ἐκτίθησαν δι' ἀγορᾶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γραιικοῦ Κλήρου.

Ἐὰν δὲ καὶ τινες ἀφιερώσεις ἐγένοντο πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους ἐκ κτημάτων τὸ πάλαι Αὐθεντικῶν, ὑπάρχει ἀναντίρρητον ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις χρόνοις οἱ Ἡγεμόνες, ὡς κύριοι ὄντες τοῦ τόπου, ἐκέκτηντο τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ δωρεῖσθαι πρὸς ὅντινα ἐβούλοντο, ἐκ τῶν Αὐθεντικῶν κτημάτων, καὶ ἂν τοιαύτας δωρεὰς ἀπῆλυσαν τὰ Μοναστήρια, πολλῶ πλείονας ἀπῆλυσαν ἰδιῶται. Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι τὸ μέγα μέρος τῆς ἐνεστώσης ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας ἐν ταῖς δυσὶν Ἡγεμονείαις ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ δωρεῶν τῶν πάλαι Ἡγεμόνων! Ἐὰν δὲ νομίμως τις δύναται σήμερον νὰ προσβάλῃ τὰς πρὸς τὰ Μοναστήρια δωρεὰς, τὰς ἐξ Αὐθεντικῶν κτημάτων πρὸ δύο ἢ τριῶν αἰῶνων γενομένας, πᾶσαι αἱ οἰογένηται τῶν ἐντοπίων, ὡς ὁμοίας φύσεως κτήματα κατέχουσαι, θέλουσιν ἐπίσης εὐρεθῆ ἐν τῷ κινδύνῳ τοῦ νὰ ἰδῶσι τὴν ἀκίνητον αὐτῶν περιουσίαν περιπίπτουσαν εἰς ἀμφισβήτησιν.

Γ'. Κατακρίνει πρὸς τούτοις τὸ Ὑπόμνημα τὰς ἀφιερώσεις Μοναστηρίων τινῶν, ἅτινα τὸ πάλαι περιλαμβάνοντα Ἰθαγενεῖς μοναχοῦς, ἐδωρήθησαν κατόπιν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους τῆς Ἀνατολῆς· εἰς παράδειγμα δὲ ἀναφέρει τὰ Μοναστήρια Γαλατᾶ, Ποπρά-

των, Χάγκου κλπ. ὡς δωρηθέντα ὑπὸ προφάσεις τινὰς παρ' Ἡγεμόνων, οὗς ἀποκαλεῖ τὸ Ὑπόμνημα εὐήθεις ἢ συνενόχους.

Ἐὰν τις ὁμῶς ἀπαθῶς ἐξετάσῃ τὰ ἐγγράφα τῶν δωρεῶν ἐκείνων, αἵτινες εἰσι πολλῶ τῶν Φαναριωτῶν Ἡγεμόνων προγενέστεραι, εὐρίσκει βεβαίως ὅτι οὐχὶ ἐκ προφάσεων, ἀλλὰ ἐκ σπουδαίων καὶ ἀληθῶν αἰτιῶν ἐγένοντο αἱ δωρεαί. Καὶ δῆλον ἐκ τούτου ἂν αἱ δωρεαὶ ἐκεῖναι ἦσαν ἀμφισβητήσιμοι, ἀναμφιβόλως ἠθελον προσβληθῆ μικρὸν κατόπιν τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγένετο ἐκάστη αὐτῶν. Ἀπ' ἐναντίας ὁμῶς δείκνυται ἐκ πανδήμων καὶ ἐπισήμων πράξεων, σωζομένων ἐν χερσὶ τῶν Ἁγίων Τόπων, ὅτι οἱ μεταγενέστεροι Ἡγεμόνες καὶ τὰ τοῦ Τόπου Διβάνια ἐπεκύρωσαν καὶ ἐκράτουν ἀλληλοδιαδόχως τὰς δωρεὰς τῶν Μοναστηρίων ἐκείνων. Πᾶσαι αἱ τοιαῦται ἀφιερώσεις, ἅς σήμερον κατακρίνει ἡ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα Κυβέρνησις, βασίζονται ἐπὶ νομίμων καὶ βεβαίων τίτλων ἐκδοθέντων ὑπὸ τῶν τότε Κυβερνήσεων. Καὶ ἄδικος μὲν προδήλως ἡ παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα γινομένη κατάκρισις· διότι πᾶσαι αἱ διάδοχοι Κυβερνήσεις ὑπόκεινται ταῖς ὑποχρεώσεις τῶν προκατόχων, καὶ ἂν τὰς προκατοχικὰς πράξεις ψέγῃ ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις, δίδωσι τοῖς μεταγενεστέροις παράδειγμα ψόγου καθ' ἑαυτῆς. Τὰ Ἡγεμονικὰ δὲ ἐκεῖνα χρυσόβουλλα, τὰ περιλαμβάνοντα τὰς εἰρημένας δωρεὰς, τοσούτῳ μᾶλλον ἔχουσι τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀμετάτρεπτον, καθόσον ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῶν Ἡγεμόνων τῆ κοινῆ βουλῆ καὶ θελήσει τῶν Γενικῶν Διβανίων τοῦ Τόπου. Τοῦ λόγου τούτου τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν καλῶς συνορᾷ καὶ ἡ ἐνεστῶσα

Ἡγεμονική Κυβέρνησις· διὰ τοῦτο καὶ ὑπῆρχε ἐν τῷ Ὑπομνήματι, ὅτι οἱ τοῦ Τόπου τότε Ἀντιπρόσωποι, ἐξ ἀνανδρίας, ἀπέσχον τοῦ νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τὴν τῶν Ἡγεμόνων θέλησιν.

Μήτι ἄρα εἰς τὸν Γραικικὸν ἀπόκειται Κληρὸν τὸ νὰ ὑπεραπολογηθῇ ὑπὲρ τῶν πάλαι Μολδο-Βλαχικῶν Διβανίων, εἰς ἃ ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις προσάπτει μῶμον ἀνανδρίας καὶ ἀτολμίας;

Ὅταν Κυβερνήσις τις ψέγῃ οὕτω πανδήμως ὄλην ἐποχὴν ἰσορίας τοῦ τόπου, οὗ τινος φέρει τὸ πρόσωπον, ὀφείλει τοῦλάχιστον νὰ ὑποστήσῃ τὸν φόγον διὰ παραστάσεως ἀληθῶν καὶ βεβαίων γεγονότων. Ἐξ ἐναντίας ὅμως, τὰ ἅπερ τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει ὡς γεγονότα, εὐρίσκονται ὄντα ὅλως ἀνύπαρκτα. Λέγει, π. χ., ὅτι ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Ραχοβίτζας (τῷ 1716) ἠκύρωσε τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ Μοναστηρίου Χάγκου, ὅπερ ἐπὶ τῆς Ἡγεμονείας Νικολάου τοῦ Μαυροκορδάτου προσηλώθη τῷ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρείας. Εἰς ἀπόδειξιν δὲ προβάλλει περιοπὰς ἐκ τινος χρυσοβούλλου τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος, ἐποχὴν φέροντος τὴν 30 Ἰουνίου 1716. Ὑπάρχει ὅμως πασίγῳσον ὅτι τὸ μοναστήριον Χάγκου, ἐξ ἧς ἡμέρας ἐδωρήθη τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας, οὐδέποτε ἐπαυσεν ἀνήκον αὐτῷ. Τὸ δὲ χρυσόβουλλον ἐξ οὗ τὸ Ὑπόμνημα ἀρύεται τὴν μαρτυρίαν, οὐδαμῶς πραγματεύεται περὶ τῆς ἀφιέρωσεως τοῦ Μοναστηρίου Χάγκου· διότι τὸ κείμενον ὁλόκληρον τοῦ χρυσοβούλλου ἐκείνου εὑρηται ἐκδεδομένον ἐν τῇ συλλογῇ Κοδρέσκου (τόμ. 5, σελ. 365) ἐκδοθείσῃ ἐν Ἰασίῳ, καὶ πᾶς τις δύναται ἀναγνοῦς αὐτὸ νὰ ἴδῃ, ὅτι τὸ χρυσόβου-

λον περιέχει ἀπόφασιν δικαστηρίου τοῦ Ἀνωτάτου Διβανίου, προεδρευομένου, κατὰ τὴν τότε τάξιν, ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος Ραχοβίτζα, καὶ ὅτι ἀντικείμενον τῆς δίκης προέκειτο ἢ περὶ δύο γαιῶν, Βαλζατέστι καὶ Μινζέστι καλουμένων, ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῆς Μαρίας Καντακουζηνῆς καὶ τῶν Πατέρων τοῦ Χάγκου. Τί τὸ κοινὸν μεταξὺ διαδικασίας τοιαύτης φύσεως καὶ τῆς ἀφιέρωσεως τοῦ Μοναστηρίου Χάγκου πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας;

Τὸ Ὑπόμνημα ἰσορεῖ προσέτι καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ματθαίου Βασσαράβα, αἱ πρὸς τοὺς Ἀγίους Τόπους γεινόμεναι, μικρῶ πρότερον, ἀφιέρωσις κατηγορήθησαν ὑφ' ὧν ἀνῆκε καὶ ἠκυρώθησαν δι' Αὐθεντικοῦ χρυσοβούλλου τῷ 1639 ἔτει.

Ὡς μέγα τι ὄπλον κατὰ τῶν Ἀγίων Τόπων προβάλλεται ἐν τῷ Ὑπομνήματι τὸ τοῦ Ἡγεμόνος Ματθαίου Βασσαράβα χρυσόβουλλον, καὶ ὅμως τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο οὐδὲν πραγματικῶς περιέχει πολέμιον κατὰ τῶν νομίμως κεκτημένων, τὸ τότε, δικαιωμάτων τῶν Ἀγίων Τόπων. Ὁ Ἡγεμὼν Ματθαῖος Βασσαράβας μετὰ τοῦ γενικοῦ Διβανίου ἐπιδιχάζει μὲν τὴν ἐπιστροφὴν Μοναστηρίων τινῶν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς μοναχοὺς, ἀφ' ὧν ξένοι μοναχοὶ ἀδίκως ἀφελόντες ἐπὶ τῆς προκατόχου Ἡγεμονείας, οἰκειοποιήθησαν τὰ περὶ ὧν τὸ χρυσόβουλλον ὀμιλεῖ Μοναστήρια, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διακηρύττει βῆρως, ὅτι ὡς σεβαστὴν καὶ μόνιμον ἀναγνωρίζει τὴν κτῆσιν τῶν Ἀγίων Τόπων ἐπὶ τῶν νομίμως ἀφιερωθέντων αὐτοῖς Μοναστηρίων. Οἱ λόγοι τοῦ χρυσοβούλλου εἰσι καθαροὶ καὶ σαφεῖς, ἐν δὲ τῷ Ὑπομνήματι φέρονται μὴ γνησίως

μεταφρασθέντες. Ἰδού τί ἐπὶ λέξεως περιέχει τὸ χρυσόβουλλον ἀκριβῶς μεταφραζόμενον:

« Ἐξαιρουμένων μέντοι τῶν Μοναστηρίων ἐκείνων, εἴτε Ἀυθεντικῶν, εἴτε Ἀρχοντικῶν, ἅπερ αὐτοὶ οἱ κτίτορες αὐτῶν ἀφιέρωσαν καὶ καθυπέταξαν εἰς Μετόχια, ἔνθα ἕκαστος ἠβουλήθη, Ταῦτα ἔστωσαν καθυποτεταγμένα καὶ δεσποζόμενα ὑπὸ τῶν ξένων μοναχῶν, καὶ ὡς οἱ κτίτορες ἔγραψαν καὶ ἐνομοθέτησαν ἐν τοῖς ἀφιερωτικοῖς αὐτῶν γράμμασιν, οὕτω καὶ διατηρεῖσθωσαν ἀμετατρέπτως » (*).

Τοῦτο δὲ τὸ Ἡγεμονικὸν χρυσόβουλλον ἐκυρώθη, ὡς μαρτυρεῖ τὸ Ὑπόμνημα, καὶ διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγγιλίου τῷ 1641 ἔτει. Ἐκ τούτου ἐπὶ μᾶλλον καταφαίνεται ὅτι περιεῖχε τὸ χρυσόβουλλον ἐκεῖνο δικαίαν κρίσιν, οὐχὶ δὲ ἀπογύμνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διότι ἐὰν τοιοῦτόν τι ἦν, οὐδόλως ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς περιωπῆς ἐκυροῦτο πράξις ἐχθρὰ καὶ ἀθέμιτος.

Δ'. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀπὸ χρυσοβούλλων ἐπιχειρημάτων, τὸ Ὑπόμνημα ἀνατρέχον καὶ εἰς τὰς γενικὰς τοῦ δικαίου ἀρχὰς, καὶ εἰς αὐτὸ προσέτι τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, ἐναγωνίζεταί νὰ ἀρυσθῇ καὶ ἐκ τούτων ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἀγίων Τόπων. Οὕτω π. χ. λέγει: « Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διατάξεις ἀπαγορεύουσι τοῖς μοναχοῖς πᾶσαν κτήσιν. »

(*) Ἐν τῇ τοῦ Ὑπομνήματος μεταφράσει ἐξηλείφθη ὁλίως ἡ λέξις « δεσποζόμενα », ὡς πᾶν ἐμφαντικῆ καὶ σαφῶς τὴν ἰδίαν τῆς τελείας ἰδιοκτησίας ἐκφράζουσα.

Πλὴν αὐτοὶ οὗτοι οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ οἱ Πολιτικοὶ Νόμοι, διαγορεύουσι ῥητῶς, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ Ἐπισκοπαὶ, αἱ Κοινότητες, ἔχουσι τὴν δύναμιν τοῦ κτᾶσθαι ἐκ κληρονομίας, ἐκ δωρεᾶς, ἐξ ἀγορᾶς καὶ ἐκ παντός ἄλλου τρόπου νομίμου κτήσεως. Μάτην τὸ Ὑπόμνημα συγχέει ἐκ προθέσεως τὰ ἠθεκὰ Ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Κλήρου τῶν κυβερνώντων τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας· ἔστωσαν τὰ μέλη ταῦτα ἀνίκανα πρὸς τὸ κτᾶσθαι ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν ἀτόμων· ἀλλὰ κατὰ τὰς τοῦ Δικαίου ἀρχὰς, ὁ ἀνίκανος δύναται νομίμως κτᾶσθαι ὑπὲρ τοῦ ἱκανοῦ, ὡς ἐν παραδείγματι, κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον, ὁ δοῦλος κτᾶται ὑπὲρ τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ ἀνήλιξ υἱὸς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἢ μετὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως διαφορά οὐδόλως ἀφορᾷ τὰ άτομα τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ τοὺς Πατριαρχικοὺς Θρόνους καὶ τὰς Ἱεράς Κοινοτητας, ὧν αἱ ἰδιοκτησίαι ἀνήκουσιν οὐχὶ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα τὰ διευθύνοντα αὐτάς, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς ἡ συντήρησις ἐνδιαφέρει ἅπαν τὸ Ὀρθόδοξον πλήρωμα. Ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις, συμφέρον ἔχουσα νὰ σμικρύνῃ τὴν σημαντικότητα τοῦ ζητήματος, πειράται νὰ παραστήσῃ αὐτὸ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου ὡς ζήτημα ἀφορῶν ὀλίγους τινας μοναχοὺς· ἀλλ' ἡ Εὐρώπῃ πᾶσα οὐδαμῶς ἀγνοεῖ, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο οὐσιωδέστατα ἀποβλέπει πάντα τὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανισμόν.

Ε'. Καὶ ὅτι μὲν ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ κτᾶσθαι, τοῦτο ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως. « Ἀλλὰ (λέγει τὸ Ὑπόμνημα) ἡ

» Ἐκκλησία οὐ δύναται ἀποξενῶσαι οὔτε ὑποθηκεῦσαι· ἀρα οὐκ ἔστιν ἰδιοκτῆτης. »

Ἀληθῶς παράδοξον ὅτι ἐν ἐπισήμῳ Ὑπόμνηματι τοιαῦτα προβάλλονται ὑπὸ Κυβερνήσεως ἐπιχειρήματα, καὶ περιττῆ βεβαίως πᾶσα σπουδαία πρὸς ταῦτα ἀπάντησις· διότι τίς ὀρθοφρονῶν ἀμφιβάλλει, ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἰδιοκτησία, ἀναπόσπαστος οὖσα, καθίσταται ἐκ τούτου μᾶλλον ἱερά καὶ ἀπαραβίαστος, ἢ τίς τῶν ἀπλᾶς τινος γνώσεις τοῦ Δικαίου ἐχόντων ἀρνεῖται, ὅτι δύναται τις καλῶς, ἰδιοκτῆτης ὢν, νὰ στερηθῆται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀποξενῶσαι! Πλείστα παραδείγματα τούτου περιέχονται ἐν ταῖς πολιτικαῖς νομοθεσίαις· οὕτως, οἱ ἔχοντες κτήματα ἀναπαλλοτρίωτα, οἱ ἀνήλικες, αἱ σύζυγοι αἱ φέρουσαι τοῖς ἀνδράσι προῖκα, τοῦ μὲν δικαιώματος τῆς πωλῆσεως ἢ ὑποθηκεύσεως εἰσὶν ἐξερημμένοι, οὐκ ἤττον ὁμως εἰσὶν ἀληθεῖς ἰδιοκτῆται.

Καὶ τοιαύτας μὲν ἀφηρημένας ἀρχὰς Δικαίου προβάλλον τὸ Ὑπόμνημα, ἠδύνατο ἴσως καὶ νὰ ἀποπλανήσῃ τινὰς ὥστε νὰ παραπεισθῶσιν, ὅτι οἱ Ἅγιοι Τόποι στεροῦνται τοῦ ἀληθοῦς δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας. Ἀλλὰ τὴν ψηλαφητὴν, τὴν πασίγνωστον, τὴν πραγματικὴν κατοχὴν, ἐν ἣ ἠσφατοῦται ἡ ἀφηρημένη ἰδέα τοῦ δικαιώματος τῆς κτήσεως, καὶ ἤτις ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἀπάντων, ταύτην εὗρισκε τὸ Ὑπόμνημα ὡς ἀνυπέβλητον ἐμπόδιον τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ· διότι τρεῖς ἤδη αἰῶνας οἱ Ἅγιοι Τό-

ποι κατέχουσιν ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς τὰς κτήσεις ταύτας ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἡγεμόνων, τῶν Διθανίων, τῶν κατοίκων πάσης τάξεως, καρπούμενοι τὰς προσόδους τῶν κτημάτων ἐν πλήρει ἐξουσίᾳ, ἐκχερσοῦντες, καλλιεργοῦντες, οἰκοδομοῦντες, ἐκμισθοῦντες, συνάγοντες τὰ ἐνοίκια καὶ τὰ μισθώματα, ἀποδιδόντες τοὺς φόρους, δικαζόμενοι ὑπὲρ τῶν κτημάτων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἐκπληροῦντες ἐν ἐνὶ λόγῳ πᾶν δικαίωμα συμφυὲς τῇ ἰδιοκτησίᾳ. Ἡ κατοχὴ αὕτη, ἐκφρασις οὖσα ζῶσα τῶν τίτλων καὶ ὑφειστώσα πράγματι μετ' αὐτῶν, ὑπάρχει ἀπόδειξις τῆς ἰδιοκτησίας ἀναμφίλεκτος, καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς Κυβερνήσεως ἐξελέγγει ὡς πάντῃ ἀνυποστάτους.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἀνυπέβλητον τῆς κατοχῆς ἐμπόδιον ὡφείλει τὸ Ὑπόμνημα νὰ ὑπερπηδήσῃ, καὶ ἰδοὺ τί λέγει:

« Οἱ Ἅγιοι Τόποι, μὴ ἔχοντες τίτλους (!), καταφεύγουσιν » εἰς τὸ ἀξίωμα ὅτι « ἡ κατοχὴ συνίστησι νόμον. » Πλὴν ὁ προβάλλων τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι « κατέχει· πρᾶγμα δύσκολον ὡς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἡμῶν, καὶ ὅτι δυστυχῶς οὔτε δίκαιόν τι, οὔτε τοὺς κτιτορικοὺς τίτλους δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν. » Ταῦτόν εἰπεῖν, ὅτι οἱ Ἅγιοι Τόποι οὐδεμίαν ἔχουσι κατοχὴν, διότι οὔτε ἰδιοκτῆται εἰσὶ! Καὶ ἂν τις ἐρωτήσῃ τὸ Ὑπόμνημα, τί λοιπὸν εἰσὶν οἱ Ἅγιοι Τόποι; ἀμχανεῖ εἰς τὴν ἀπόκρισιν. Ἄλλοτε λέγει, ὅτι οἱ Ἅγιοι Τόποι δικαιοῦνται τὴν κάρπωσιν τοῦ περιττεύοντος τῶν εἰσοδημάτων ἄλλοτε, ὅτι εἰσὶν ἐντολοδόχοι ὑπομίσθιοι· ἄλλοτε, τέλος, ὅτι εἰσὶ

προσωρινοί παρακαταθηκάριοι. Προσωρινότης παράδοξος διαρκούσα τριακόσια ἤδη ἔτη!

Ἄλλ' ἄρα ἀγνοεῖ τὸ Ὑπόμνημα, ὅτι ἡ κατοχὴ πάντη διάφορος ὑπάρχει τῆς κτήσεως; Ὁ κατέχων οὐδόλως ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν τῆς ιδιοκτησίας νομιμότητα: κατέχω, διότι κατέχω. Τὸ νομικὸν τοῦτο ἀξίωμα ὑπάρχει παγκόσμιον ἀπ' αἰῶνος, καὶ ἐστὶ θεμέλιον τῆς δημοσίου τάξεως· διότι ἂν πᾶς ὁ κατέχων ἠναγκάζετο, πρὸς τὸ ἔχειν τὴν κατοχὴν, νὰ ἀποδείξῃ τίτλους ιδιοκτησίας, πᾶσα κοινωνία κατεστρέφετο.

Καὶ ὁμως ἡ Ἐκκλησία οὐδόλως ἀφορᾷ εἰς τὸ νὰ θέσῃ κατὰ μέρος τοὺς τίτλους τῆς ιδιοκτησίας καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ προσβάλλῃ τὴν κατοχὴν· οὐδέποτε ἀπέφυγε τὴν ἐμφάνισιν τῶν τίτλων, καὶ ἐτοιμῶς θέλει παραστήσῃ αὐτοὺς ἐνώπιον τῆς Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἡ Εὐρώπη ἀνέθετο τὴν ἐκδίκασιν τοῦ ζητήματος.

Τῶν ἀληθειῶν τούτων τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν καλῶς ἐνόησε καὶ ἡ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα Κυβέρνησις· διὰ τοῦτο καὶ ὅσα διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου οὐδόλως ἤλπιζε νὰ ἀπολαύσῃ, ἠθέλησε νὰ ἀπολαύσῃ διὰ τῆς βίας. Καταπατοῦσα τὰς ἀποφάσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἐτόλμησε νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρα ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν Ἁγίων Τόπων, ὥστε νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτούς: « Οὐδὲν κατέχετε. » Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία πρὸς βίαν τοιαύτην οὐδὲν ἄλλο ἔχει νὰ ἀντιτάξῃ, εἰμὴ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν δικαιοσύνην τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τὴν τῶν Πρωτοκόλλων ἱερότητα.

Δευτέραν ἀξίωσιν τὸ Ὑπόμνημα ἔχει, ὅτι αἱ πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους δωρεαὶ ἐγένοντο ὑπὸ ὄρον, συνθήκην· λέγει δὲ, ὅτι οἱ κτίτορες ἐπέβαλον εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους ὑποχρεώσεις ἀφορώσας τὴν ἐν τῷ τόπῳ ἐκτέλεσιν διαφόρων ἀγαθοεργιῶν καὶ ἀποφαίνεται μὲν γενικῶς, ὅτι δὴθεν ἐκ πάντων τῶν δωρητηρίων ἐγγράφων καταφαίνεται τοῦτο, περιορίζει δὲ τὴν δεῖξιν εἰς τὰ τρία δωρητήρια, ἅτινα ὡς συμφερώτερα εἰς ἑαυτὴν ἐξελέξατο, τούτεστι τὰ τοῦ Κοφροτζανίου, Βαχαρεστίου καὶ Μαρτζινενίου.

Ἄλλ' ὅτι μὲν αἱ τρεῖς αὗται δωρεαὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπόκεινται συνθήκην, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τόπου γενομένην παρὰ τῶν κτιτόρων, ἀναντιρρήτως προαπεδειχθῆ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῶν τριῶν τούτων δωρητηρίων ἐγγράφων· ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ εἰς μαρτυρίαν καλούμενα ὑπὸ τοῦ Ὑπομνήματος ἐγγραφα ἀναιροῦσι τὴν αὐτόβουλον ταύτην ἀξίωσιν.

Κὰν ὁμως τὰ τρία ταῦτα ἐγγραφα περιεῖχον συνθήκην τινα, ὁποῖαν ἔχει λογικὴν τὸ Ὑπόμνημα, συνάγον ἐκ τῶν τριῶν συμπερασμα περὶ τοῦ ὅλου; Τὰ Μοναστήρια τῶν Ἁγίων Τόπων εἰσὶν

72· τὰ κτήματα συμποσούνται περὶ τὰ 600. Ἐκαστον Μοναστήριον καὶ ἕκαστον κτήμα ἔχει ἴδιον τίτλον, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἢ ἐκ δωρεᾶς ἢ ἐξ ἀγορᾶς κτήσις· πᾶς δωρητῆς, πᾶς συμβαλλόμενος εἶχεν ἴσῃν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ θέλειν καὶ διατιθέναι· οὐδεὶς δὲ σήμερον δικαιοῦται νὰ περιορίσῃ τὴν θέλησιν ἐκείνων κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, οὔτε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐνὸς ἐξ ἐκείνων θέλησιν εἰς τὸν ἄλλον. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ διέλθῃ τις πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς τίτλους, ὥστε νὰ ἀποφανθῇ βεβαίως ἐπὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διατάξεων· διότι κἂν εἰς τῶν τίτλων περιέχῃ τοιάνδε ἢ τοιάνδε διάταξιν, οὐδὲν ἄλλως ἔπεται ὅτι ἡ αὐτὴ εὐρίσκεται καὶ ἐν πᾶσι τοῖς τίτλοις.

Τίνες δὲ αἱ συνθήκαι, περὶ ὧν τὸ Ὑπόμνημα διατείνεται; εἰς τί συνίστανται; τίνες ἐξ αὐτῶν ἔμειναν ἀνεκτέλεστοι; παρὰ τίνων προσώπων, ἐν ποίᾳ ἐποχῇ, καὶ ἐν τίνι μέρει παρημελήθησαν; Περὶ τούτων πάντων τὸ Ὑπόμνημα τελείως σιωπᾷ, καὶ ἀρκεῖται εἰς τὴν γενικὴν ἔκφρασιν, ὅτι αἱ δωρεαὶ ἐγένοντο ἐπὶ συνθήκῃ. Ἄλλ' ἄρα ἀρκεῖ ἡ τοιαύτη διαβεβαίωσις, ὥστε αἱ ἀφιερώσεις πᾶσαι ἐκ μιᾶς καταλυθεῖσαι νὰ ἐκμηδενισθῶσιν; ἢ μήπως ὁ ἐπιδεικνύμενος ζήλος ὑπὲρ τῶν διατάξεων τῶν ἀφιερωτῶν σκοπὸν μόνον ἔχει τὸ νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνων ἢ Κυβέρνησις;

Ἡ δὲ τρίτη τοῦ Ὑπομνήματος ἀξιώσις συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις καὶ δικαίωμα ἔχει τοῦ ἀναμίγνυσθαι, καὶ πραγματικῶς ἀναμίγῃ πάντοτε, εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν. Καὶ ἐκ τίνος μὲν ἐποχῆς

ἔπαυσεν ἐνεργοῦσα τὸ δικαίωμα τοῦτο, οὐδὲν περὶ τούτου λέγει τὸ Ὑπόμνημα· ἀνατρέχον δὲ εἰς ἐποχὰς ἀρχαιοτέρας, ἀνιχνεύει Ἡγεμόνων πράξεις, ἐξ ὧν ὑπολαμβάνει ὡς μαρτυρούμενον, ὅτι ἐν τοῖς πάλαι καιροῖς οἱ Ἡγεμόνες μετεχειρίζοντο κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὰ τῶν ξένων Μοναστηριακῶν κτημάτων εισοδήματα.

Καὶ ὅτι μὲν ἐκ τῶν τριῶν κτιτορικῶν ἐγγράφων, ἅτινα φέρει εἰς μαρτυρίαν καὶ ταύτης τῆς ἀξιώσεως τὸ Ὑπόμνημα, οὐδὲν ἀπορρέει δικαίωμα ἀναμίξεως τῆς Κυβερνήσεως, τοῦτο τρανῶς ἀπεδείχθη ἐκ τοῦ κειμένου τῶν ἐγγράφων ἐκείνων· οὔτε δὲ ἐν ἄλλοις δωρητηρίοις τοιοῦτόν τι δικαίωμα εὐρίσκεται χορηγούμενον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν· τούναντίον δὲ ἐν πολλοῖς καὶ ἀποκλείεται ῥητῶς πᾶσα ἀνάμιξις ἐν ταῖς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δωρεαῖς, ἐν πᾶσι δὲ φαίνεται ἡ τῶν δωρητῶν μέριμνα μήποτε ἡ ἐξουσία ταραξῇ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐ ἔνεκα καὶ ὡς ὄπλον προβάλλουσιν οἱ δωρηταὶ πάντες τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῶν τολμησόντων τι ἐναντίον. Δυσπιστίαν δὲ πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὧν τὴν βοήθειαν ἀπέβλεπον αἱ δωρεαὶ, οὐδεὶς ποτε τῶν δωρητῶν ἐξέφρασεν ἐν οὐδενὶ δωρητηρίῳ ἐγγράφῳ.

Ὅσα δὲ τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει ὡς γεγονότα, σημειοῦν ἐποχὰς ῥητὰς, καὶ προβάλλον δειξέεις ὅτι ἀπεδίδοντο λογαριασμοὶ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν παρὰ τῶν Μοναστηρίων, ταῦτα πάντα ἀποδεικνύονται ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς ὅλως ὄντα ἐσφαλμένα· διότι ἀφ' ἑαυτῶν μὲν, ἐν οὐδενὶ καιρῷ οἱ πάλαι Ἡγεμόνες ἀναμίγησαν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων· ὁσάκις δὲ ὑπὸ τῶν Ἁγίων Τόπων παρεκαλοῦντο εἰς τὸ νὰ ὀρέξωσι χεῖρα βοηθείας

πρὸς διόρθωσιν καταχρήσεώς τινος ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὅσα ἐπιβελτιώσει τῶν Μοναστηρίων ἐνέκριναν κατὰ καιροὺς αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι Τόποι, προθύμως ἐχορήγουν οἱ Ἡγεμόνες τὴν ζητουμένην συνδρομήν. Καὶ τούτου σαφεστάτη ἀπόδειξις εἰσὶν αὐτὰ τὰ χρυσόβουλλα, ἅτινα τὸ Ὑπόμνημα προβάλλει ὡς μαρτυροῦντα τὴν ἀνάμιξιν τῶν πάλαι Ἡγεμόνων. Καὶ ἴδωμεν πρῶτον τί περιέχει τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη (1799), ὅπερ ἐν τῷ Ὑπομνήματι ἀναφέρεται ὡς βεβαιοῦν δῆθεν τὸ προγενεστέρως ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος Χαντζερῆ, ἐν ᾧ, τούναντιον, καταργεῖ ὁ Ἡγεμὼν Μουρούζης ἐκεῖνο καὶ ἀκυροῖ ὡς κακῶς καὶ παρανόμως γενόμενον:

«... Τὸν γὰρ οὕτω πάνυ πρῶην ἐκδεδομένον χρυσόβουλλον Κωνσταντίνῳ Βοεβόδα τῷ Χαντζερῆ, ταῦτά μὲν ἡμῖν βουληθέντι, οὐ καλῶς δὲ τὰς τῶν κτιτόρων βουλήσεις ἀκρωτηριάσαντι, ἔστι δὲ καὶ ἐναντία ἐκείνοις διατάξαντι, καταχρήσεως οὐκ ἂν εἴποι τις οἷας καὶ ζημίας τοῖς Μοναστηρίοις πρόξενα, τὸ μὲν προνόμιον ὅπερ κτιτορικῶ δικαίῳ ἔχουσι τοῦ αἰρεῖσθαι καὶ ἐλελεῖν ἐνθάδε Ἡγουμένους ἀφαιρουμένῳ τῶν κάτω Μοναστηρίων, τῆς δὲ τῶν Ἡγουμένων οὐσίας, ἐπὰν τελευτήσωσιν, οὐκ ἐν δίκῃ ταῦτα ἀποκλείοντι, καὶ τὸ χεῖρον καὶ οὐδενὸς λόγου ἐχόμενον, προσκυροῦντι ταύτην τῷ κοινῷ Κουτείῳ, ὅποτε τούτῳ ἀναλόγως κατ' ἔτος συνεισφέρουσι τὰ ἐνθάδε Μοναστήρια κατὰ τὰς Αὐθεντικὰς καὶ τοπικὰς διατάξεις, καὶ ἄλλ' ἅττα οὐδενὸς λόγου ἐχόμενα, ἀλλὰ πρὸς συμφέρον ἐνίοις τείνοντα, εἰς ἔργον δ' ἄγεσθαι

» ἀδυνατοῦντα, καὶ πολὺ παρατείνεσθαι, ὡς οὐ μόνον πᾶν ἔθιμον
 » ἀρχαῖον καὶ νόμιμον καὶ κτιτορικὴν πᾶσαν διατύπωσιν τῶν Μοναστηρίων ἀνατρέποντα, ἀλλὰ καὶ ζημίαν διάδηλον αὐτοῖς προσεμποιοῦντα καὶ φθορὰν ὅσον οὕτω ἐπαπειλοῦντα, ἀκυρον παρὰ ταῦτα ἐκρίναμεν, καὶ κοινῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ ἀπεδοκιμάσαμεν, καὶ ὡς χάρτην ἄγραφον καὶ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχοντα ἀπεφήναμεν, ἐν ἴσῳ τῷ μηδενὶ θέμενοι, ἰσχυρὸν μὲν δικαιοῦσαντες καὶ κύριον, οὐδὲν δὲ ἦττον ἀκέραιόν τε καὶ ἀπαραμείωτον διαμένειν καὶ σώζεσθαι πᾶν ἔθιμον μοναστηριακὸν ἀρχαῖόν τε καὶ νόμιμον καὶ ὅσα τοῖς τῶν κτιτόρων βουλήμασιν ἐθελαγάθως προώρισται κἀν ταῖς ἐκείνων διαθήκαις διείληπται καὶ διατέτακται. Κατὰ γὰρ ἀξίωσιν τοῦ τε Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Νεοφύτου, καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Ἀνθίμου, τῶν ἐν Χριστῷ σεβασμιωτάτων ἡμῶν πατέρων, καὶ κατὰ κοινὴν δέησιν ἀπαξαπάντων τῶν ἐν τῷ Ἁγιωνύμῳ Ὄρει ἐνασκουμένων πατέρων, ἀφ' ἐκάστου τῶν ἐνθάδε Μοναστηρίων τὰς τῶν κτιτόρων διαθήκας συναθροίσαντες, καὶ μεθ' ὅτι πλείστης διεξεληλυθότες ἐπιστασίας καὶ συναδούσας ἀπάσας εὐράμενοι τοῖς πάντων εὐλόγοις καὶ δικαίοις αἰτήμασι, συνωδὰ ἐκείνοις διετάξαμεν.»

Ἴδου δὲ καὶ τὸ κείμενον τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ἐκδοθέντος τῷ 1799 ἔτει.

«... Τὰ τοίνυν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα Κεφάλαια, κατὰ τὴν ζήτησιν τῶν Πατέρων τῆς Κοινότητος τοῦ Ὄρους καὶ τοῦ Βα-

» τοπεδίου, ανακρίναντες και ἐπικρίναντες, οὐ μόνον ἐπωφελῆ, ἀλλὰ
» καὶ δίκαια εὐρομεν, ὡς ἀναχαιτίζοντα μὲν καὶ κωλύοντα τὰ
» φθοροποιὰ καὶ ἐπιβλαβῆ τυγχάνοντα τοῖς Μοναστηρίοις, εἰς βελ-
» τίονα δὲ κατάστασιν διεξάγοντά τε καὶ διθύνοντα αὐτὰ, ἵνα, ἐξ
» ὧν ἐνταῦθα ἔχουσι Μετόχια τὰ κατὰ τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος Μο-
» νασήρια, πλείονά τινα ἀποκαρπῶνται οἱ ἐν αὐτοῖς διάγοντες Πα-
» τέρεις εἰς τὰς κατεπειγούσας αὐτῶν χρείας καὶ ἀνάγκας.

» Καὶ δὴ ἐπικυροῦντες αὐτὰ ἀποφαινόμεθα ὅπως εἰς τὸ διη-
» νεκὲς καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ χρόνῳ τελῶνται ἀμεταθέτως καὶ
» ἀπαρατρέπτως ἐν τε τοῖς Μετοχίοις τοῦ Βατοπεδίου καὶ τοῖς τῆς
» Κοινότητος τοῦ Ὁρους.

Καθὼς δὲ ἐκ τῶν δύο τούτων χρυσοβούλλων μαρτυρεῖται, οὕτω καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιστάσει, καθ' ἣν οἱ Ἁγεμόνες ἐπραξάν τι ὑπὲρ τῶν Γραικικῶν Μοναστηρίων, εὐρήσει πᾶς ἐξετάζων τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ὅτι οὐδέποτε παρ' ἑαυτῶν καὶ αὐθαιρέτως ἀνεμίγησαν οἱ Ἁγεμόνες, ὡς προβάλλει τὸ Ὑπόμνημα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ ἀπόδοσις λογαριασμῶν παρὰ τινῶν Ἁγουμένων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν προήλθε πάντοτε ἐξ αἰτήσεως ῥητῆς τῶν Ἁγίων Τόπων, οἵτινες ὁμολογουμένως παρὰ τίνος ἄλλου εἶχον νὰ ζητήσωσι τὴν πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῶν συνδρομὴν εἰμὴ παρὰ τῶν εὐσεβῶν Ἁγεμόνων, οἵτινες καύχημα εἶχον τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀντίληψιν. Καὶ τίς ἀνάγκη πλειόνων δείξεων ἐκ παραδειγμάτων ἀρχαίων; Μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸς ὁ Ἁγεμὼν Κούζας διεκήρυξεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ κόσμου κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμ-

βριον, ὅτι ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν Ἁγίων Τόπων ἐπιβάλλει κατὰσχῆσιν ἐπὶ τῶν Γραικομοναστηριακῶν προσόδων;

Παρὰ ταῦτα τὸ Ὑπόμνημα ἀναφέρει καὶ δύο χρυσοβούλλα τοῦ Ἁγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1775), ὡς μαρτυροῦντα, ὅτι τὸ πάλαι οἱ Ἁγεμόνες μετεχειρίζοντο κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὰ τῶν ξένων Μοναστηρίων εισοδήματα.

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐσφαλμένα τὰ λεγόμενα τοῦ Ὑπομνήματος.

Ὁ Ἁγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης μετὰ τοῦ Διβανίου τῆς Βλαχίας ἐπέβαλεν ἀληθῶς εἰς τὰ Μοναστήρια εἰσφορὰν πρὸς τὴν νέστησε σχολεῖα, συνισταμένην τὸ ὅλον ἐκ γροσίων 9575· ἀλλὰ τόσον τὸ Ἁγεμονικὸν χρυσοβούλλον, ὅσον καὶ ἡ τοῦ Διβανίου ἀναφορὰ, μαρτυροῦσι σαφῶς, ὅτι ἀντ' αὐτῆς τῆς εἰσφορᾶς, ἀπήλλαξεν ὁ Ἁγεμὼν τὰ Μοναστήρια ἴσης ποσότητος φόρων, διδομένων πρότερον πρὸς τὴν Βιστιαρίαν τοῦ τόπου. Πρόδηλον ἄρα ὅτι ὁ Ἁγεμὼν Ὑψηλάντης καὶ τὸ Διβάνιον οὐδόλως ἠγγισαν τὰ τῶν Μοναστηρίων εισοδήματα, ἀλλ' ὅ,τι ἀπεδίδετο πρότερον λόγῳ φόρων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τοῦτο μετεβίβασαν εἰς ὄφελος τῶν σχολείων· τὸ Ὑπόμνημα ὅμως διήλθε τὰ περιστατικὰ ταῦτα ὑπὸ σιωπῆν, ἐν ἣ ἀναφέρει περικοπῆ τῆς τοῦ Διβανίου ἀναφορᾶς.

Ὡσαύτως καὶ ἡ πρὸς τὸ Κουτεῖον τοῦ ἐλέους ὀρισθεῖσα ἐτησία συνδρομὴ (τῶν μὲν μεγάλων Μοναστηρίων ἀνὰ 20 γρόσια, τῶν δὲ μικρῶν ἀνὰ 10) ἐξίσου ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἁγεμόνος Ὑψηλάντου εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, ὡς εἶδος φόρου γενικοῦ, ἐξ οὗ οὐδόλως τὰ Μοναστήρια ἀπήτουν γὰ ἐξαιρεθῶσιν, ὅπως οὐδὲ

τῶν ἄλλων ἐξηροῦντο φόρων τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς πάντας κοι-
νῶς τοὺς ἰδιοκτῆτας.

Τὰ ξένα Μοναστήρια ἀπέδιδον αἰετοτε τοὺς αὐτοὺς φόρους,
ὅσοι ἐν γένει τοὺς ἰδιοκτῆτας ἐπεβάρυνον κατὰ καιροὺς ἐν τε Βλα-
χία καὶ Μολδαβία. Καὶ μετεβάλλοντο μὲν κατὰ τὰς περιστάσεις
καὶ κατὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἡγεμόνων οἱ φόροι· ἀλλ' εἴτε βαρεῖς
εἴτε φορητοὺς ὄντας, ὑπέφερον αὐτοὺς τὰ Μοναστήρια ἐξίσου μετὰ
πάντων τῶν ἰδιοκτητῶν. Ἄν τις λοιπὸν ἐκ τῆς πληρωμῆς τῶν φό-
ρων κατασκευάσῃ, ὅτι τὰ τῶν Μοναστηρίων εἰσοδήματα μετεχει-
ρίζοντο ἀθαιρέτως οἱ Ἡγεμόνες, ἀνάγκη νὰ συνομολογήσῃ καὶ
ὅτι πάντων τῶν ἰδιοκτητῶν ἡ περιουσία ὑπέκειτο εἰς τὴν ἀθαιρε-
σίαν τῶν Ἡγεμόνων.

Πρῶτον παράδειγμα ἀνισότητος φόρων ὑπάρχει ἴσως, ἐν ταῖς
Ἡγεμονείαις, ὁ φόρος ὁ ἐπιβληθεὶς τῷ 1860 ἔτει ὑπὸ τῆς ἐνεσώ-
σης Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων ἐπ' ὀνόματι
φόρου μεταβιβάσεως, συνιστάμενος εἰς 10 % ἐπὶ τοῦ ἐτησίου
εἰσοδήματος. Κατὰ δικαίαν ἀναλογίαν, ὁ φόρος οὗτος ὄφειλε νὰ
μὴ ὑπερβῇ τὸ τριτημόριον τοῦ ἐγγείου φόρου, ὠρισμένου εἰς 4 %
διότι ὁ ἐν ταῖς μεταβιβάσεσι τῶν κτημάτων φόρος συνίσταται εἰς
5 ἐπὶ 1000. Ὅτι λοιπὸν ἀδικώτατος ὁ εἰς 10 % ἐπιβληθεὶς φό-
ρος μεταβιβάσεως εἰς τὰ Μοναστηριακὰ εἰσοδήματα, τοῦτο ὑπάρ-
χει προφανέστατον. Καὶ τοιοῦτος ὅμως ὢν ὁ ὑπέρογκος οὗτος φό-
ρος, μαρτυρεῖ δύο τινὰς ἀληθείας· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ ἀναπόσπα-
στον τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων οὐ μόνον ζημίαν τινὰ οὐδα-

μῶς φέρει πρὸς τὸ δημόσιον, ἀλλὰ καὶ ἐπαισθητὴν ὠφέλειαν· δεύ-
τερον δὲ, ὅτι μέχρι τῆς χθὲς ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἤξιου μὲν
νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν Μοναστηρίων, ἀλλ'
οὐδαμῶς ἀντεποιεῖτο τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ σφετερισθῇ τὰ Μο-
ναστηριακὰ εἰσοδήματα.

Καὶ μὴ τις ὑπολαβέτω ὅτι ἡ Ἐκκλησία, καταδεικνύουσα ἐν
τῇ παρουσίᾳ ἀπαντήσῃ τὸ ἐπίβουλον τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν ἡ
Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ὑποστηρίζει ἐν τῷ Ὑπομνήματι τὰς ἀδί-
κους ἐαυτῆς ἀξιώσεις, ἀπέβλεψεν εἰς τὸ νὰ ἐξονειδίσῃ ἐνώπιον τῆς
Εὐρώπης τὴν χριστιανικὴν ἐκείνην Κυβέρνησιν, ἥτις ἐγείρει χεῖρα
καὶ παίει παρατόλμως τὴν Ἐκκλησίαν. Θλίβεται τούναντιον ἡ Ἐκ-
κλησία, ἀναγκασθεῖσα νὰ ὑποδείξῃ ὅτι τὸ Ἡγεμονικὸν Ὑπόμνημα
παραποιεῖ τὰ κείμενα τῶν ἐγγράφων καὶ διαστρέφει τὰ γεγονότα·
ὄφειλεν ὅμως ἀναγκαίως νὰ ὑπερασπίσῃ ἐαυτὴν ἀπέναντι τῶν προ-
καταλήψεων, ἃς ἀγωνίζεται τὸ Ὑπόμνημα νὰ διαχύσῃ ἀπανταχοῦ,
ὥστε νὰ ἀποτρέψῃ τὰ ὄμματα τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἐνεργουμέ-
νων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμῶν.

Βαθῶς ἐτραυματίσαν τὴν Ἐκκλησίαν αἱ λοιδορίαι Κυβερνή-
σεως χριστιανικῆς, δημοσίως ἐν ἐπισήμῳ Ὑπομνήματι γινόμεναι.
Ἄλλ' οἶδεν ἡ Ἐκκλησία καλῶς, ὅτι αἱ λοιδορίαι ἐκεῖναι οὐδόλως
ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματα τοῦ εὐσεβοῦς Ῥουμουνικοῦ λαοῦ· διὰ
τοῦτο καὶ ἐχρεῖ ἐν θλίψει πρὸς Κύριον τὰς δεήσεις αὐτῆς, ὅπως
διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς εὐσεβῆ καὶ

δίκαια φρονήματα τούς εὐαρίθμους διώκτας, οἵτινες ἐπελάθοντο ὅτι εἰς ταύτην τὴν παρ' αὐτῶν σήμερον λαιδορουμένην καὶ μαστιγουμένην Ἐκκλησίαν ὀφείλουσιν αἱ Ἡγεμονεῖαι τὰ θεμέλια τοῦ ἐνεστώτος πολιτισμοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Γραικικὸς Κληρὸς ἐδίδαξε τοῖς λαοῖς ἐκείνοις τὴν εὐσέβειαν, αὐτὸς συνέζησεν ἐκεῖ τὰ πρῶτα σχολεῖα, τὰς πρῶτας τυπογραφίας, τοὺς πρῶτους τῆς κοινωνίας θεσμούς.

Ἀγανακτεῖ ἡ ἐνεσῶσα Κυβέρνησις, ὅτι ἡ εὐσέβεια καὶ εὐγνωμοσύνη τῶν προκατόχων αὐτῆς καὶ ἰδιωτῶν πεπληρωμένων πίστεως καὶ μεγαλοφυχίας ἐπροίκισαν τὴν Ἐκκλησίαν ὑπεράνω δὲ τιθεμένη τῶν νόμων τῶν καθιερούντων τὴν ἐλευθερίαν ἐκάστου εἰς τὸ διατιθέναι τὰ ἑαυτοῦ, μετέρχεται τὴν βίαν, ἐν ἐλλείψει νομιμωτέρων λόγων, πρὸς ἀπογύμνωσιν τῆς Ἐκκλησίας· λαιδορεῖ τὸν Ἱερόν Κληρὸν, καὶ καταδιώκει τοὺς πιστῶς τηρήσαντας τὸ καθήκον αὐτῶν Ἐκκλησιαστικούς.

Ἀλλὰ πόσον ἐπαινετώτερα ἤθελε πράξει ἡ χριστιανικὴ αὕτη Κυβέρνησις, ἐὰν συνεμερίζετο τὰ Ὑψηλὰ ἐκεῖνα καὶ γενναῖα αἰσθήματα, ὑφ' ὧν ὁ Γαληνότατος Σουλτάνος κινούμενος ἐξέδωκε τῷ 1856 τὸν ἀναμορφωτικὸν τῆς Ἀνατολῆς χάρτην, τὸ Χάτι Χουμαγρὸν, εἰς ὃ, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης, ἡ χριστιανίζουσα Εὐρώπη τὸν δίκαιον ἀπένειμεν ἔπαινον, καὶ ὅπου οἱ ἀθάνατοι ἐκεῖνοι περιέχονται λόγοι: « Οὐδεὶς θέλει βλάψει τὰς κινητὰς καὶ ἀκίνητους ἰδιοκτησίας τοῦ Κλήρου τῶν διαφορῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν. »

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ.

Ἀπὸ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, οἱ Ἅγιοι Τόποι τῆς Ἀνατολῆς, ἤτοι οἱ τέσσαρες Πατριαρχικοὶ Θρόνοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, αἱ Κοινότητες τοῦ Σιναίου Ὁρους, τοῦ Ἄθωνος καὶ διαφορῶν τῆς Ρουμελίας Ἐπαρχιῶν, ἐκτήσαντο Μοναστήρια καὶ κτήματα ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Ἡγεμονεῖαις, τὰ μὲν ἐκ δωρεῶν μεταξύ ζώντων ἢ ἐνδιαθέντων, τὰ δὲ ἐκ διαδοχῆς, ἐξ ἀγορᾶς, ἐξ ἀνταλλαγῆς, καὶ ἐν γένει ἐκ παντὸς νομίμου τρόπου κτήσεως.

Τὰ Μοναστήρια καὶ τὰ κτήματα ταῦτα εἰσὶν οὐσιωδῶς διάφορα τῶν ἰθαγενῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν κτημάτων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ἐπιτόπιον Ἐκκλησίαν τῆς Μολδοβλαχίας· καθίστανται δὲ, κατὰ τὰς ῥητὰς τῶν τίτλων διατάξεις, ἰδιοκτησία πλήρης, ἀμετάθετος καὶ αἰωνία τῶν ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει Ἅγιων Τόπων, καὶ ἀποτελοῦσιν ἐπομένως, ἀπέναντι τῶν ἰθαγενῶν, ἰδιοκτησίαν ξένην, ὑποκειμένην ἄλλως εἰς τὰ δημόσια βάρη καὶ τοὺς φόρους, ὡς πᾶσαι αἱ ἰδιωτικαὶ ἰδιοκτησίαι κατὰ τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν.

Ἡ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀτάραχος κατοχὴ τῶν Μοναστηρίων

τούτων καὶ κτημάτων, οὐ μόνον ὑπῆρξεν ἐπὶ αἰώνας ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ καὶ ἐπεκυρώθη διὰ μακρᾶς σειρᾶς ἐπιστήμων πράξεων τῶν Ἡγεμόνων καὶ τῶν Δεβανίων τῶν δύο τόπων.

Κατὰ πρῶτον δὲ ἐν ἔτει 1828 ἀμφισβήτησις τις ἠγέρθη ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῶν Ἡγεμόνων. Ἐπὶ προσχῆματι διορθώσεως τινῶν καταχρήσεων, εἰς ἃς τυχὸν ὑπέπεσον Ἡγούμενοί τινες κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τούτων κτημάτων, αἱ Κυβερνήσεις ἤξιον ὅπως μέρος τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν καταδαπανᾶται ἐν τῷ τόπῳ εἰς ἐλέη καὶ δημοσίας ἀγαθοεργίας.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, εἰ καὶ πρόθυμος νὰ μὴ φεισθῆ αὐτοπροαιρέτως οὐδεμιᾶς ἐφικτῆς θυσίας χάριν τοιούτων θεοφιλῶν ἔργων, δὲν ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ ὑποχωρήσῃ ἐνώπιον ἀξιώσεων τοιούτων, ἀσυμβιβάστων πρὸς τὸ ἐκ τῶν τίτλων αὐτῆς πηγάζον δικαίωμα τοῦ διοικεῖν, ὡς αὐτὴ ἐγχρίνει, τὰ εἰσοδήματα τῆς ἰδίας ἑαυτῆς περιουσίας.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ φύσις τοῦ ὑπὸ τῶν Ἡγεμονικῶν Κυβερνήσεων ἐγερθέντος ζητήματος. Ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη οὐδόλως ἀπέβλεπε τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας τῶν Ἀγίων Τόπων, ὅπερ μάλιστα καὶ συνωμολόγει ἡ ἀξίωσις τῶν Κυβερνήσεων, οὐδένα ἕτερον σκοπὸν προβάλλουσα ἢ τὴν θεραπείαν τῶν καταχρήσεων καὶ τὴν ἀπόλαυσιν μέρους ἐκ τῶν προσόδων τῶν ξένων Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

Τούτου ἕνεκα, ὁ Ὀργανικὸς Νόμος, παραπέμψας τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, οὕτω πως τεθειμένου, εἰς Μικτὴν Ἐπιτροπὴν, διέ-

γραψεν αὐτῇ ὡς ὀδηγίας, ὅπως λάβῃ ὡς βᾶσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς τοῦς τίτλους τῆς ιδιοκτησίας τῶν Ἀγίων Τόπων, συζήτησιν τὰς πρότερον γενομένας καταχρήσεις, καὶ συνεννοηθῆ περὶ τοῦ τί τὰ ξένα Μοναστήρια ἠδύνατο νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὰς δημοσίας τοῦ τόπου ἀγαθοεργίας.

Μάταιαι ἀπέβησαν πᾶσαι αἱ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας χάριν εἰρήνης καταβληθεῖσαι προσπάθειαι τόσον ἐν τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ τῆς συστάσει τῷ 1833 ἔτει, ὅσον καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες, τῇ συμπράξει τῶν δύο Αὐτοκρατορικῶν Αὐλῶν, τῆς τε Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῆς Ῥωσσίας, ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν αἱ Ἡγεμονεῖαι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν κοινὴν ἐγγύησιν τῶν Κρατικῶν Δυνάμεων τῶν ὑπογραψασῶν τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην. Τὸ ζήτημα ἔμεινεν ἀδιεκπεραίωτον, διότι αἱ Ἡγεμονικαὶ Κυβερνήσεις ἐπέμενον ἀνενδότης ἀπαιτοῦσαι, κατ' ἐλάχιστον ὄραν, τὸ τεταρτημόριον τῆς προσόδου τῶν Γραικικῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

Ἐν τοιαύτῃ ἔκειτο θέσει ἡ προκειμένη διαφορὰ, ὅτε τὸ ἐν Παρισίοις Συνέδριον ἐπελάβετο αὐτῆς τῇ 30 Ἰουλίου 1858.

Ὅπως δὲ ἐξευρεθῆ δικαία τις λύσις τοῦ διεθνoῦς τούτου ζητήματος, τὸ Συνέδριον ἀπεφάσισε, διὰ τοῦ Π' Πρωτοκόλλου αὐτοῦ, ὅτι οἱ διαφερόμενοι ὄφειλον κατὰ πρῶτον νὰ ἀποπειραθῶσι πρὸς ἀλλήλους συμβιβασμὸν ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας, ὅτι δὲ, τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου μὴ κατορθουμένου, ἡ ἐκδίκασις τῆς διαφορᾶς ἀνετίθετο εἰς Διαιτητάς.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπεκυρώθη ὑπὸ δύο ἐτέρων Πρωτοκόλλων τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1859 καὶ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1861 ἔτους.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα παρεδέξατο τὰ Πρωτοκόλλα, ἐναρξιν ποιησαμένη τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν κατὰ τὸ 1860 ἔτος, διὰ τοῦ διορισμοῦ ἀντιπροσώπων πρὸς διαπραγματεύσειν τοῦ συμβιβασμοῦ· ἐπανελάβε δὲ προσέτι τὴν παραδοχὴν, ἐξαιτησαμένη κατὰ τὸ 1861 ἔτος ἀπὸ τῶν κραταιῶν Δυνάμεων ἐτέραν διορίαν, πρὸς νέαν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ, ἧτις ὁμως παρήλθεν, ὡς καὶ ἡ πρώτη, ἐξ αἰτιῶν προελθουσῶν ἐκ τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως, ἀνευ ἀποτελέσματος.

Αἱ κραταιαὶ Δυνάμεις, πιστῶς ἐμμένουσαι εἰς τὰς ἐν τοῖς Πρωτοκόλλοις ἀποφάσεις αὐτῶν, ἀπήτησαν ἐπανειλημμένως καὶ ὁμοψήφως νὰ προβῶσιν οἱ διαφερόμενοι εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Διαιτητῶν, εἰς οὓς ἀνήκει εἰς τὸ ἐξῆς ἡ τῆς ὑποθέσεως ἐκδίκασις.

Κατὰ τὴν ἐννοίαν τῶν Πρωτοκόλλων καὶ κατὰ τὰς οὐσιωδέστερας τοῦ δικαίου ἀρχάς, οἱ διαφερόμενοι ὤφειλον ἀναγκαίως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης καὶ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς Διαιτητικῆς ἀποφάσεως, νὰ μένωσιν ἀπολύτως εἰς τὴν εὐρίσκοντο πρὸς ἀλλήλους θέσιν· πᾶσα δὲ πρᾶξις τοῦ ἐνὸς πρὸς ἐπήρειαν τῆς κατοχῆς τοῦ ἐτέρου ἦν ἀπηγορευμένη. Τοῦτο καὶ διεκλήρυσαν οἱ Πρέσβεις τῶν κραταιῶν Δυνάμεων διὰ κοινῆς αὐτῶν Νότας, ἣν ἀπέυθυναν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ κατὰ τὴν 4 Ἰουλίου 1860, καὶ ἐν ἧ ῥητῶς ἀπεφάνθησαν, ὅτι «αἱ Μοναστηριακαὶ ἰδιοκτησιαὶ πρέπει νὰ μένωσιν εἰς τὴν εὐρίσκοντο θέσιν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς συντάξεως τοῦ II'

» Πρωτοκόλλου (1858), ἕως οὗ οἱ ὑπ' αὐτοῦ διαγεγραμμένοι ὅροι » ἐκπληρωθῶσι δεόντως. »

Καὶ μέχρι μὲν τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους (1862) ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα ἐνέμεινεν ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω ὁρίων. Ἐκτοτε δὲ παραβλέψασα πάντα σεβασμὸν πρὸς τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἐαυτῆς καθήκον, καὶ ἀντὶ τούτων αἴφνης τὴν αὐθαίρετον βίαν ἀσπασαμένη, ἐπεχείρησεν αὕτη ἀφ' ἐαυτῆς νὰ λύσῃ ἐξ οἰκείας θελήσεως τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα· ἀρξαμένη δὲ ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῶν προσόδων τῶν Ἁγίων Τόπων, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπανειλημμένων διαμαρτυρήσεων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης οὐδόλως ἀναχαιτιζομένη, ἀπέληξεν εἰς τὴν παντελῆ τῆς Ἐκκλησίας ἀπογύμνωσιν καὶ ἀποβολὴν αὐτῆς ἐκ τῆς κατοχῆς τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ κτημάτων, παντοίαν μετελθοῦσα βίαν κατὰ τῶν προσώπων αὐτῶν τῶν Γραικῶν Ἡγουμένων, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἀποσπάσασα καὶ αὐτοὺς τοὺς τίτλους καὶ τὰ δικαιογραφα.

Ἐνῶ δὲ ἐπιτοπιῶς τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἐνεργεῖ ἀφ' ἐνὸς ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις αὐθαιρεσίας, ὑπέβαλεν ἀφ' ἐτέρου εἰς τὰς κραταιὰς Δυνάμεις Ὑπόμνημα, δι' οὗ ἐπινοοῦσα νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆν τοῦ τῆς ἰδιοκτησίας δικαιώματος τῶν Ἁγίων Τόπων, προβάλλουσα δὲ ὅτι αἱ δωρεαὶ ἐγένοντο ὑπὸ ὄρον, καὶ ἀξιούσα ὑπὲρ τῆς Ἐπικρατείας δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ξένων Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἐξαιτεῖται ἀπὸ τῶν Δυνάμεων τὴν ἀκύρωσιν αὐτῶν ἐκείνων τῶν Πρωτοκόλλων, ἅτινα ἔθεσαν τὸ

Μοναστηριακὸν ζήτημα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ διεθνoῦς δικαίου, καὶ ὡς αὐτοχειροτόνητος δικαστὴς τῆς διαφορᾶς ἐν ἣ διατελεῖ διαδίκος, κηρύττει ἀποφασιστικῶς, ὅτι, τῶν Πρωτοκόλλων ἀκυρωθέντων, θέλει δημεύσει πρὸς ὄφελος τῆς Ἐπικρατείας τὰ κτήματα τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἔπειτα χάριν εὐλαβείας προτίθεται νὰ δρέξῃ χεῖρα ἐλεήμονα.

Ὁ τὴν παροῦσαν ἀπάντησιν διελθὼν ἠδυνήθη ἤδη νὰ κρίνῃ κατ' ἀξίαν τὰς ἀξιώσεις, ὅσας τὸ Ἵπόμνημα τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως ὑποστηρίζει ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας. Ἡ Ἐκκλησία περιωρίσθη ἐνταῦθα κατ' ἀνάγκην ἀπομένῃ μόνων τῶν σοφισμάτων ἅτινα τὸ Ἵπόμνημα διαλαμβάνει· διότι ὑποβληθέντος ἅπαξ ὑπὸ τῶν Πρωτοκόλλων τοῦ ζητήματος εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἀπόφασιν Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ἐκτενὴς αὐτοῦ ἀνάπτυξις ἐνώπιον τῶν κραταιῶν Δυνάμεων ἀπέβαινεν ἄκαιρος. Ἐνώπιον δὲ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης θέλουσιν υποβάλλει οἱ Ἅγιοι Τόποι ἀκεραίαν τὴν υπεράσπισιν τῶν δικαίων αὐτῶν, στηριζομένην ἐπὶ πολυαριθμῶν καὶ πάσης ἀντιλογίας ἀνεπιδέκτων αὐθεντικῶν δικαιογράφων.

Ἄκαιρος ἐπίσης ὑπάρχει πᾶσα συζήτησις περὶ τῆς προσφορᾶς ἐλέους, ὅπερ ὁ Ἡγεμὼν Κούζας προτίθεται ὑπὸ εὐσεβείας νὰ παραχωρήσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν ἀπογύμνωσιν αὐτῆς.

Ἡ προσφορὰ αὕτη εἶναι τὸ ἄκρον τῆς ὕβρεως τοῦ ἰσχυροῦ πρὸς τὸν ἀσθενῆ. Ὁ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον σφετερισάμενος ἀλλότρια κτήματα, ἅτινα τανῦν παρέχουσιν ἐτησίαν πρόσσοδον ἐξ εἴκοσι πέντε ἑκατομμυρίων γροσίων (δέκα ἑκατομμυ-

ρίων φράγκων), μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη πιθανῶς τὸ διπλάσιον παρέξοντα, εἶτα δὲ προσφέρων εἰς τὸ θῦμά του ἐλεημοσύνην, οὐδὲν ἕτερον προτίθεται ἢ νὰ ταπεινώσῃ αὐτὸ, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ τελευταῖον κτήμα, τὴν τιμὴν.

Καὶ ἂν αἱ προτάσεις αὗται ἤθελον χαρακτηρισθῆ ὡς ἀκουσία ἀπαλλοτριώσεις ἕνεκα δημοσίας ὠφελείας, οὐδὲν ἥττον ἤθελον εἶναι ἐκ προοιμίων ἀπαράδεκτοι ὡς μέλλουσα βάσις τῆς λύσεως τοιοῦτου ὀρησκειτικοῦ καὶ διεθνoῦς ζητήματος.

Τὰ κτήματα τῶν Ἁγίων Τόπων εἰσὶν ἐν γένει ἀναπαλλοτριώτα· ἀλλ' ἰδίως καὶ ἡ θέλησις τῶν κτιτόρων, ἥτις ὑπάρχει νόμος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπαγορεύει τὴν ἐκποίησησιν αὐτῶν. Μὴ διατηροῦσα πάσῃ δυνάμει τὴν περιουσίαν αὐτὴν, παραβαίνει ἡ Ἐκκλησία τὰ ἱερώτερα χρέη πρὸς τε ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τὸ καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Ἄλλως τε, κατὰ τὰς νομοθεσίας ὄλων τῶν ἐθνῶν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου ὡς πρὸς τὰς Ἠνωμένας Ἡγεμονείας καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν, ἡ ἀκουσία ἀπαλλοτριώσεις, καὶ ἐνθα ἐπιτρέπεται, οὐδέποτε δύναται νὰ ἐνεργηθῇ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀποβολῆς τοῦ κατόχου.

Οὐδὲ μνείας λοιπὸν εἰσὶν ἄξιαί αἱ ἐλεήμονες προσφοραὶ τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα, αἱ διαλαμβανόμεναι εἰς τὴν Νόταν, ἣν ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπέβαλε κατα τὸν παρελθόντα Αὐγούστον μῆνα εἰς τε τὴν Ἰψηλὴν Πύλῃν καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐγγυητριῶν Δυνάμεων.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόκειται περὶ τῶν αὐθαιρέτων πράξεων, ἃς ὁ εἰς τῶν διαδίκων ἐτόλμησε κατὰ τοῦ ἐτέρου, πρὶν ἢ ἐκδοθῆ ἢ ἐπὶ τῆς δίκης ἀπόφασις.

Πρόκειται νὰ καταναγκασθῆ ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις εἰς τὸ νὰ σεβασθῆ τὸ ἀπαραβίαστον τῆς κατοχῆς, ἣν αἱ κραταιαὶ Δυνάμεις ἐγγυήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ μέχρι τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς λύσεως τῆς διαφορᾶς.

Πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῆ ἡ μεγάλη καὶ σωτηριώδης ἀρχὴ τοῦ δικαίου, ἣν ἀναγνωρίζουσιν ὡς κρηπίδα τῆς δημοσίας τάξεως ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν αἱ νομοθεσίαι, καὶ καθ' ἣν, δίκης τινὸς ἐκκρεμοῦς διατελοῦσης, ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς διαδίκους πᾶσα πρᾶξις ἐπηρεάζουσα τὴν κατοχὴν τοῦ ὑποδίκου πράγματος, ἕως οὗ ἡ δικαιοσύνη ὀριστικῶς ἀποφανθῆ. Τῆς ἀρχῆς δὲ ταύτης ἡ πρωτίστη κύρωσις ἐν περιπτώσει παραβάσεως συνίσταται εἰς τὴν τοῦ ἀποβληθέντος ἀποκατάστασιν ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ.

Ἡ ἀνοχὴ πρὸς τοιαύτας πράξεις ἐνεργουμένας πρὸς βλάβην τοῦ ἀσθενεστέρου διαδίκου ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τολμηροτέρου, ἤθελεν εἶναι συγκατάβασίς τις ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τοῦ ἐλαχίστου κατὰ τὸν βαθμὸν δικαστοῦ.

Ἡ δικαιοσύνη τῆς Εὐρώπης ἔσεται ἀνάλογος πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, καὶ οὐδεὶς δύναται περὶ τούτου νὰ ἀμφιβάλλῃ.

Ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία, ἐπικαλουμένη τὰς αἰωνίους καὶ ἀμεταβλήτους ἀρχὰς τοῦ δικαίου, καὶ τὰς προηγουμένας ἀποφάσεις

τῶν κραταιῶν Δυνάμεων τῶν συνομολογησασῶν τὴν ἐν Παρισίοις σύμβασιν, προστρέχει εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν καὶ ἐξαιτεῖται ὅπως τῇ κοινῇ αὐτῶν συμπράξει ἀποκατασταθῆ πρὸ πάντων εἰς τὴν κατοχὴν τῶν κτημάτων τῆς, ἣτις πρέπει νὰ μένη οἷα ὑπῆρχε καθ' ὃν χρόνον συνετάγη τὸ Π' Πρωτόκολλον τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου.

Ἐξαιτεῖται νὰ ἀρθῆ ἡ μεσεγγύησις τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ῥουμουνικοῦ θησαυροφυλακείου εἰσπραχθέντα χρήματα, νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν οἱ αὐθαιρέτως ἐκδιωχθέντες Ἡγούμενοι, νὰ ἐγχειρισθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ διὰ τῆς βίας ἀφαιρεθέντα κτιτορικὰ καὶ ἀφιερωτικὰ δικαιογραφα, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐνὶ λόγῳ ἢ τῶν κτημάτων διοικήσεις εἰς οἷαν διετέλει κατὰ τὸ 1858 ἔτος.

Ἄφ' οὗ δὲ οὕτως ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς Εὐρώπης ἰκανοποιηθῶσιν, ἢ τῶν Πρωτοκόλλων ἐκτέλεσις διὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς Διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς θέλει περαιώσῃ τὴν σοβαρὰν ταύτην διαφορὰν, τὴν πρὸ τοσούτου χρόνου συνταράττουσαν εἰς ἄχρον τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπασχολοῦσαν δικαίῳ τῷ λόγῳ τὴν προσοχὴν τῶν κραταιῶν Δυνάμεων.

Κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, 1863.